
Δηλώνουμε τη συμφωνία μας και υπογράφουμε μαζί με το Επιμελητήριο Περιβάλλοντος και Βιωσιμότητας το κείμενο παρατηρήσεων - αντιρρήσεων, με το οποίο συμμετέχει στη δημόσια διαβούλευση επί του σχεδίου του Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων.

Παρατίθεται: 1) το **κείμενο απόψεων** που έχει συντάξει το Επιμελητήριο Περιβάλλοντος και Βιωσιμότητας, με ημερομηνία σύνταξης 18 Ιουνίου 2026, στο πλαίσιο δημόσιας διαβούλευσης επί του Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας, σύμφωνα με τα αναφερόμενα στο Ν. 4447/2016 (Α' 241) και στην Κ.Υ.Α. Αριθμ. ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/οικ. 107017/2006 (Β' 1225).

Ακολουθούν: 2) τα **στοιχεία όσων δηλώνουμε την απόλυτα σύμφωνη γνώμη μας**, με το περιεχόμενο και τις παρατηρήσεις που εμπεριέχονται στο εν λόγω κείμενο και αποτελεί το περιεχόμενο της συμμετοχής μας.

Στο τέλος του κειμένου ακολουθούν τα **στοιχεία συλλογικοτήτων και πολιτών**, που υπογράφουν το κείμενο και συμμετέχουν με το περιεχόμενό του στη Δημόσια Διαβούλευση: (607 φυσικά πρόσωπα και 79 συλλογικότητες).

1]

Καλλιδρομίου 30, ΤΚ 11473 Αθήνα • τηλ: +30 210 3823850 • email: info@environ-sustain.gr

Αθήνα, 18 Ιουνίου 2026

**Συμμετοχή του Επιμελητηρίου Περιβάλλοντος και Βιωσιμότητας
στη Δημόσια Διαβούλευση επί του Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου για
τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και της Στρατηγικής Μελέτης
Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) αυτού.**

Μαρία Καραμανώφ
Αντιπρόεδρος του Συμβουλίου της Επικρατείας ε.τ.
Πρόεδρος του Επιμελητηρίου Περιβάλλοντος και Βιωσιμότητας

Το υπό διαβούλευση Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (εφεξής Νέο Πλαίσιο) επιχειρεί να παρουσιαστεί ως νέα και βελτιωμένη έκδοση του ήδη ισχύοντος (εφεξής Παλαιό Πλαίσιο). Στην πραγματικότητα όμως δεν είναι ούτε νέο αλλά ούτε και έχει τα απαιτούμενα χαρακτηριστικά που προσιδιάζουν στον γνήσιο επιστημονικό χωροταξικό σχεδιασμό. Στην ουσία αποτελεί **νομιμοποίηση και παράταση** των ρυθμίσεων του Παλαιού Πλαισίου, ενώ παράλληλα πάσχει τις **ίδιες** -και σε ορισμένες περιπτώσεις μείζονες- **νομικές πλημμέλειες** με αυτό.

Ειδικότερα,

A. Μεταβατικές διατάξεις.

Η υποχρέωση της χώρας να θεσπίσει Νέο Ειδικό Πλαίσιο για τις ΑΠΕ, εν όψει των σοβαρών πλημμελειών του ισχύοντος από το 2008 Παλαιού, έχει διαπιστωθεί επίσημα ήδη από το 2014 από την ίδια την Ευρωπαϊκή Ένωση με την αποστολή στην Ελλάδα Αιτιολογημένης Γνώμης λόγω μη συμμόρφωσης του Ειδικού Πλαισίου για τις ΑΠΕ με την Οδηγία 92/43/ΕΟΚ για την προστασία των οικοτόπων. Παρά το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση είχε τάξει προθεσμία δύο μηνών για τη λήψη των αναγκαίων μέτρων, η χώρα μας ουδέν έπραξε μέχρι σήμερα, με αποτέλεσμα όλο αυτό το διάστημα να εγκρίνονται σωρηδόν έργα ΑΠΕ στηριζόμενα σε Ειδικό Πλαίσιο που αποδεδειγμένα δεν έχει ακόμα συμμορφωθεί προς τις απαιτήσεις της ενωσιακής νομοθεσίας. Με τη θέσπιση του προτεινόμενου Νέου Πλαισίου, η παρανομία αυτή παρατείνεται επ' αόριστον δυνάμει των μεταβατικών διατάξεων του άρθρου Δεύτερου αυτού. Σύμφωνα με αυτές,

α) Οι λειτουργούσες κατά την έναρξη ισχύος του Νέου Πλαισίου εγκαταστάσεις ΑΠΕ εξακολουθούν να λειτουργούν ανεξαρτήτως των κατευθύνσεων χωροταξικού σχεδιασμού του Νέου Πλαισίου, ακόμα δηλαδή και αν αντιβαίνουν σε αυτές.

β) Άδειες εγκατάστασης που δεν έχουν ακόμα εκτελεστεί, τροποποιούνται και ανανεώνονται σύμφωνα με τις προϊσχύουσες διατάξεις.

γ) Εγκρίσεις περιβαλλοντικών όρων (ΑΕΠΟ) συνεχίζουν να ισχύουν, να τροποποιούνται και να ανανεώνονται και τα σχετικά έργα να λαμβάνουν άδεια εγκατάστασης και λειτουργίας σύμφωνα με τις προϊσχύουσες διατάξεις, μπορούν δε ακόμα και να επεκτείνονται αν το ποσοστό της επιφάνειας επέκτασης δεν υπερβαίνει το 50% της αρχικής.

Το ίδιο ισχύει και για τις ΑΠΕ που υπάγονται σε Πρότυπες Περιβαλλοντικές Δεσμεύσεις (ΠΠΔ) καθώς και για ΑΠΕ για τις οποίες δεν απαιτείται περιβαλλοντική αδειοδότηση. Ακόμα και οι **φάκελοι ΜΠΕ** έργων ΑΠΕ που έχουν **απλώς**

υποβληθεί και λάβει έγκριση τυπικής πληρότητας μέχρι 20 Μαΐου 2026 αξιολογούνται και εγκρίνονται σύμφωνα με τις προϊσχύουσες διατάξεις του Παλαιού Πλαισίου.

Αυτό σημαίνει ότι ακόμα και σε περιοχές όπου το Νέο Πλαίσιο φαίνεται καταρχήν να θεσπίζει απαγορευτικές διατάξεις αυστηρότερες από το Παλαιό (λ.χ. περιοχές με υψόμετρο άνω των 1.200 μέτρων, νησιά με έκταση μικρότερη των 300 τετραγωνικών χιλιομέτρων, οικότοποι προτεραιότητας ΕΖΔ του δικτύου Natura, ακτές κολύμβησης που περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα παρακολούθησης ποιότητας των υδάτων κολύμβησης κλπ.), οι απαγορεύσεις αυτές θα έχουν έδαφος εφαρμογής μόνο στο απώτερο μέλλον, αφού δηλαδή θα έχουν προηγουμένως εγκριθεί και υλοποιηθεί σύμφωνα με το Παλαιό Πλαίσιο όλα τα έργα που βρίσκονται τη στιγμή αυτή σε διαδικασία αδειοδότησης, ακόμα και στο πρώιμο στάδιο της τυπικής υποβολής φακέλου. Τηρουμένων των αναλογιών, αυτό ισοδυναμεί με την άποψη λ.χ. ότι αν ένα φάρμακο που κυκλοφορεί στην αγορά αποδειχθεί εκ των υστέρων επικίνδυνο για την υγεία, να μην θα πρέπει να απαγορευτεί για το μέλλον, αλλά ταυτόχρονα μπορεί να εξακολουθήσει νομίμως να συνταγογραφείται μέχρις ότου εξαντληθούν τα αποθέματα των εταιρειών που το παράγουν και το εμπορεύονται, προκειμένου να προστατευτεί η εμπιστοσύνη τους προς το κράτος και οι επιχειρηματικές τους προσδοκίες.

Όπως προκύπτει από τον επίσημο χάρτη της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας (ΡΑΕ), το μεγαλύτερο μέρος της ελληνικής επικράτειας έχει ήδη καταληφθεί ή πρόκειται να καταληφθεί από ΑΠΕ που βρίσκονται σε διάφορα στάδια της αδειοδοτικής διαδικασίας. Δεδομένου, λοιπόν, ότι σύμφωνα με τις μεταβατικές διατάξεις του Νέου Πλαισίου, η αδειοδότηση και η υλοποίηση όλων αυτών των έργων ΑΠΕ θα προχωρήσει κατ' εφαρμογή του νομοθετικού καθεστώτος του Παλαιού Πλαισίου, είναι προφανές ότι η **θέσπιση του Νέου Πλαισίου αποτελεί στην ουσία μια ευρηματική μέθοδο επ' αόριστον παράτασης της ισχύος του Παλαιού και νομιμοποίησης των νομικών του πλημμελειών.**

Β. Ουσιώδεις πλημμέλειες του Νέου Πλαισίου

Ο σχολιασμός και η αντίκρουση όλων των ρυθμίσεων του Νέου Πλαισίου που στερούνται επιστημονικού υποβάθρου και έρχονται σε αντίθεση με τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης, θα απαιτούσε τη σύνταξη πονήματος αντίστοιχου μεγέθους και χρόνου ο οποίος προδήλως δεν παρέχεται, αφού η δοθείσα προς διαβούλευση χρονική προθεσμία είναι εξαιρετικά περιορισμένη. Για τον λόγο αυτό, η παρούσα

τοποθέτηση περιορίζεται κατ' ανάγκη σε μερικές μόνο αλλά θεμελιώδεις πλημμέλειες του Πλαισίου.

Ανεξάρτητα από τις μεταβατικές του διατάξεις, το Νέο Πλαίσιο, εξεταζόμενο αυτό καθ' εαυτό, επαναλαμβάνει τα ουσιώδη σφάλματα του Παλαιού διότι, μεταξύ άλλων,

α) δεν πληροί τις απαιτούμενες επιστημονικές προδιαγραφές του χωροταξικού σχεδιασμού στο επίπεδο εκπόνησης Γενικού Χωροταξικού Πλαισίου,

β) δεν λαμβάνει επιστημονικά τεκμηριωμένη θέση ούτε καν ασχολείται με τα κρίσιμα επιστημονικά ζητήματα σχετικά με τις επιπτώσεις των ΑΠΕ, τα οποία έχουν ανακύψει και ερευνώνται από την παγκόσμια επιστημονική κοινότητα κατά την τελευταία 15ετία.

1. Συμβατότητα του Νέου Πλαισίου προς τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης

Στο κεφάλαιο της εξέτασης των εναλλακτικών δυνατοτήτων, το Νέο Πλαίσιο αναφέρει ότι επέλεξε το σενάριο της επικαιροποίησης του Παλαιού στο πλαίσιο των αρχών της βιωσιμότητας, προκειμένου να λάβει υπόψη του τη διαμορφωμένη σήμερα κατάσταση (υφιστάμενες συγκεντρώσεις ΑΠΕ, περιοχές με αυξημένη ζήτηση κλπ.), και τις τυχόν επιπτώσεις των έργων ΑΠΕ.

Στην πραγματικότητα έπραξε **ακριβώς το αντίθετο από αυτό που απαιτούν οι αρχές του βιώσιμου χωροταξικού σχεδιασμού**, αφού το πολυσέλιδο περιεχόμενό του εξαντλείται: α) σε μακροσκελή έκθεση των καλών του προθέσεων, β) σε εκτενή παράθεση νομικών κειμένων και εγκυκλοπαιδικών περιγραφών και γενικών πληροφοριών σε σχέση με τους υδάτινους πόρους, την κατάσταση της ατμόσφαιρας, το πολιτιστικό περιβάλλον, το ακουστικό περιβάλλον κλπ., και γ) σε ανακοίνωση των ρυθμίσεών του, οι οποίες ελάχιστα διαφέρουν από εκείνες του Παλαιού, σε πολλές μάλιστα περιπτώσεις (λ.χ. περιοχές επιτάχυνσης, μονάδες αποθήκευσης, μικρά υδροηλεκτρικά έργα, θαλάσσια αιολικά κλπ.) το επιδεινώνουν.

Ελλείπει παντελώς το πράγματι ζητούμενο από ένα βιώσιμο ειδικό πλαίσιο για τις ΑΠΕ, το οποίο μάλιστα θεσπίζεται μετά από δεκαοκταετή εφαρμογή του διαπιστωμένα πλημμελούς Παλαιού και όφειλε προεχόντως και σύμφωνα με τις βασικές αρχές της πρόληψης της προφύλαξης και της αποκατάστασης: α) **να αποκαταστήσει** τις καταστροφές και αλλοιώσεις που επέφερε στο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον το Παλαιό, β) **να εμποδίσει** την επανάληψη παρόμοιων φαινομένων στο μέλλον και γ) **να προφυλάξει** από τους βέβαιους και σοβαρούς,

αλλά άγνωστους προς το παρόν ως προς το μέγεθος και τις επιπτώσεις τους, κινδύνους για τη ζωή και την υγεία που συνεπάγονται ορισμένες νέες προβλέψεις του σχεδίου (π.χ. μπαταρίες αποθήκευσης).

Σε γενικές γραμμές επισημαίνεται ότι τα συμπεράσματα του Νέου Πλαισίου ως προς τη συμβατότητα των ρυθμίσεων του προς τις ανωτέρω αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης συνάγονται αυθαίρετα ως οιονεί αυταπόδεικτα, εφόσον: α) δεν στηρίζονται σε πραγματικά δεδομένα για την τρέχουσα κατάσταση του περιβάλλοντος τα οποία να έχουν συλλεγεί μετά από πλήρη επιτόπια έρευνα στις επιμέρους περιοχές της χώρας, και β) δεν αναφέρεται η έγκυρη επιστημονική μεθοδολογία με βάση την οποία η ΣΜΠΕ κατέληξε στα συμπεράσματά της σε σχέση με το μέγεθος και την ένταση των επιπτώσεων των ΑΠΕ στο περιβάλλον, τα οποία διατυπώνονται μονολεκτικά (πολύ πιθανό/λιγότερο πιθανό, μικρή/μέτρια/μεγάλη/μηδενική, πρωτογενής/δευτερογενής κλπ.) και συμπληρώνονται από γενικούς αφηγηματικούς πίνακες.

Είναι γεγονός ότι στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, και ειδικότερα η επίτευξη της κλιματικής ουδετερότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τη μείωση των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου κατά 55% μέχρι το 2030 σε σχέση με το 1990, αποτελεί πρωταρχικό στόχο της Ένωσης και αντικείμενο των σχετικών Οδηγιών. Παράλληλα όμως, σύμφωνα με τη θεμελιώδη αρχή της **ενσωμάτωσης του κριτηρίου της περιβαλλοντικής προστασίας** σε όλες τις πολιτικές της Ένωσης και των κρατών μελών, η οποία έχει θεσπιστεί με το Πρωτογενές Ενωσιακό Δίκαιο (άρθρο 11 της ΣΛΕΕ), η χωροθέτηση και λειτουργία των εγκαταστάσεων παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ θεωρείται εξ ορισμού ως δραστηριότητα που προκαλεί σοβαρότατες περιβαλλοντικές επιπτώσεις και υπόκειται σε αυστηρή διαδικασία εκτίμησης ως προς τις επιπτώσεις της σε καθένα από τα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος.

Εξάλλου είναι πλέον επιστημονικά τεκμηριωμένο ότι η παγκόσμια περιβαλλοντική κρίση, όπως προσδιορίζεται επίσης από τον ΟΗΕ (Πρόγραμμα Περιβάλλοντος της UNEP), την Ευρωπαϊκή Ένωση και τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, έχει τρεις βασικές διαστάσεις: την **κλιματική αλλαγή**, την **απώλεια της βιοποικιλότητας** και την **αυξανόμενη ρύπανση**, οι οποίες είναι αλληλένδετες, αλληλοτροφοδοτούμενες και σε άμεση σχέση με την απεριόριστη οικονομική μεγέθυνση. Τα **εννέα πλανητικά όρια**, δηλαδή οι πλανητικοί περιορισμοί που εξασφαλίζουν τις αναγκαίες συνθήκες για την επιβίωση και ευημερία του ανθρώπου, δεν περιορίζονται στην κλιματική αλλαγή αλλά περιλαμβάνουν και την ακεραιότητα της βιόσφαιρας, τη γενετική και λειτουργική βιοποικιλότητα, τις γεωχημικές ροές που αφορούν τον κύκλο του αζώτου και του φωσφόρου, την αλλαγή χρήσεων γης, την

οξίνιση των ωκεανών, το ατμοσφαιρικό φορτίο αερολυμάτων, την καταστροφή της στιβάδας του όζοντος, τη χρήση γλυκού νερού και τη χημική ρύπανση. **Οι ανθρώπινες δραστηριότητες σε παγκόσμια κλίμακα έχουν ήδη ξεπεράσει τα έξι από τα όρια αυτά, στη δε Ελλάδα τα επτά,** μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται η κατανάλωση επιφανειακού και υπόγειου γλυκού νερού, οι αλλαγές στη χρήση γης και το οικολογικό αποτύπωμα. Παρά ταύτα, τόσο οι συζητήσεις όσο και τα λαμβανόμενα για την αντιμετώπιση της συνολικής και πολυδιάστατης περιβαλλοντικής κρίσης μέτρα περιορίζονται σχεδόν αποκλειστικά στη διάσταση της κλιματικής αλλαγής, ενώ εξίσου σημαντικές πτυχές και ιδίως εκείνες που επηρεάζονται σοβαρά από την εγκατάσταση των ΑΠΕ, δηλαδή η απώλεια βιοποικιλότητας, ο κατακερματισμός των οικοτόπων, η αλλαγή χρήσεων γης, η σφράγιση ελεύθερου εδάφους και η διατάραξη της ροής των υπόγειων και υπέργειων υδάτων υποβαθμίζονται συστηματικά.

Σύμφωνα με **πλούσια επιστημονική βιβλιογραφία και τεκμηριωμένες μελέτες της τελευταίας δεκαπενταετίας,** έχει αποδειχθεί ότι οι δυσμενείς περιβαλλοντικές επιπτώσεις τις οποίες προκαλεί η παραγωγή, μεταφορά, εγκατάσταση, λειτουργία και απεγκατάσταση των ΑΠΕ κάθε είδους, και ιδίως των ανεμογεννητριών και των φωτοβολταϊκών, σε όλα τα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος (δάση, βιοποικιλότητα, ελεύθερη γη, μικροκλίμα, γεωργική και κτηνοτροφική γη, ροή των υδάτων κ.λπ.) είναι ιδιαιτέρως σοβαρές, αλληλοεξαρτώνται και αλληλοεπηρεάζονται αρνητικά. Εξάλλου, η συμβολή των ΑΠΕ στη μείωση των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου δεν μπορεί να θεωρηθεί εξ ορισμού ότι αντισταθμίζει τα οφέλη από την αντίστοιχη φυσική διαδικασία απορρόφησης του διοξειδίου του άνθρακα που επιτελούν τα δάση και τα θαλάσσια λιβάδια Ποσειδωνίας, τα οποία λειτουργούν ως φυσικοί απορροφητήρες των αερίων του θερμοκηπίου. Στη χώρα μας όμως αυτά ακριβώς τα στοιχεία πλήττονται σοβαρά και η λειτουργία τους εξουδετερώνεται από την αθρόα εγκατάσταση ανεμογεννητριών και φωτοβολταϊκών σε δάση και αναδασωτέα, ήδη δε, όπως προβλέπει πλέον το Νέο Πλαίσιο, και στον παράκτιο θαλάσσιο χώρο.

Πέρα από τα δάση και τις θαλάσσιες ποσειδωνίες, η αντικατάσταση της βλάστησης και του εδάφους από αδιαπέραστες επιφάνειες που σχετίζονται με τα αιολικά πάρκα μειώνει τη δέσμευση άνθρακα και αυξάνει τις εκπομπές άνθρακα μέσω της απώλειας βιομάζας και της αύξησης της διάβρωσης του εδάφους. Όπως αναφέρει, λ.χ., μελέτη που αφορά τη Σκωτία, η εγκατάσταση 3.848 ανεμογεννητριών οδήγησε σε επιπρόσθετες εκπομπές 4,9 εκατομμυρίων τόνων διοξειδίου του άνθρακα ακριβώς λόγω της αλλαγής των χρήσεων γης και της μη εδαφικής αποθήκευσης. Το ανωτέρω παράδειγμα αναφέρεται εδώ ενδεικτικά για να επισημανθεί ότι πολλά

ανάλογα ζητήματα τίθενται επιτακτικά στη διεθνή βιβλιογραφία τα τελευταία χρόνια. Το Νέο Πλαίσιο όφειλε, σύμφωνα με τις αρχές της πρόληψης και της προφύλαξης, να έχει λάβει θέση απέναντι στα ζητήματα αυτά, είτε τα δέχεται είτε τα απορρίπτει, και να έχει δώσει τεκμηριωμένες απαντήσεις προκειμένου να προσδώσει στις ρυθμίσεις του το αναγκαίο επιστημονικό κύρος.

Το προτεινόμενο Νέο Πλαίσιο για τις ΑΠΕ αποτελεί τη βασική απόφαση του Ελληνικού κράτους όσον αφορά την επιθυμητή ένταση της βιομηχανικής αυτής δραστηριότητας και την ορθολογική κατανομή της στην ελληνική επικράτεια. Οι ρυθμίσεις του συνιστούν το αναγκαίο νομικό και επιστημονικό υπόβαθρο στο οποίο θα στηριχθεί, στο επόμενο στάδιο, η διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης των συγκεκριμένων έργων ΑΠΕ σύμφωνα με την Οδηγία 2014/92/ΕΕ. Οφείλει, ως εκ τούτου, να ενσωματώνει το κριτήριο της **συνολικής προστασίας του περιβάλλοντος** σύμφωνα με την αρχή της αειφορίας (άρθρο 24 του Συντάγματος) και να λαμβάνει επιστημονικά τεκμηριωμένη θέση στα κρίσιμα ζητήματα, τα οποία έχουν προκύψει τα χρόνια που μεσολάβησαν από την έγκριση του Παλαιού όσον αφορά τις διαπιστωθείσες κατά το διάστημα αυτό σοβαρές επιπτώσεις των ΑΠΕ σε όλα τα προαναφερθέντα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος.

2. Εξυπηρετεί το δημόσιο συμφέρον η αύξηση της παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ ?

Η Ελλάδα έχει ήδη εκπληρώσει τις ενωσιακές της υποχρεώσεις ως προς την παραγωγή ενέργειας από ΑΠΕ, η δε παραγόμενη τη στιγμή αυτή ανανεώσιμη ενέργεια είναι πλεονάζουσα και συχνά αδυνατεί να απορροφηθεί από το δίκτυο, θέτοντας σε κίνδυνο την ισορροπία του συστήματος. Σύμφωνα π.χ. με στοιχεία που περιλαμβάνει Μελέτη του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, το σύνολο της ισχύος των ΑΠΕ που λειτουργούν (άδεια λειτουργίας) ή είναι σε φάση κατασκευής (άδεια εγκατάστασης) είναι 6,82 GW, έχοντας επιτύχει κατά 77% τον στόχο του Εθνικού Σχεδίου για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ) για το 2030 (8,9 GW). Το επενδυτικό ενδιαφέρον στην Ελλάδα είναι πολύ μεγάλο, με τις αιτήσεις για άδεια παραγωγής να φτάνουν τα 33,16 GW. Αθροιστικά, μαζί με τους Αιολικούς Σταθμούς Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΑΣΠΗΕ) που λειτουργούν ή έχουν άδεια εγκατάστασης, η ισχύς τους είναι τριπλάσια από τον στόχο του ΕΣΕΚ για το 2030 και διπλάσια από τον στόχο του ΕΣΕΚ για το 2050. Αν υπολογιστούν όλες οι αιτήσεις μαζί (42,25 GW), η ισχύς θα ξεπεράσει τρεις φορές το στόχο του ΕΣΕΚ για τους ΑΣΠΗΕ το έτος 2050.

Το Νέο Πλαίσιο όφειλε, ως εκ τούτου, να τεκμηριώνει με συγκεκριμένα στοιχεία τους λόγους για τους οποίους το δημόσιο συμφέρον επιβάλλει την απεριόριστη αύξηση

της παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ στην Ελλάδα, παρά τις δυσμενείς επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον. Η απάντηση είναι αναγκαία κατά μείζονα λόγο διότι, όπως έχει ήδη λεχθεί επίσημα, η αύξηση της παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ δεν αποσκοπεί στην κάλυψη των ενεργειακών αναγκών της χώρας για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, αλλά στην αύξηση του εξαγωγικού εμπορίου με την πώληση ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές σε τρίτες χώρες. Είναι εξάλλου τουλάχιστον αντιφατικό και οξύμωρο να εντείνεται η παραγωγή ενέργειας από ΑΠΕ και η αντίστοιχη καταστροφή του φυσικού πλούτου και της πρωτογενούς παραγωγής της χώρας με το πρόσχημα της απελευθέρωσης από τα ορυκτά καύσιμα, ενώ την ίδια στιγμή εγκρίνεται και υλοποιείται εθνική πολιτική εντατικών εξορύξεων ορυκτών καυσίμων στα πολύτιμα οικοσυστήματα του Αιγαίου και του Ιονίου πελάγους. Το νέο Πλαίσιο όφειλε να δώσει συγκεκριμένες και τεκμηριωμένες απαντήσεις στα ανωτέρω ερωτήματα, δεδομένου ιδίως ότι η Ελλάδα, η επίδραση της οποίας στην κλιματική αλλαγή του πλανήτη είναι κάτι λιγότερο από αμελητέα, αποτελεί ένα από τα ελάχιστα εναπομένοντα hotspot βιοποικιλότητας στην Ευρώπη.

3. Η φέρουσα ικανότητα της χώρας αντέχει την αύξηση της παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ ?

Το Νέο Πλαίσιο, όπως ακριβώς και το Παλαιό, δεν πληροί τις επιστημονικές προδιαγραφές και προϋποθέσεις του βιώσιμου χωροταξικού σχεδιασμού. Αντικείμενο κάθε χωρικού σχεδίου στο επίπεδο Ειδικού Πλαισίου για τη χωροθέτηση μιας βιομηχανικής δραστηριότητας, όπως είναι η παραγωγή ενέργειας από ΑΠΕ, είναι η **τεκμηριωμένη επιστημονική διακρίβωση της φέρουσας ικανότητας κάθε συγκεκριμένου οικοσυστήματος** της χώρας να υποστηρίξει τη δραστηριότητα αυτή, χωρίς να υποβαθμίζεται η ισορροπία των στοιχείων του και η ικανότητά του να την αποκαθιστά με φυσικές διεργασίες στο διηνεκές. **Υποκείμενο μέτρησης της φέρουσας ικανότητας** προδήλως δεν είναι η γεωγραφική διάκριση της χώρας σε ηπειρωτική, νησιωτική και θαλάσσια ούτε η διοικητική διάκριση σε Περιφέρειες, πολλώ μάλλον σε ΟΤΑ και δημοτικές ενότητες αυτών. Υποκείμενο μέτρησης της φέρουσας ικανότητας είναι το κάθε **οικοσύστημα**, τα όρια του οποίου δεν προσδιορίζονται κατά τη βούληση του μελετητή, αλλά είναι αντικειμενικά και καθορίζονται με βάση τα φυσικά του χαρακτηριστικά (λεκάνη απορροής, δασικά και άλλα οικοσυστήματα, βιοποικιλότητα κ.λπ.).

Η **οριοθέτηση ενός οικοσυστήματος** αποτελεί στην ουσία την επιστημονική διαπίστωση ενός αντικειμενικού πραγματικού γεγονότος, ότι δηλαδή τα στοιχεία του αλληλεπιδρούν και αλληλεξαρτώνται με τέτοιο τρόπο ώστε να δημιουργούν ένα ενιαίο και συνεκτικό σύστημα, μια ξεχωριστή οντότητα, η οποία λειτουργεί με

σχετική αυτάρκεια, αυτονομία και αυτοτέλεια έναντι του ευρύτερου φυσικού περιβάλλοντος στο οποίο ανήκει. Το Νέο Πλαίσιο όφειλε ως εκ τούτου, αφενός μεν, να περιλαμβάνει τεκμηριωμένη καταγραφή των οικοσυστημάτων της ελληνικής επικράτειας και, αφετέρου, να υπολογίζει το μέγεθος των αλλοιώσεων και καταστροφών που έχουν υποστεί τα τελευταία χρόνια ως προς τα επιμέρους στοιχεία τους, προκειμένου να αποδείξει, στηριζόμενο σε έγκυρη επιστημονική μεθοδολογία, τη βασική του θέση, ότι δηλαδή το κάθε ένα από τα οικοσυστήματα αυτά έχει την ικανότητα να αντέξει την εγκατάσταση ΑΠΕ χωρίς να υποβαθμιστεί.

Η **φέρουσα ικανότητα** του οικοσυστήματος προφανώς δεν ερευνάται μόνο σε σχέση με την εξεταζόμενη κάθε φορά ανθρώπινη δραστηριότητα που προτίθεται να εγκατασταθεί εκεί (λ.χ. ΑΠΕ, τουρισμός, βιομηχανία, εξορύξεις, υδατοκαλλιέργειες κ.λπ.). Αντίθετα, **όλες οι υπάρχουσες ήδη δραστηριότητες** που ασκούνται μέσα σε αυτό, καθώς και οι σχεδιαζόμενες για το μέλλον, πρέπει να συνεκτιμώνται **συνδυαστικά, αθροιστικά και σε βάθος χρόνου**, προκειμένου να εξακριβωθεί το μέτρο της πρόσθετης επιβάρυνσης που είναι ικανό να δεχτεί το συγκεκριμένο οικοσύστημα, έτσι ώστε η ισορροπία των στοιχείων του να μην κλονίζεται και να δύναται να αποκατασταθεί με φυσικές διαδικασίες. Είναι προφανές ότι στην Ελλάδα, όπου τα τελευταία χρόνια τα οικοσυστήματα έχουν δεχθεί μια άνευ προηγουμένου επίθεση από σειρά εντατικών ανθρώπινων δραστηριοτήτων, η **φέρουσα ικανότητα** ενός οικοσυστήματος να υποδεχθεί εγκατάσταση ΑΠΕ **ενδέχεται να είναι και μηδενική**. Παρά ταύτα το Νέο Πλαίσιο χαρακτηρίζει ολόκληρη τη χώρα, πλην ελάχιστων εξαιρέσεων, ως κατάλληλη για την εγκατάσταση ΑΠΕ, στην περίπτωση δε των περιοχών επιτάχυνσης χωρίς καν περιβαλλοντική αδειοδότηση.

Το Νέο Πλαίσιο θεσπίζεται σε μία κρίσιμη για το περιβάλλον στιγμή, κατά την οποία η εντατική εξάπλωση των ΑΠΕ, ιδίως ανεμογεννητριών και φωτοβολταϊκών, σε ολόκληρη την επικράτεια, ηπειρωτική και νησιωτική, ορεινή, πεδινή, τώρα πλέον και στο θαλάσσιο χώρο, έχει ήδη υποβαθμίσει σοβαρά τα οικοσυστήματα, δασικά και μη, καθώς και τη βιοποικιλότητα, έχει διαταράξει τα υπόγεια και υπέργεια ύδατα, έχει τροποποιήσει το μικροκλίμα, έχει εκτοπίσει την πρωτογενή παραγωγή και αλλοιώσει δραματικά το τοπίο. Ενδεικτικά επισημαίνεται π.χ. ότι, όσον αφορά το κρίσιμο για την περιβαλλοντική ισορροπία του πλανήτη πρόβλημα της **σφράγισης του ελεύθερου εδάφους**, σύμφωνα με Μελέτη που πραγματοποιήθηκε από το Εργαστήριο Διατήρησης της Βιοποικιλότητας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων (2023), **στην Ελλάδα η δέσμευση γης, δηλαδή η δημιουργία τεχνητής γης από την κατασκευή αιολικών πάρκων, είναι σχεδόν 3,5 φορές μεγαλύτερη από τον παγκόσμιο μέσο όρο**. Δεδομένου ότι το μέγεθος των ανεμογεννητριών έχει

σήμερα αυξηθεί εκθετικά με ύψος άνω των 200 μέτρων, η μεταφορά τους μέσα από δύσβατες και δυσπρόσιτες ορεινές και δασικές περιοχές απαιτεί την κατασκευή εκτεταμένου νέου οδικού δικτύου το οποίο σφραγίζει μεγάλες εκτάσεις ελεύθερου εδάφους, ιδίως σε δάση και ορεινούς όγκους.

Πέρα από τις συνέπειες της απεριόριστης εγκατάστασης ΑΠΕ, το περιβάλλον της χώρας έχει υποβαθμιστεί και αλλοιωθεί σοβαρά από πλήθος άλλων δραστηριοτήτων με σοβαρές επιπτώσεις, όπως η υπερδόμηση και ο υπερτουρισμός, οι ιχθυοκαλλιέργειες, οι εξορύξεις κλπ., οι οποίες όμως πρέπει να συνεκτιμώνται πριν αποφασισθεί η περαιτέρω αύξηση της έντασης των ΑΠΕ.

Πάρα ταύτα και κατά παράβαση όλων των ανωτέρω, στην προκειμένη περίπτωση το Νέο Πλαίσιο επαναλαμβάνει σε σχέση με τη φέρουσα ικανότητα την ίδια **αδόκιμη και αντιεπιστημονική προσέγγιση** που είχε υιοθετήσει και το Παλαιό. Ως εκ τούτου, αντί να διακρίνει τη χώρα σε οικοσυστήματα και να εκτιμήσει μετά από επιστημονική μελέτη σύμφωνα με έγκυρη επιστημονική μεθοδολογία τη φέρουσα ικανότητα ενός εκάστου εξ αυτών (είχε άλλωστε στη διάθεσή του δεκαοκτώ ολόκληρα χρόνια για να το πράξει), **χαρακτήρισε με τρόπο οριζόντιο ολόκληρη τη χώρα, πλην γενικών εξαιρέσεων, ως κατάλληλη για την εγκατάσταση ΑΠΕ.** Η διάκριση της επικράτειας **σε τρεις βασικές κατηγορίες** (ηπειρωτική χώρα, νησιωτική χώρα και θαλάσσιος χώρος), για τις οποίες άλλωστε προβλέπονται οι ίδιες περίπου προϋποθέσεις για την εγκατάσταση ΑΠΕ, παραβλέπει το γεγονός ότι κάθε μία από τις περιοχές αυτές περιλαμβάνει **πλήθος εντελώς διαφορετικών οικοσυστημάτων**, καθένα από τα οποία βρίσκεται σε εντελώς διαφορετική κατάσταση από άποψη φέρουσας ικανότητας, τόσο λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του όσο και λόγω των καταστροφών και επιβαρύνσεων που έχει ήδη υποστεί.

Προκειμένου να στηρίξει τις επιλογές του, **το Νέο Πλαίσιο διαστρεβλώνει πλήρως την επιστημονική έννοια της φέρουσας ικανότητας**, την οποία προσδιορίζει με βάση το αιολικό δυναμικό μιας περιοχής και την υπολογίζει με πλαίσιο αναφοράς όχι το οικοσύστημα αλλά το **εντελώς απρόσφορο κριτήριο της διοικητικής διαίρεσης της χώρας σε ΟΤΑ**, και μάλιστα σε **δημοτικές ενότητες** αυτών.

Η εδαφική έκταση ενός ΟΤΑ προδήλως δεν έχει καμία σχέση ούτε συμπίπτει με τα όρια των οικοσυστημάτων που περιλαμβάνονται σε αυτόν, τα οποία μπορεί να είναι ένα ή περισσότερα και καθένα από τα οποία μπορεί να έχει διαφορετικά χαρακτηριστικά και να βρίσκεται σε διαφορετική κατάσταση ως προς τη φέρουσα ικανότητά του. Και όμως, στην προκειμένη περίπτωση, το νέο Πλαίσιο διαπράττει

το θεμελιώδες επιστημονικό, αλλά και κατά κοινή λογική αδιανόητο, σφάλμα να υπολογίζει τη φέρουσα ικανότητα με κριτήριο το μέγιστο ποσοστό κάλυψης του εδάφους σε επίπεδο ΟΤΑ και μάλιστα όχι στο σύνολό του Δήμου αλλά σε κάθε δημοτική ενότητα αυτού. Με τα δεδομένα αυτά είναι ανάξιο οποιουδήποτε επιστημονικού σχολιασμού το πρόσθετο γεγονός ότι τα ανεκτά όρια της επιβάρυνσης καθορίζονται από το Νέο Πλαίσιο με τρόπο οριζόντιο για όλους τους ΟΤΑ της χώρας και δη αριθμητικά, με συγκεκριμένα, άγνωστης έμπνευσης και τεκμηρίωσης, νούμερα (π.χ. 8% της έκτασης της δημοτικής ενότητας για περιοχές αιολικής προτεραιότητας, 5% για περιοχές αιολικής καταλληλότητας και, προφανώς κατ' επιείκεια, 4% για τη Μονεμβασία, την Αράχωβα, την Κάρυστο και το Καρπενήσι). Τα ποσοστά αυτά δύνανται μάλιστα να αυξηθούν μέχρι 50% αν συμφωνεί το εντελώς αναρμόδιο για το θέμα αυτό Δημοτικό Συμβούλιο!

4. Ειδικότερες Πλημμέλειες του Νέου Πλαισίου (ενδεικτικά)

Εξαιρέσεις

Η μέθοδος της θέσπισης γενικών εξαιρέσεων για περιοχές που εντάσσονται σε ορισμένες κατηγορίες (υγρότοποι Ramsar, αρχαιολογικοί χώροι κλπ.), είναι εντελώς απρόσφορη και ανεπαρκής. Ούτως η άλλως, οι εξαιρέσεις αναφέρονται μόνο σε περιοχές με ήδη θεσμοθετημένο καθεστώς προστασίας, οι οποίες στην πραγματικότητα είναι ελάχιστες σε σχέση με τις περιοχές τις οποίες το κράτος, μολονότι διαθέτουν τα απαιτούμενα προστατευτέα χαρακτηριστικά, έχει παραλείψει επίμονα και συστηματικά να υπαγάγει στο προσήκον καθεστώς προστασίας (οικότοποι, τοπία κ.λπ.). Παράλληλα, ακόμα και για τις περιοχές αποκλεισμού, **προβλέπεται η δυνατότητα εξαίρεσης τους από την εξαίρεση**, (π.χ. αποκλείεται μεν η χωροθέτηση αιολικών εγκαταστάσεων σε νησιά με έκταση μικρότερη των 300 τ.χλμ. εκτός αν εξυπηρετούνται δημόσιες υποδομές (π.χ. αφαλάτωση) η κρίνονται αναγκαίες για την ασφάλεια του συστήματος).

Σε κάθε περίπτωση, η πρόβλεψη γενικών εξαιρέσεων δεν μπορεί να υποκαταστήσει την βασική παράλειψη του Νέου Πλαισίου να προβεί σε ειδική και εμπεριστατωμένη διαπίστωση της φέρουσας ικανότητας κάθε περιοχής της χώρας ούτε δύνανται να θεραπεύσει την έλλειψη αυτή.

Τοπίο

Ως βασικό κριτήριο για την εκτίμηση των επιπτώσεων των ΑΠΕ στο τοπίο λαμβάνεται ο οπτικός ορίζοντας του παρατηρητή, η δε προστασία εξαντλείται στη θέσπιση αυθαίρετα υπολογιζόμενων ελάχιστων αποστάσεων των ΑΠΕ από

θεσμοθετημένα σημεία θεωρούμενα ως ιδιαίτερου ενδιαφέροντος (6 χλμ. από ζώνες απόλυτης προστασίας αρχαιολογικών χώρων, 0,8 χλμ. από πυρήνες εθνικών δρυμών και μνημείων της φύσης, 2 χλμ. από οικισμούς, 6 χλμ. από θεσμοθετημένους παραδοσιακούς οικισμούς κλπ.)

Είναι προφανές ότι το Νέο Πλαίσιο παραγνωρίζει το γεγονός ότι σύμφωνα με την οικεία επιστήμη, το τοπίο είναι μέγεθος προσδιοριζόμενο αντικειμενικά με βάση συγκεκριμένα χαρακτηριστικά (γεωμορφολογία, όγκοι, βλάστηση, χρώματα κλπ.) Η προστασία επιβάλλεται ως προς κάθε συγκεκριμένο τοπίο, εξεταζόμενο αυτό καθαυτό, και δεν εξαρτάται από την ύπαρξη ή μη τυχόν παρατηρητή. Άλλωστε η επιβαλλόμενη από τις Διεθνείς Συμβάσεις προστασία του τοπίου και της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς προδήλως δεν περιορίζεται μόνο στα τοπία που έχουν χαρακτηριστεί ως ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, όπως υπολαμβάνει εσφαλμένα το Νέο Πλαίσιο.

Είναι αυτονόητο ότι η προστασία των τοπίων δεν διασφαλίζεται μόνο με τη θέσπιση ελάχιστης απόστασης των ΑΠΕ από αυτά, η οποία στην προκειμένη περίπτωση καθορίζεται κατά τρόπο γενικό και οριζόντιο, χωρίς να έχει προηγηθεί ενδελεχής μελέτη των ελληνικών τοπίων τόσο κατά κατηγορία (ορεινά, νησιωτικά, δασικά κλπ.), όσο και ανά περιοχή, ώστε να θεσπιστούν τα κατάλληλα ειδικά μέτρα προστασίας για το καθένα από αυτά.

Ο περιορισμός της προστασίας μόνο σε τοπία που διαθέτουν νομικό χαρακτηρισμό ως ιδιαίτερου φυσικού κάλλους είναι εντελώς απρόσφορος και ανεπαρκής. Ελάχιστα μόνο από τα πολυάριθμα αξιόλογα και ποικιλόμορφα τοπία της χώρας έχουν τύχει του προσήκοντος χαρακτηρισμού ως ιδιαίτερου φυσικού κάλλους λόγω της γνωστής παράλειψης της Πολιτείας να εκπληρώσει τις διεθνείς της υποχρεώσεις ως προς τούτο.

Προστασία των νησιών

Η διάκριση των νησιών ως προς τη δυνατότητα εγκατάστασης ΑΠΕ με βάση το εμβαδόν τους, άνω ή κάτω των 300 τετραγωνικών χιλιομέτρων, είναι απολύτως αδόκιμη σε σχέση με το ζητούμενο, δηλαδή τη φέρουσα ικανότητα κάθε συγκεκριμένου νησιού να υποδεχθεί ΑΠΕ, η οποία προφανώς δεν εξαρτάται από το εμβαδόν του, αλλά τα φυσικά του χαρακτηριστικά, τα τοπικά οικοσυστήματα, το τοπίο, την πολιτιστική του φυσιογνωμία κ.λπ.

Αποκατάσταση

Όσον αφορά το κρίσιμο ζήτημα της απομάκρυνσης των εγκαταστάσεων ΑΠΕ, (ιδίως ανεμογεννητριών και φωτοβολταϊκών), και της διαχείρισης των αποβλήτων τους μετά την πάροδο του σύντομου χρόνου ζωής τους, το Νέο Πλαίσιο αποφεύγει

να λάβει οποιοδήποτε μέτρο. Υιοθετώντας τη μυστηριώδη διατύπωση «Επιχειρείται η διαπραγμάτευση των όρων κυρίως μέσα από τη διάγνωση της σημαντικότητάς τους στη φάση αδειοδότησης» ουσιαστικά αντιπαρέρχεται το μείζον αυτό πρόβλημα και το μεταθέτει σε εκείνο ακριβώς το επίπεδο όπου δεν πρόκειται ποτέ να λυθεί, δηλαδή της ατομικής περιβαλλοντικής αδειοδότησης. Αναθέτει στην ευχέρεια της αδειοδοτικής αρχής να ζητήσει από τον εκάστοτε επιχειρηματία να προτείνει εκείνος ένα σχέδιο αποκατάστασης, χωρίς ούτε να δεσμεύεται από σχετικό Ρυθμιστικό Πλαίσιο ούτε να υποχρεούται σε παροχή αποτελεσματικών εγγυήσεων, (λ.χ. εγγυητικής επιστολής) ότι την κρίσιμη στιγμή θα εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του.

Πλην όμως η έγκαιρη παροχή αποτελεσματικών εγγυήσεων είναι απολύτως αναγκαία. Όπως αποδεικνύεται από τη διεθνή πρακτική, κατά κανόνα ο υπεύθυνος για την αποκατάσταση φορέας του έργου ΑΠΕ είτε δεν υφίσταται ως επιχειρηματική και οικονομική οντότητα κατά τον κρίσιμο χρόνο είτε, πάντως, επικαλείται ότι δεν έχει την οικονομική δυνατότητα να ανταποκριθεί στις μεγάλες δαπάνες των εργασιών αποξήλωσης, μεταφοράς και διαχείρισης των αποβλήτων. Στην Ελλάδα δεν υφίσταται κανονιστικό πλαίσιο το οποίο να ρυθμίζει τα ανωτέρω ζητήματα ούτε προβλέπονται κατάλληλοι χώροι για την εναπόθεση και διαχείριση των παροπλισμένων ανεμογεννητριών και φωτοβολταϊκών. Δεν έχει χωροθετηθεί καμία εγκατάσταση υποδοχής των αποβλήτων ούτε υπάρχει δημόσιος ή ιδιωτικός φορέας ικανός να ανακυκλώσει τα ανακυκλώσιμα τμήματα αυτών, ενώ το κόστος μεταφοράς στο εξωτερικό είναι τεράστιο. Προκειμένου, π.χ. περί των ανεμογεννητριών, η κατάσταση αυτή έχει ως συνέπεια ότι οι παροπλισμένες ανεμογεννήτριες εγκαταλείπονται ήδη επιτόπου ή σε άτυπες αποθέσεις, δημιουργώντας πρόσθετα σοβαρότατα προβλήματα στις αντίστοιχες περιοχές. Πρέπει επιπλέον να επισημανθεί ότι για τις τεράστιες υπόγειες βάσεις στήριξης των ανεμογεννητριών δεν υπάρχει ούτε νομική υποχρέωση αλλά ούτε και αντικειμενική δυνατότητα απομάκρυνσής τους από το υπέδαφος, γεγονός που έχει ολέθριες συνέπειες για τα υπόγεια ύδατα, το μικροκλίμα και την όλη λειτουργία του οικοσυστήματος στο οποίο αυτές έχουν εγκατασταθεί.

Εγκαταστάσεις Αποθήκευσης

Η επικινδυνότητα των εγκαταστάσεων αποθήκευσης, ιδίως όσον αφορά τον κίνδυνο άσβεστων πυρκαγιών, αποτελεί αντικείμενο πολλών επιστημονικών μελετών αλλά και πικρή εμπειρία αρκετών κρατών. Ως προς το κρίσιμο αυτό ζήτημα το Νέο Πλαίσιο ουδέν διαλαμβάνει. Προβλέπει ότι οι εγκαταστάσεις αυτές, οι λεγόμενες μπαταρίες αποθήκευσης, μπορούν να εγκαθίστανται οπουδήποτε,

ακόμα και σε επαφή με οικισμούς, με μόνο περιορισμό την τήρηση της ελάχιστης απόστασης των 500 μέτρων από ορισμένες περιοχές περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος, στοιχεία πολιτιστικής κληρονομιάς ή δίκτυα τεχνικών υποδομών.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

«European Landscape Convention», Council of Europe (CoE), Florence, 2000

[CETS 176 - Draft European Landscape Convention as amended by the 2016 Protocol](#)

Council of Europe Landscape Convention as amended by the 2016 Protocol (Council of Europe Treaty Series No. 176) (2022)

N. 3827/2010 «Κύρωση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης του Τοπίου» (ΦΕΚ Α'30/2010)

Council of Europe (2011). Landscape and Wind Turbines, Report, 6th Council of Europe Conference on the European Landscape Convention, Strasbourg, 3-4 May 2011 (21 March 2011, CEP-CDPATEP, 11E)

Οδηγία 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 21ης Μαΐου 1992 «για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας» (ΕΕ L 206 της 22.7.1992)

Καταδίκη της Ελλάδας από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (C-849/19) για πλημμελή προστασία της βιοποικιλότητας και μη θέσπιση των στόχων και μέτρων διατήρησης των φυσικών οικοτόπων (μη συμμόρφωση με την Οδηγία 92/43/ΕΟΚ)

Αιτιολογημένη γνώμη (INFR(2014)4073) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προς την Ελλάδα, για την ακαταλληλότητα του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού για τις ΑΠΕ λόγω μη συμμόρφωσής του προς την Οδηγία Natura σε σχέση με τη χωροθέτηση των αιολικών πάρκων

«Κύρωση του Εθνικού Σχεδίου για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ)» (ΦΕΚ Β'4893/19.12.2024)

«Ειδική Έκθεση για τις ΑΠΕ και την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής» (“Renewable Energy Sources and Climate Change Mitigation”), Διακυβερνητική Επιτροπή για την Αλλαγή του Κλίματος (Intergovernmental Panel on Climate Change, IPCC), 2012

«Climate Change 2021 - The Physical Science Basis», Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC), 2021

https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/downloads/report/IPCC_AR6_WGI_SPM_final.pdf

«What is the Triple Planetary Crisis?» United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC), 2022

<https://unfccc.int/news/what-is-the-triple-planetary-crisis>

«A planet that sustains everyone, everywhere», Inger Andersen, Briefing to Permanent Missions to the United Nations, 21 March 2023

<https://www.unep.org/news-and-stories/speech/planet-sustains-everyone-everywhere>

«Towards UNEA-6: Multilateral solutions to triple planetary crisis», Sixth session of the United Nations Environment Assembly (UNEA-6), United Nations Environment Programme (UNEP), Nairobi, Kenya, 26 February - 1 March 2024

<https://www.unep.org/news-and-stories/speech/towards-unea-6-multilateral-solutions-triple-planetary-crisis>

«Outcomes of UNEA-6»

<https://www.unep.org/environmentassembly/unea6/outcomes>

<https://docs.un.org/en/UNEP/EA.6/RES.13>

«Tackling the “**triple environmental crisis**” and building forward from the COVID-19 pandemic», World Health Organization (WHO), 7 July 2023

<https://www.who.int/poland/multi-media/details/tackling-the--triple-environmental-crisis--and-building-forward-from-the-covid-19-pandemic>

«Summary for Policymakers of the Global Assessment Report on Biodiversity and Ecosystem Services of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services», Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services (IPBES), 2019

<https://www.un.org/sustainabledevelopment/blog/2019/05/nature-decline-unprecedented-report/>

«Η βιοποικιλότητα της Ελλάδας – οι επιδράσεις της κλιματικής αλλαγής», Μουσείο Γουλανδρή – Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων, 2011

«Το Κόκκινο βιβλίο των απειλούμενων ζώων της Ελλάδας», Α. Λεγάκης, Π. Μαραγκού, Ελληνική Ζωολογική Εταιρεία (2009)

«Decommissioning of Onshore Wind Turbines», WIND EUROPE, 2020

<https://windeurope.org/intelligence-platform/product/decommissioning-of-onshore-wind-turbines/>

Torres, J. F. & Petrakopoulou, F. «A Closer Look at the Environmental Impact of Solar and Wind Energy», *Global Challenges*, Vol: 6, 2200016 (2022)

Jones, N. F., Pejchar, L. & Kiesecker, J. M. «The Energy Footprint: How Oil, Natural Gas, and Wind Energy Affect Land for Biodiversity and the Flow of Ecosystem Services», *BioScience*, Vol: 65, 290–301 (2015)

Marques, A. T. *et al.* «Wind turbines cause functional habitat loss for migratory soaring birds», *Journal of Animal Ecology*, Vol: 89, 93–103 (2020)

Kati, V. *et al.* «The overlooked threat of land take from wind energy infrastructures: Quantification, drivers and policy gaps», *Journal of Environmental Management*, Volume 348, 119340 (15 December 2023)

Kati, V., Kassara, C., Vrontisi, Z. & Moustakas, A. «The biodiversity-wind energy-land use nexus in a global biodiversity hotspot», *Science of The Total Environment*, Volume 768, 144471 (10 May 2021)

Κατή, Β., Κασσάρα, Χ., Παπαϊωάννου, Χ., «Αδιατάρακτες Φυσικές Περιοχές (ΑΦΠ) της Ελλάδας και Βιώσιμη Ανάπτυξη», Εργαστήριο Διατήρησης της Βιοποικιλότητας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Researchgate, 2022

https://www.researchgate.net/publication/361173582_Adiataraktes_Physikes_Perioches_APHP_tes_Elladas_kai_Biosime_Anaptixe

Figueiredo, E., Partalidou, M., Koutsou, S. (2020). «'No Choice' or 'A Choice'? – An Exploratory Analysis of 'Back to the Countryside' Motivations and Adaptation Strategies in Times of Crisis in Greece and Portugal». In: Döner, F., Figueiredo, E., Rivera, M. (eds) Crisis and Post-Crisis in Rural Territories. Springer, Cham, p. 119–139

Gkoltsiou, A., Athanasiadou, E., & Paraskevopoulou, A.T. (2021). «Agricultural Heritage Landscapes of Greece: Three Case Studies and Strategic Steps towards Their Acknowledgement, Conservation and Management». Sustainability 13, 5955.

Hadjimichalis, C, Melissourgos, Y, Moungholia, A., Girti, D., Faka, A. (2012). «Improving and focusing research on Greek landscapes: the Greekscapes programme». In T. Papayannis, P. Howard (eds.) Reclaiming the Greek landscape, Med-INA, Athens, p. 233-244

Pavlis Evangelos, «Large-scale wind energy farm development and its impacts on the landscape: a review of the Greek case», Department of Agricultural Economics and Rural Development, Agricultural University of Athens, Greece, *Journal of Landscape Ecology* (2025), Vol: 18 / No. 3

Γεώργιος Χριστοφορίδης
Δικηγόρος, Μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου
του Επιμελητηρίου Περιβάλλοντος και Βιωσιμότητας

Ο χρόνος διαβούλευσης που παρέχεται για τον συγκεκριμένο χωροταξικό σχεδιασμό εθνικού επιπέδου είναι απολύτως ανεπαρκής, αναγκάζοντάς μας να εστιάσουμε στα κυριότερα ζητήματα που τίθενται.

Κατ'αρχάς, το Επιμελητήριο Περιβάλλοντος και Βιωσιμότητας αισθάνεται την ανάγκη:

- να επαναλάβει ότι η Ελλάδα χαρακτηρίζεται από μοναδικές ιδιαιτερότητες, ενώ αποτελεί αμελητέο ρυπαντή σε πλανητικό επίπεδο,
- να στηλιτεύσει το κοινοτικό δίκαιο για τη διείσδυση των ΑΠΕ στην ηλεκτροπαραγωγή, το οποίο επιβάλλει τις ίδιες υποχρεώσεις σε ρυπαίνοντες και μη ρυπαίνοντες,
- να τονίσει το μάταιον-ατελέσφορον της ευρωπαϊκής «πράσινης μετάβασης», καθώς τα επιβαλλόμενα ποσοστά ηλεκτροπαραγωγής από ΑΠΕ υπολογίζονται επί της τελικής ακαθάριστης κατανάλωσης ενέργειας, η οποία όμως αυξάνεται διαρκώς και είναι βέβαιον ότι θα αυξηθεί εκθετικά εξ αιτίας των συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης και των λεγόμενων Data Centers,
- να υπενθυμίσει ότι η Σύμβαση Πλαίσιο του ΟΗΕ για την κλιματική αλλαγή δεν ανάγει την εκμετάλλευση ΑΠΕ σε πανάκεια, αλλά αντιθέτως προβλέπει ως αναγκαία μία πολύπλευρη δράση της ανθρωπότητας σε όλους τους τομείς,

συμπεριλαμβανομένης της προστασίας και ενδυνάμωσης όλων των καταβοθρών των αερίων του θερμοκηπίου,
-να επισημάνει ότι εκτός από το κοινοτικό δίκαιο του περιβάλλοντος υπάρχει εν ισχύ το άρθρο 24 παρ.1 του Συντάγματος.

1. «Δέουσα εκτίμηση» που παραβιάζει τις Οδηγίες 2001/42/ΕΚ, 92/43/ΕΟΚ & 2009/147/ΕΚ.

α) Η ΣΜΠΕ του υπό διαβούλευση χωροταξικού σχεδίου δεν αναφέρει τα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά των περιοχών Νατούρα 2000 της χώρας, που ενδέχεται να επηρεαστούν σημαντικά από την εφαρμογή του. Σημειώνεται ότι η παράλειψη αυτή εντοπίστηκε στην αποσταλείσα το 2014 προειδοποιητική επιστολή της Commission, ως λόγος παραβίασης της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ από το ΕΠΧΣΑ-ΑΠΕ του 2008.

β) Η ΣΜΠΕ δεν προβαίνει, ως ώφειλε, στον εντοπισμό και την αξιολόγηση των σωρευτικών επιπτώσεων του Σχεδίου στις περιοχές Νατούρα 2000, εντός ή πλησίον των οποίων έχουν ήδη εγκατασταθεί ή έχουν αδειοδοτηθεί πολυάριθμες αιολικές εγκαταστάσεις με βάση το ΕΠΧΣΑ-ΑΠΕ του 2008.

γ) Στην ΣΜΠΕ γίνεται αναφορά στους στόχους διατήρησης των ειδών που έχουν τεθεί σε εθνικό επίπεδο και όχι στους εξειδικευμένους για καθεμία περιοχή του δικτύου Νατούρα 2000. Το ευρωπαϊκό Δικαστήριο έχει καταστήσει σαφές (υπόθεση C-66/23), ότι οι στόχοι διατήρησης ενός προστατευόμενου τόπου αποτελούν υποχρεωτικό σημείο αναφοράς για τις δέουσες εκτιμήσεις.

Τονίζεται, ότι οι υπουργικές αποφάσεις 24776/985 & 50146/1786 του 2023, οι οποίες υποτίθεται ότι καθορίζουν στόχους διατήρησης για καθεμία περιοχή του δικτύου Νατούρα 2000, δεν συνιστούν εκπλήρωση των υποχρεώσεων που επιβάλλουν οι σχετικές διατάξεις της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, διότι για τη συντριπτική πλειοψηφία των ειδών των προστατευομένων περιοχών δεν υπάρχουν επαρκή επιστημονικά δεδομένα.

δ) Η ΣΜΠΕ εκπονήθηκε δίχως να έχουν θεσμοθετηθεί τα σχέδια διαχείρισης και τα μέτρα διατήρησης των περιοχών του δικτύου Νατούρα 2000.

Με τις ανωτέρω κεφαλαιώδεις παραλείψεις/πλημμέλειες, το συμπέρασμα της ΣΜΠΕ ότι το υπό διαβούλευση σχέδιο «δεν αναμένεται να επηρεάσει την ακεραιότητα του δικτύου Natura 2000» εμφανίζεται απολύτως αυθαίρετο και ατεκμηρίωτο, το ίδιο δε ισχύει και για την συνεπακόλουθη παράλειψη διερεύνησης εναλλακτικών λύσεων και πρότασης για τη λήψη αντισταθμιστικών μέτρων.

Το Επιμελητήριο Περιβάλλοντος & Βιωσιμότητας καταγγέλλει το σκανδαλώδες γεγονός ότι από τις εκατοντάδες αδειοδοτήσεις αιολικών πάρκων εντός ΖΕΠ της χώρας, δεν υπάρχει ούτε μία περίπτωση αξιολόγησης σημαντικών επιπτώσεων και λήψης αντισταθμιστικών μέτρων, εκτιμά δε βασίμως ότι το νέο χωροταξικό σχέδιο για τα συστήματα εκμετάλλευσης των ΑΠΕ θα επιφέρει τη χαριστική βολή στη ήδη

κλονισθείσα «συνοχή» του ελληνικού τμήματος του ευρωπαϊκού οικολογικού δικτύου Νατούρα 2000.

Συνοψίζοντας, η ΣΜΠΕ και το υπό διαβούλευση χωροταξικό σχέδιο παραβιάζει πολλαπλώς το αναφερθέν κοινοτικό δίκαιο του περιβάλλοντος.

2. ΜΥΗΕ. Ένας θανάσιμος υδρολογικός κίνδυνος και μία αχρείαστη θυσία.

α) Τα λεγόμενα Μικρά Υδροηλεκτρικά Έργα επιβάλλεται να εξαιρεθούν εντελώς από το «κάδρο» της ηλεκτροπαραγωγής, πρώτον διότι στην Ελλάδα, ενόψει των συνεπειών της απορρύθμισης του κλίματος, το νερό δεν πρέπει να θεωρείται ανανεώσιμη πηγή ενέργειας και, δεύτερον, διότι ενώ έχουν αμελητέα προσφορά στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, προκαλούν δυσαναλόγως μεγαλύτερες περιβαλλοντικές βλάβες.

Ο αείμνηστος καθηγητής υδρογεωλογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, Γεώργιος Στουρνάρας, σε σχετική μελέτη του για τα ΜΥΗΕ (2022), επεσήμανε ότι η σκοπιμότητα και η βιωσιμότητα των ΜΥΗΕ δεν μπορούν να αξιολογηθούν ανεξάρτητα από το διαρκώς επιδεινούμενο φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής. Λαμβάνοντας δε υπόψιν παράγοντες όπως η αύξηση της εξάτμισης, η αύξηση της υδατικής κατανάλωσης, η αύξηση των αρδεύσεων και η παράταση της αρδευτικής περιόδου κ.ά. καταλήγει στο συμπέρασμα ότι «η σκοπιμότητα κατασκευής και λειτουργίας ΜΥΗΕ στην Ελλάδα καθίσταται προβληματική δεδομένου ότι το κλίμα της Ελλάδας, ως Μεσογειακό, χαρακτηρίζεται από ξηρή περίοδο του υδρολογικού έτους, η οποία με τη σειρά της χαρακτηρίζεται από πρακτικά μηδενικές βροχοπτώσεις και υψηλές θερμοκρασίες».

Πέραν όμως των επιστημονικών μελετών, η βιωματική εμπειρία των τελευταίων 15 ετών διδάσκει ότι εκτός από τις βροχοπτώσεις, έχουν μειωθεί δραματικά οι χιονοπτώσεις και χιονοστρώσεις, παράγοντες με καίρια σημασία για την υδρολογική υγεία επιφανειακών τε και υπογείων υδάτων.

Η ΣΜΠΕ και το υπό διαβούλευση σχέδιο δεν λαμβάνουν υπόψιν τις ανωτέρω συνέπειες της απορρύθμισης του κλίματος στα υδατικά συστήματα της Χώρας. Αντιθέτως, παραπέμπουν και διατηρούν τους κανόνες και τα κριτήρια χωροθέτησης των ΜΥΗΕ του ΕΠΧΣΑ-ΑΠΕ του 2008, ενώ για τα ζητήματα της φέρουσας ικανότητας των υδατορευμάτων, της δυνατότητας εγκατάστασης επαλλήλων ΜΥΗΕ στο ίδιο υδατόρευμα κλπ. παραπέμπουν στην ΥΑ 196978/2011, δηλαδή σε νομοθετήματα που θεσπίστηκαν σε χρόνο, κατά τον οποίον οι συνέπειες της απορρύθμισης του κλίματος δεν ήταν καν ορατές.

β) Τα ορεινά υδατορεύματα της χώρας, συνιστούν τα «αιμοφόρα αγγεία» των ποταμών της, είναι κιβωτοί βιοποικιλότητας, συνθέτουν απείρου κάλλους φυσικά τοπία και συντηρούν σπάνια και πολύτιμη δασική βλάστηση.

Η κατασκευή και λειτουργία ΜΥΗΕ προκαλεί καταστροφικές επιπτώσεις σε όλα ανεξαιρέτως τα ανωτέρω χαρακτηριστικά/ιδιότητες των υδατορευμάτων, ενώ η

συγκέντρωσή τους στην ίδια λεκάνη ή υπολεκάνη απορροής θέτει σε κίνδυνο τη φέρουσα ικανότητα των υδατικών συστημάτων.

Σημειώνεται συναφώς, ότι ακόμη και η ΣΜΠΕ εκτιμά τις επιπτώσεις των ΜΥΗΕ ως αρνητικές μεγάλης έντασης, μόνιμες και μακροχρόνιες.

3. Τοπίο. Το «Βατερλώ» του σχεδίου και της ΣΜΠΕ.

Οι χωροτάκτες εθνικού ή περιφερειακού επιπέδου, με οποιοδήποτε αντικείμενο σχεδιασμού, οφείλουν να εκκινούν λαμβάνοντας υπόψιν τις μοναδικές ιδιαιτερότητες της χώρας, οι οποίες συνίστανται, κατ'αρχήν, στην αφάνταστη ποικιλομορφία τοπίων με μικρή φιλική προς τον άνθρωπο κλίμακα.

Πρώτη γενική παρατήρηση: οι σύγχρονες ανεμογεννήτριες με τα θηριώδη μεγέθη και τα φωτοβολταϊκά πάρκα που εκτείνονται σε χιλιάδες στρέμματα, αποτελούν τεχνικά συστήματα εκμετάλλευσης ΑΠΕ, απολύτως ασύμβατα με την ανωτέρω ιδιάζουσα φυσιογνωμία του εθνικού χώρου.

Η έννοια του τοπίου και τα χαρακτηριστικά του, η γεωμορφολογία, οι γραμμές, τα χρώματα, οι σκιές, οι όγκοι, οι οικολογικές λειτουργίες, οι φυσικές οσμές, η φυσική σιωπή ή οι φυσικοί ή ανθρωπογενείς ήχοι κ.λπ. είναι στοιχεία και μεγέθη αντικειμενικά, τα οποία εξετάζονται επιστημονικά και αξιολογούνται ανεξάρτητα από τις υποκειμενικές προτιμήσεις οποιουδήποτε παρατηρητή.

Εξ άλλου, στην περί τοπίου ευρωπαϊκή σύμβαση, ως τοπίο ορίζεται μία περιοχή, **όπως γίνεται αντιληπτή από ανθρώπους** [με όλες τις αισθήσεις] του οποίου ο χαρακτήρας είναι το αποτέλεσμα της δράσης και αλληλεπίδρασης των φυσικών και/η ανθρώπινων παραγόντων, ενώ στο προοίμιο της διακηρύσσεται/αναγνωρίζεται, ότι το τοπίο συμβάλλει στη διαμόρφωση της τοπικής κουλτούρας και αποτελεί σημαντικό στοιχείο της ποιότητας ζωής των ανθρώπων οπουδήποτε.

Με βάση τα ανωτέρω, όλες οι εκτιμήσεις και αξιολογήσεις της ΣΜΠΕ για τις επιπτώσεις των τεχνικών συστημάτων εκμετάλλευσης ΑΠΕ στα τοπία, με αποκλειστικό κριτήριο τη θέαση/ορατότητά τους, είτε από «σημεία ενδιαφέροντος», είτε από σημεία αδιάφορα, όπως και η παραδοχή της ΣΜΠΕ ότι «οι επιπτώσεις στο τοπίο ενέχουν σημαντικό βαθμό υποκειμενικότητας», είναι εξόχως αντιεπιστημονικές και βρίσκονται σε προφανή αντίθεση με τον ορισμό του τοπίου, αλλά και με το πνεύμα και τον σκοπό της ευρωπαϊκής Σύμβασης για το τοπίο. Τα ανωτέρω ισχύουν *mutatis mutandis* για τις διατάξεις και τα παραρτήματα του υπό διαβούλευση σχεδίου, που εξαρτούν τις μεν επιπτώσεις των συστημάτων ΑΠΕ στο τοπίο από την «οπτική παρεμβολή τους», τον δε ορισμό των αποστάσεων τους από γειτνιάζουσες χρήσεις γης, από τη θέασή τους.

Εν κατακλείδι η ΣΜΠΕ δεν εντοπίζει και δεν αξιολογεί την απολύτως αντικειμενική επίπτωση των τεχνικών συστημάτων εκμετάλλευσης ΑΠΕ και ιδίως των αιολικών εγκαταστάσεων, συνιστάμενη στη **βιομηχανοποίηση** των φυσικών τοπίων στα οποία εγκαθίστανται.

4. Ζητήματα αποκατάστασης. Η απόλυτη σιωπή της Διοίκησης.

Σε ό,τι αφορά τα ακανθώδη ζητήματα που προκύπτουν από την παρέλευση της διάρκειας ζωής των συστημάτων εκμετάλλευσης ΑΠΕ, το υπό διαβούλευση Σχέδιο εξαντλείται σε ευχολόγια, όπως ακριβώς και το προηγούμενο του 2008.

Έχουμε κατ' επανάληψη επισημάνει, ειδικώς για τις ανεμογεννήτριες, ότι δεν είναι οι γνωστοί ξύλινοι στύλοι της ΔΕΗ. Μετά από δύο-τρεις δεκαετίες το ελληνικό κράτος θα κληθεί να αντιμετωπίσει το τεράστιας κλίμακας πρόβλημα της τύχης/διαχείρισης χιλιάδων από αυτούς τους μεταλλικούς γίγαντες.

Εξάλλου, είναι σφόδρα πιθανόν, ότι οι ιδιωτικοί φορείς των αιολικών έργων (και λοιπών έργων ΑΠΕ), υποκείμενοι στους κινδύνους της αγοράς, θα αδυνατούν εξ αντικειμένου να εκπληρώσουν τις περί αποκατάστασης υποχρεώσεις τους.

Όπως προκύπτει από τη ΣΜΠΕ και από το υπό διαβούλευση σχέδιο, η ελληνική Πολιτεία, αντί να ρυθμίσει τα ανωτέρω ζητήματα, μεταθέτει την αντιμετώπισή τους στο άδηλο μέλλον, επαφιέμενη μάλιστα στις διαθέσεις της αγοράς.

Τονίζεται συναφώς ότι η κεντρική Διοίκηση παραλείπει πεισματικά να κάνει χρήση της νομοθετικής εξουσιοδότησης του άρθρου 130 παρ.1 ν. 4685/2020, προκειμένου να καθορίσει τα μέτρα πρόληψης και αποκατάστασης της περιβαλλοντικής ζημίας που επιφέρουν κατά το τέλος του κύκλου ζωής τους οι σταθμοί ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ, να εξειδικεύσει τις σχετικές υποχρεώσεις και να **διασφαλίσει την τήρησή τους**.

Υπό τα ανωτέρω δεδομένα, καθίσταται ορατός ο κίνδυνος να απομείνει η χώρα με μία πανθορούμενη σκουριασμένη μεταβιομηχανική προίκα.

5. Η χωροταξική εντροπία των προβλεπομένων «μέγιστων ποσοστών κάλυψης εδάφους από αιολικές εγκαταστάσεις». Το ΕΠΧΣΑ-ΑΠΕ του 2008 ζει και βασιλεύει.

Σε ό,τι αφορά τα αποκαλούμενα «ειδικά κριτήρια χωροθέτησης» αιολικών εγκαταστάσεων στην ηπειρωτική και στη νησιωτική χώρα, το υπό διαβούλευση Σχέδιο επαναφέρει τις περιοχές αιολικής προτεραιότητας -η βιομηχανική τραγωδία της Νότιας Εύβοιας ανέδειξε τις συνέπειες ενός τέτοιου χαρακτηρισμού- και τις εξόχως αντιεπισημονικές διατάξεις του χωροταξικού σχεδιασμού του 2008 για τις ΑΠΕ, οι οποίες, όπως ήδη απεδείχθη, έχουν ως αποτέλεσμα την υπερσυγκέντρωση αιολικών πάρκων στα πλέον άθικτα φυσικά τοπία της χώρας.

Αυτή τη φορά όμως, τα μέγιστα ποσοστά κάλυψης εδάφους υπολογίζονται σε επίπεδο Δημοτικών Ενοτήτων (και όχι πρωτοβάθμιων ΟΤΑ), προφανώς για να αντισταθμισθούν οι απώλειες «επενδύσεων» λόγω των νέων προβλεπομένων περιορισμών χωροθέτησης.

Όλες οι σχετικές ρυθμίσεις αντίκεινται στην επιστήμη της χωροταξίας αλλά και στην κοινή λογική για τους ακόλουθους λόγους :

Η δημοτική ενότητα (όπως και ο πρωτοβάθμιος ΟΤΑ) είναι απολύτως απρόσφορη βάση για εξεύρεση του επιθυμητού ποσοστού κάλυψης εδαφών, αφενός διότι αποτελεί διοικητική διαίρεση προσδιοριζόμενη με κριτήρια εντελώς άσχετα με το φυσικό περιβάλλον, αφετέρου διότι στην Ελλάδα δεν υπάρχουν όμοιες μεταξύ τους δημοτικές ενότητες. Η Ελλάδα δεν είναι Ολλανδία !

Ο τρόπος εξάπλωσης βαρειάς βιομηχανίας, όπως η αιολική (και κάθε άλλης δραστηριότητας) στον εθνικό χώρο πρέπει να λαμβάνει υπόψιν τα οικοσυστήματα του και όχι τις διοικητικές διαιρέσεις του.

Εν πάση περιπτώσει, η εξεύρεση του εκάστοτε επιθυμητού ποσοστού κάλυψης εδάφους για οποιαδήποτε δραστηριότητα, με βάση υπολογισμού ολόκληρη την επιφάνεια συγκεκριμένου χώρου, αποτελεί «εκκωφαντικό» μαθηματικό σφάλμα.

Τα ποσοστά κάλυψης εδάφους από αιολικές εγκαταστάσεις πρέπει να υπολογίζονται στην επιφάνεια της Δ.Ε. εκείνην, η οποία απομένει μετά την επιβαλλόμενη αφαίρεση όλων των περιοχών, στις οποίες η εγκατάσταση ανεμογεννητριών είναι αδύνατη για λόγους αντικειμενικούς (π.χ. οικιστικό δίκτυο), τεχνικο-οικονομικούς, περιβαλλοντικούς κλπ.

Τέλος, η δυνατότητα αύξησης των ποσοστών κάλυψης εδάφους που παρέχεται σε όργανα αρμόδια για τον περιφερειακό χωροταξικό σχεδιασμό και τον υποκείμενο πολεοδομικό σχεδιασμό είναι μη νόμιμη, διότι κατ'ουσίαν συνιστά τροποποίηση του Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου.

Ο ν. 4447/2016 όμως, προβλέπει συγκεκριμένη διαδικασία για την εκπόνηση και έγκριση των Ειδικών Πλαισίων, η οποία πρέπει να ακολουθείται και για την τροποποίησή τους, ενώ απονέμει αρμοδιότητα έγκρισης/τροποποίησής τους στον υπουργό Περιβάλλοντος & Ενέργειας και τους κατά περίπτωση αρμοδίους υπουργούς και όχι σε άλλα όργανα.

6. Διπλάσια μεγέθη Α/Γ – ίδιες αποστάσεις από γειτνιάζουσες χρήσεις γης κλπ.

Οι συντάκτες της ΣΜΠΕ και η Διοίκηση με το υπό διαβούλευση σχέδιο ΚΥΑ, φαίνεται να μην έχουν συνειδητοποιήσει, ότι καλούνται να διατάξουν στο χώρο ανεμογεννήτριες με μεγέθη διπλάσια εκείνων, που είχε υπόψιν του ο χωροτάκτης του 2008. Δεν μπορεί να εξηγηθεί διαφορετικά το παράδοξο να διατηρούνται οι ίδιες αποστάσεις του ΕΠΧΣΑ-ΑΠΕ 2008 από περιοχές περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος, από παραδοσιακούς και μη οικισμούς, από στοιχεία της πολιτιστικής κληρονομιάς, από Μονές κ.ο.κ.

7. Θαλάσσια αιολικά. Το Αιγαίο δεν είναι Βόρεια Θάλασσα.

Όπως ακριβώς συνέβη με τις χερσαίες αιολικές εγκαταστάσεις, οι οποίες προωθήθηκαν, δίχως να υπάρχει επαρκής γνώση των επιπτώσεών τους στα οικοσυστήματα και στο ανθρωπογενές περιβάλλον, έτσι συμβαίνει και με τα θαλάσσια αιολικά, για τις επιπτώσεις των οποίων στα θαλάσσια οικοσυστήματα υπάρχει ελλιπέστατη επιστημονική γνώση.

Το Επιμελητήριο Περιβάλλοντος & Βιωσιμότητας οφείλει να υπενθυμίσει ότι το Αιγαίο με τα νησιά του και το αθέσφατο πολιτιστικό του φορτίο, αποτελεί ίσως το πιο γοητευτικό μικροαρχιπέλαγος του πλανήτη. Η παράδοσή του στη σύγχρονη θηριώδη αιολική βιομηχανία συνιστά ένα ακόμη περιβαλλοντικό έγκλημα.

Εάν το τίμημα της «πράσινης μετάβασης» της Ελλάδας είναι η θυσία του εθνικού φυσικού κεφαλαίου και η απώλεια των συγκριτικών της πλεονεκτημάτων, τότε δεν χρειάζεται να εισέλθουμε στη συζήτηση για τα οφέλη της.

Σοφία Παυλάκη
Δικηγόρος, Μέλος του Επιστημονικού Συμβουλίου
του Επιμελητηρίου Περιβάλλοντος και Βιωσιμότητας

ΣΧΟΛΙΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ ΤΟΥ ΕΧΠ ΑΠΕ

Το προτεινόμενο σχέδιο Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου των ΑΠΕ (ΕΧΠ ΑΠΕ) έχει συνταχθεί επί τη βάσει εσφαλμένης και αυθαίρετης ερμηνείας του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου για τη Χωροταξία, τη βιώσιμη διαχείριση και την προστασία του περιβάλλοντος, της βιοποικιλότητας και των φυσικών πόρων.

Αναμένεται να γενικεύσει τη δυνατότητα εγκατάστασης έργων ΑΠΕ στο σύνολο του ελλαδικού χώρου πλήττοντας ακόμα περισσότερο προστατευόμενες περιοχές με οικοτόπους προτεραιότητας και σπάνια, απειλούμενα και ενδημικά είδη, παρ' όλο που η Ελληνική πολιτεία, κατά παράβαση της Συνταγματικής υποχρέωσής της και της Ευρωπαϊκής νομοθεσίας, δεν έχει έως και σήμερα καθορίσει για τις περιοχές αυτές στόχους διατήρησης, γεγονός που καθιστά ανέφικτη και τη δυνατότητα πλήρους διασφάλισης ότι τα έργα ΑΠΕ που θα χωροθετηθούν και με νέο πλαίσιο δεν θα έχουν δυσμενείς επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον της χώρας μας.

Το υπό σχολιασμό ΕΧΠ ΑΠΕ δημιουργεί ανεπίτρεπτα Χωροταξικό σχεδιασμό δύο ή και περισσότερων ταχυτήτων, κατά παράβαση κάθε αρχής της επιστήμης της Χωροταξίας, η δε εφαρμογή του θα προκαλέσει ένα θεσμικό και διοικητικό χάος, αφού έργα που θα έχουν ήδη αδειοδοτηθεί ή θα τελούν υπό αδειοδότηση κατά τη θέση σε ισχύ του νέου πλαισίου, θα εξακολουθούν να διέπονται από το «παλαιό» ΕΧΠ ΑΠΕ του 2008, το οποίο όμως καταργείται ν από τη θέση σε ισχύ του νέου

πλαίσιου! Επομένως, η συντριπτική πλειοψηφία των έργων ΑΠΕ θα εξακολουθούν να αδειοδοτούνται, να κατασκευάζονται και να λειτουργούν χωρίς να υπάρχει πλέον για αυτά ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, αφού το μεν παλαιό ΕΧΠ ΑΠΕ του 2008 θα έχει πλέον καταργηθεί, το δε νέο ΕΧΠ ΑΠΕ δεν θα εφαρμόζεται σε αυτά τα έργα.

Το νέο πλαίσιο επιτρέπει απαράδεκτα την εγκατάσταση φωτοβολταϊκών μονάδων σε αναδασωτές εκτάσεις, η οποία αντίκειται στο Σύνταγμα (άρθ. 117 παρ. 3) και απαγορεύεται από τη Δασική νομοθεσία (άρθ. 53 ν. 998/79), ενώ επίσης αντισυνταγματικά (άρθ. 24) επιτρέπει τη χωροθέτηση αιολικών εγκαταστάσεων εντός Τόπων Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ), η οποία απαγορεύεται από το ισχύον ΕΧΠ ΑΠΕ (2008).

Επισημαίνεται ότι για το σύνολο των ως άνω αντισυνταγματικών, μη νόμιμων επιλογών του νέου πλαισίου που θα επηρεάσουν δραματικά πολύτιμα οικοσυστήματα και ευρύτερες περιοχές της ελληνικής επικράτειας, δεν παρέχεται από τη ΣΜΠΕ του υπό εξέταση πλαισίου ουδεμία αιτιολόγηση ούτε επαρκής και κατάλληλη τεκμηρίωση και πρόσφορη ενημέρωση του πολίτη. Προκειμένου μάλιστα να μπορέσει ο πολίτης να διαπιστώσει το σύνολο των ως άνω πλημμελών και αυθαίρετων ρυθμίσεων του νέου πλαισίου ανάμεσα σε ένα πλήθος τεχνικών στοιχείων και πληροφοριών, θα πρέπει μέσα στο ελάχιστο χρονικό διάστημα διάρκειας της δημόσιας διαβούλευσης, να αντιπαραβάλει και να εξετάσει συγκριτικά, λέξη προς λέξη, το προτεινόμενο «νέο» πλαίσιο με το ήδη ισχύον ΕΧΠ ΑΠΕ του 2008 έχοντας ο ίδιος και απόλυτα διαυγή εποπτεία ολόκληρου του νομικού και θεσμικού πλαισίου που διέπει τον σχεδιασμό, την αδειοδότηση και τη λειτουργία των έργων ΑΠΕ στη χώρα μας, κάτι το οποίο είναι πρακτικά αδύνατο.

Καθίσταται επομένως σαφές ότι το υπό διαβούλευση ειδικό χωροταξικό πλαίσιο για τις ΑΠΕ έρχεται σε πλήρη αντίθεση όχι μόνο με τη Συνταγματική τάξη και την κείμενη περιβαλλοντική νομοθεσία, αλλά και με τους κανόνες που θέτει η καλή νομοθέτηση και η χρηστή διοίκηση σε μία ευνοούμενη κοινωνία, προσβάλλοντας θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών και τις συνταγματικά κατοχυρωμένες αρχές του κράτους δικαίου, της βιώσιμης χωροταξίας και ανάπτυξης, της περιβαλλοντικής προστασίας και της προστατευόμενης εμπιστοσύνης των διοικουμένων.

Ενόψει των ανωτέρω ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΟΥΜΕ το υπό εξέταση ΕΧΠ ΑΠΕ ως μη νόμιμο, απαράδεκτο και αντισυνταγματικό και ζητούμε την ΑΠΟΡΡΙΨΗ του στο σύνολό του, για τους ακόλουθους αναλυτικά αναφερόμενους λόγους:

1. Σχεδιασμός σε περιοχές Natura χωρίς στόχους διατήρησης

Το υπό διαβούλευση ειδικό χωροταξικό πλαίσιο των ΑΠΕ (ΕΧΠ ΑΠΕ), το οποίο πρόκειται να αντικαταστήσει το ισχύον ΕΔΠ ΑΠΕ (απόφ. 49828/2008, ΦΕΚ Β' 2464/3.12.2008), αναμένεται να υποβαθμίσει τα ήδη σοβαρά πληττόμενα ορεινά, υδάτινα και δασικά οικοσυστήματα της χώρας και να αλλοιώσει οριστικά και μη αναστρέψιμα το απαράμιλλης ομορφιάς φυσικό και αγροτικό τοπίο της Ελλάδας, με συνακόλουθες καταστροφικές επιπτώσεις στις τοπικές κοινωνίες και στην οικονομία, που βασίζονται στον πρωτογενή τομέα παραγωγής καθώς και στην ήπιας μορφής ανάπτυξη, επιχειρηματικότητα και τουρισμό.

Σημαντικό μέρος του προωθούμενου χωροταξικού σχεδιασμού αφορά την εγκατάσταση έργων ΑΠΕ σε προστατευόμενες περιοχές του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Natura καθώς και σε Σημαντικές Περιοχές για τα Πτηνά, επιτρέποντας την αθρόα χωροθέτηση εγκαταστάσεων ΑΠΕ ακόμα και εντός αυστηρά προστατευόμενων οικοτόπων με επιπτώσεις ολέθριες για οικοσυστήματα μοναδικής αξίας που περιλαμβάνουν οικοτόπους προτεραιότητας, σπάνια και απειλούμενα είδη. Και όλα αυτά, παρά την έλλειψη στόχων διατήρησης και χωρίς η ΣΜΠΕ του ΕΧΠ να διασφαλίζει ότι από τα έργα που θα αδειοδοτηθούν βάσει των διατάξεων του δεν θα προκληθούν μη αναστρέψιμες αλλοιώσεις και καταστροφή του περιβάλλοντος, κατά παράβαση του άρθρου 24 παρ. 1 Συντ. και της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, σε πλήρη αντίθεση και με τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ε.Ε. (ΔΕΕ) και του Συμβουλίου της Επικρατείας, με τις αποφάσεις του οποίου η δημόσια διοίκηση οφείλει να συμμορφώνεται κατά το Σύνταγμα.

Αποσιωπά πλήρως το υπό εξέταση σχέδιο ότι η Ελλάδα καταδικάστηκε το 2020 από το ΔΕΕ για τη διαρκή παραβίαση της οδηγίας για τους οικοτόπους κατά την αδειοδότηση όλων των έργων σε Τόπους Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ) του Δικτύου Natura 2000 της επικράτειάς της, επειδή δεν έχει καθορίσει τους αναγκαίους στόχους διατήρησης. Ιδιαίτερης σημασίας υπήρξε και η Αιτιολογημένη Γνώμη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής του Φεβρουαρίου 2023, που θεώρησε μη νόμιμη τη χωροθέτηση αιολικών εγκαταστάσεων σε προστατευόμενες περιοχές λόγω έλλειψης προκαθορισμένων στόχων διατήρησης και της δέουσας εκτίμησής τους. Με δύο ωστόσο αποφάσεις του (ΦΕΚ Β' 1807/22.3.2023, 3118/2023) το ΥΠΕΝ επιχείρησε να καθορίσει στόχους διατήρησης των περιοχών του δικτύου Natura 2000 και των ΣΠΠ της χώρας, μολονότι για το σύνολο των προστατευόμενων ειδών στους πίνακές τους αναφέρεται η ένδειξη «Ανεπαρκή δεδομένα», ενώ σειρά σημαντικών οικοτόπων έχουν παραλειφθεί πλήρως από τις ως άνω αποφάσεις.

Σε αντίθεση με τις επιταγές του δικαίου για την προστασία του περιβάλλοντος, η ελληνική πολιτεία εξακολουθεί έως και σήμερα να παραλείπει τη θεσμοθέτηση στόχων διατήρησης για το σύνολο των οικοτόπων της επιδεικνύοντας αδιαφορία και απαξίωση για το φυσικό περιβάλλον και για τον πλούτο της βιοποικιλότητας και

των φυσικών πόρων που ενσωματώνουν τα προστατευόμενα οικοσυστήματα των περιοχών Natura, έχοντας μεταθέσει τον καθορισμό στόχων διατήρησης στον εκάστοτε ιδιώτη εργολάβο - επενδυτή στο πλαίσιο των μελετών που προσκομίζει προς αδειοδότηση έργων ΑΠΕ.

Επομένως δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι υφίστανται έως σήμερα νομίμως θεσμοθετημένοι στόχοι διατήρησης για το σύνολο των περιοχών Natura και των ΣΠΠ της χώρας, γεγονός που καθιστά αδύνατη όχι μόνο την παροχή πλήρους διασφάλισης ότι το νέο πλαίσιο δεν θα έχει δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον της χώρας και στους προστατευόμενους οικοτόπους της, αλλά καθιστά μη νόμιμο και οποιονδήποτε περαιτέρω σχεδιασμό, επί τη βάση του οποίου θα δρομολογηθούν στο μέλλον κάθε είδους επεμβάσεις με επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον των προστατευόμενων περιοχών για την εγκατάσταση και τη λειτουργία έργων ΑΠΕ.

Ειδικά σε Σημαντικές Περιοχές για τα Πτηνά (ΣΠΠ), σύμφωνα με την νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, δεν επιτρέπεται η χωροθέτηση έργων ΑΠΕ, ακόμα και αν τα συγκεκριμένα έργα κρίνονται επιβεβλημένα από «μείζον εθνικό συμφέρον», γεγονός που έχει αγνοηθεί πλήρως από το υπό εξέταση σχέδιο, το οποίο μη νομίμως επιτρέπει την εγκατάσταση έργων ΑΠΕ εντός των ΣΠΠ και καθίσταται και για τον λόγο αυτόν απορριπτέο στο σύνολό του.

Εφόσον επομένως για το σύνολο των ΤΚΣ και των οικοτόπων προτεραιότητας της χώρας μας δεν υφίστανται στόχοι διατήρησης ούτε δύναται να συναχθεί πλήρης διασφάλιση ότι τα χωροθετούμενα βάσει του νέου πλαισίου έργα δεν θα τους βλάψουν, το υπό κρίση σχέδιο ΕΧΠ ΑΠΕ θα πρέπει να απορριφθεί ως μη νόμιμο, αντισυνταγματικό και ανεπαρκές.

2. Αντίθεση στα Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια

Τα Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια της χώρας έχουν ως κύριο στόχο τους τη διατήρηση της βιοποικιλότητας μέσω της προστασίας των οικοτόπων και των ειδών των περιοχών της χωρικής αρμοδιότητάς τους. Για την υλοποίηση του πρωταρχικής σημασίας αυτού σκοπού, οι αρμόδιες αρχές έχουν δεσμευτεί ότι θα υιοθετούν αποκλειστικά Στρατηγικές κατευθύνσεις στο πλαίσιο των αναγκών και μόνο χρήσεων γης, ώστε να δημιουργούνται ελάχιστες έως καθόλου αρνητικές επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον, στη βιοποικιλότητα και στους φυσικούς πόρους κάθε περιοχής. Το εξεταζόμενο ωστόσο πλαίσιο παρίσταται απολύτως ασύμβατο με τις διατάξεις των Περιφερειακών Χωροταξικών Πλαισίων γενικεύοντας την άνευ όρων παράδοση της ελληνικής επικράτειας στον βωμό της μονοδιάστατης ανάπτυξης έργων ΑΠΕ, ενώ έρχεται και σε πλήρη αντίθεση με τις

ήδη ακολουθούμενες πολιτικές δυνάμει του Γενικού και των Περιφερειακών Χωροταξικών Πλαισίων και με σειρά υπό εξέλιξη σχεδίων και προγραμμάτων που εκπονούνται από τις Περιφέρειες της χώρας.

3. Επιπτώσεις των σχεδιαζόμενων έργων ΑΠΕ

Η ΣΜΠΕ του υπό εξέταση ΕΧΠ ΑΠΕ αναλύεται στην καταγραφή ενός πλήθους γενικών και ασύνδετων με τον συγκεκριμένο σχεδιασμό πληροφοριών, επιχειρώντας να παρουσιάσει τις διατάξεις του ως δήθεν ευεργετικές για το περιβάλλον, χωρίς ωστόσο να αναφέρει μετρήσιμα και αποδεικνυόμενα στοιχεία σε συνάρτηση με το ιδιαίτερο περιβάλλον κάθε περιοχής, από την εφαρμογή των οποίων μπορεί τεκμηριωμένα να επιτευχθεί η επικαλούμενη θετική για το περιβάλλον και την κοινωνία χωροθέτηση των προβλεπόμενων έργων. Αντιθέτως, το υπό εξέταση έργο αναμένεται να επιφέρει επαχθείς, μη αναστρέψιμες επιπτώσεις στο περιβάλλον του συνόλου των προστατευόμενων περιοχών Natura της χώρας, οι οποίες όχι μόνον αγνοήθηκαν ή υποβαθμίστηκαν συστηματικά από τη ΣΜΠΕ του υπό διαβούλευση πλαισίου, αλλά είναι και πρακτικά αδύνατον να προσδιοριστούν με ασφάλεια και πληρότητα ως προς την πραγματική έκταση και τις συνέπειές τους, εξ αιτίας της έλλειψης προκαθορισμένων στόχων διατήρησης για το σύνολο των προστατευόμενων οικοτόπων και ειδών που περιλαμβάνονται στην ελληνική επικράτεια.

Το εξεταζόμενο πλαίσιο ουδόλως απαντά και στο κρίσιμο ερώτημα: Ποια η νομιμότητα και η αναγκαιότητα της εγκατάστασης και νέων έργων ΑΠΕ δυνάμει του νέου χωροταξικού πλαισίου, λαμβανομένης υπόψη της πληθώρας των κάθε λογής ήδη εγκατεστημένων μονάδων ΑΠΕ που λειτουργούν ή αναμένεται να λειτουργήσουν ανά τη χώρα, ενόψει μάλιστα και του υπερκορεσμού του εθνικού δικτύου σε ενέργεια παραγόμενη από ΑΠΕ, δυνάμει του οποίου η Ελλάδα έχει προ πολλού υπερκαλύψει τους στόχους του ΕΣΕΚ για τη συμμετοχή της στην «πράσινη μετάβαση»; Η δε ΣΜΠΕ του προτεινόμενου πλαισίου μη νομίμως αρκείται στο γενικόλογο αφήγημα για τα οφέλη της παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ στο περιβάλλον και στην ανάπτυξη της χώρας, η οποία ωστόσο έχει πλέον υπερκαλυφθεί και θα έπρεπε να είχε εκλείψει η ανάγκη χωροθέτησης νέων έργων ΑΠΕ ως κριτήριο από την επίσημα υιοθετούμενη ενεργειακή πολιτική.

4. Χωροταξικός σχεδιασμός δύο ταχυτήτων

Με τα ειδικά χωροταξικά πλαίσια εισάγονται στην έννομη τάξη διατάξεις για τη ρύθμιση κατά τρόπο ενιαίο, σαφή και μακροπρόθεσμο ενός τομέα ή κλάδου παραγωγικών δραστηριοτήτων, σε εθνικό ή/και περιφερειακό επίπεδο. Είναι επομένως μη νόμιμες διατάξεις σε νομοθέτημα χωροταξικού σχεδιασμού εθνικής

εμβέλειας, όπως το υπό εξέταση ΕΧΠ ΑΠΕ, που καθιερώνουν αποσπασματικά διαφορετικό χωροταξικό καθεστώς «πολλαπλών ταχυτήτων» για το ίδιο αντικείμενο, όπως εν προκειμένω οι διατάξεις του σχεδίου ΚΥΑ του υπό εξέταση ΕΧΠ.

Συγκεκριμένα το υπό διαβούλευση ΕΧΠ:

- Εξαιρεί ολόκληρες κατηγορίες έργων ΑΠΕ ενώ είναι το βασικό νομοθέτημα που ρυθμίζει τον σχεδιασμό τους (άρθ. 3).
- Απαγορεύει μόνο νέες αιολικές εγκαταστάσεις εντός του ΡΣΑ και ΡΣΘ, ενώ θα εξακολουθούν να θεωρούνται νόμιμες όσες έχουν αδειοδοτηθεί με το ισχύον πλαίσιο του 2008 (άρθ. 7).
- Εξαιρεί από την εφαρμογή του το σύνολο των ήδη αδειοδοτημένων και των υπό αδειοδότηση έργων ΑΠΕ, δηλαδή τη συντριπτική πλειονότητα των υφισταμένων ή υπό υλοποίηση ενεργειακών έργων (άρθ. δεύτερο)

Το υπό διαβούλευση ΕΧΠ μη νομίμως εισηγείται ακόμα και διατάξεις που εξαρτούν τον εθνικό χωροταξικό σχεδιασμό για τις ΑΠΕ από γεγονότα μελλοντικά και αβέβαια, αφού προβλέπει δυνατότητα χωροθέτησης ΑΠΕ εντός ΖΕΠ αν αυτό επιτρέπεται από την εγκεκριμένη ΕΠΜ, παρόλο που δεν έχουν εγκριθεί στο σύνολό τους οι ΕΠΜ τη χώρας ούτε και τα προεδρικά διατάγματα για τα οποία οι ΕΠΜ προορίζονται. Προκύπτει επομένως ότι συντάχθηκε κατά τρόπο απαξιώτικο για το περιβάλλον και για τον θεσμό της χωροταξίας, με προχειρότητα, έλλειψη επιστημονικής τεκμηρίωσης και πολιτικής βούλησης για μακροπρόθεσμο σχεδιασμό που θα επιλύσει τα υφιστάμενα τεράστια προβλήματα που έχει αναδείξει στην πράξη η χωροθέτηση έργων ΑΠΕ ανά τη χώρα, τα οποία όχι μόνο δεν επιλύονται με το υπό διαβούλευση ΕΧΠ, αλλά παρατείνονται και επιδεινώνονται.

5. Φέρουσα ικανότητα

Από το υπό διαβούλευση πλαίσιο έχουν εξαιρεθεί μεγάλες κατηγορίες έργων ΑΠΕ, όπως οι αντλησιοταμιεύσεις αλλά και το σύνολο των έργων ΑΠΕ που έχουν ήδη αδειοδοτηθεί ή αναμένεται να αδειοδοτηθούν με το ισχύον καθεστώς (ΕΧΠ ΑΠΕ 2008), χωρίς νόμιμη αιτιολογία. Το νέο ΕΧΠ ΑΠΕ επαναλαμβάνει τις αδυναμίες και τις αστοχίες του ήδη ισχύοντος πλαισίου, για τις οποίες το τελευταίο έχει επικριθεί από τον επιστημονικό κόσμο της χώρας και την κοινωνία των πολιτών.

Το προτεινόμενο ΕΧΠ χαρακτηρίζει απαράδεκτα όλες τις περιοχές της χώρας ως κατ' αρχήν κατάλληλες για υποδοχή έργων ΑΠΕ. Προβληματική παρίσταται και η απόδοση στο πλαίσιό του της έννοιας της «φέρουσας ικανότητας» των οικοσυστημάτων για την υποδοχή κάθε είδους έργων ΑΠΕ, αφού ο καθορισμός της

έννοιας αυτής θα έπρεπε να είχε συντελεστεί εκ των προτέρων και στο πλαίσιο ξεχωριστού νομοθετήματος βάσει επιστημονικών κριτηρίων, ώστε να πληροί τα απαραίτητα εχέγγυα αμερόληπτης και εμπειριστατωμένης ερμηνείας και απόδοσής του. Αντιθέτως με τον τρόπο που αποδίδεται η έννοια της «φέρουσας ικανότητας» στο πλαίσιο του υπό διαβούλευση ΕΧΠ κλονίζεται ως προς την επιστημονική της αξιοπιστία και γεννά εύλογα την υπόνοια ότι είναι προσαρμοσμένη εκ των προτέρων στους στόχους του ευρύτερου υπό μελέτη σχεδιασμού, τους οποίους υπηρετεί στο σύνολό τους.

Παρά το μεγάλο χρονικό διάστημα των 18 ετών που μεσολάβησαν από τη θέση σε ισχύ του ισχύοντος ΕΧΠ, το νέο πλαίσιο δεν κατάφερε να αναδείξει τον κανονιστικό νομοθέτη σοφότερο ούτε ικανότερο να ενσωματώσει στο προτεινόμενο ΕΧΠ την εμπειρία που έχει σωρευθεί, όλα αυτά τα χρόνια, από την καταιγιστική χωροθέτηση έργων ΑΠΕ σε κάθε γωνιά της χώρας, η οποία έχει ολέθριες επιπτώσεις σε μοναδικά οικοσυστήματα, δάση, υδάτινους πόρους, νησιά και ακτές και ακυρώνει τη φέρουσα ικανότητά τους.

6. Συνεργιστικές επιπτώσεις έργων

Επίσης παραλείπει να αναφέρει το υπό εξέταση ΕΧΠ ΑΠΕ οτιδήποτε σε σχέση με τις συνολικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις των έργων ΑΠΕ στο περιβάλλον, στην υγεία, στην κοινωνία και στην ασφάλεια, αφού αυτά παρουσιάζονται από τις διατάξεις του ως δήθεν μηδενικού ή αμελητέου περιβαλλοντικού αποτυπώματος, πλην αποσιωπάται πλήρως ότι σε ολόκληρο το φάσμα του κύκλου της ζωής των έργων ΑΠΕ, ήτοι για την παραγωγή, τη μεταφορά, την εγκατάσταση, τη λειτουργία και την απεγκατάστασή τους, σημαντική συμβολή έχει η ενέργεια που παράγεται από ορυκτά καύσιμα, ενώ προκαλείται περιβαλλοντική υποβάθμιση και καταστροφή και από την τύχη τους ως αποβλήτων. Επομένως η «πράσινη ενέργεια» των ΑΠΕ δεν είναι και τόσο «πράσινη», κάτι που οι μελέτες του προτεινόμενου πλαισίου αγνοούν ή και σκοπίμως αποσιωπούν πλήρως.

Στηρίζει επομένως και το νέο ΕΧΠ ΑΠΕ τη γενίκευση της εγκατάστασης έργων ΑΠΕ στη χώρα επικαλούμενο - όπως και το ήδη ισχύον ΕΧΠ- την ανάγκη αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής, η οποία ωστόσο είναι το αποτέλεσμα της καταστροφής του περιβάλλοντος και όχι η αιτία της.

Από δε την εξαίρεση σημαντικής μερίδας έργων ΑΠΕ από το πεδίο εφαρμογής του υπό κρίση ΕΧΠ αναμένεται να προκληθεί αδειοδοτικό χάος, αφού με άλλο καθεστώς θα κρίνονται οι εξαιρούμενες εγκαταστάσεις και με άλλο εκείνες που καλύπτονται από τις διατάξεις του προτεινόμενου ΕΧΠ, με αποτέλεσμα να καθίσταται πρακτικά αδύνατη η εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων όσων αφορά

και τις συνεργιστικές επιπτώσεις των υπό αδειοδότηση έργων στο μέλλον, αφού δεν θα καλύπτονται πλέον από ενιαίο καθεστώς ούτε θα μπορούν να ισχύσουν κοινά κριτήρια για το σύνολο των έργων ΑΠΕ σε ορισμένη περιοχή.

7. Αοριστία και αναποτελεσματικότητα

Αρκούμενες σε γενικόλογους αφορισμούς και ευχολόγια του τύπου ότι: «*το περιβάλλον θα πρέπει να αποκαθίσταται δεόντως*» οι διατάξεις του υπό εξέταση ΕΧΠ ουδεμία σοβαρή και επιστημονικά τεκμηριωμένη πρόβλεψη διαλαμβάνουν σχετικά με τις συνέπειες των έργων ΑΠΕ στο περιβάλλον τόσο κατά το στάδιο κατασκευής και λειτουργίας τους όσο και κατά το στάδιο της αποκατάστασής του. Είναι δε άνευ λόγου η συζήτηση για «αποκατάσταση», όταν μετά από τη μακρόχρονη λειτουργία των έργων ΑΠΕ, τα οικοσυστήματα θα έχουν πλέον αλλοιωθεί οριστικά, το υποβαθμισμένο περιβάλλον δεν θα θυμίζει πια σε τίποτα το αρχικό φυσικό κάλλος, αλλά και η ίδια η εταιρεία/επενδυτής ενδεχομένως θα έχει πάψει προ πολλού να υφίσταται, προκειμένου να αποκαταστήσει το περιβάλλον.

Καθορίζονται περαιτέρω ατεκμηρίωτα στη ΣΜΠΕ (σελ. 4-40, παρ. 4.4, σελ. 4-63, πίνακας 4.6-1) και στο σχέδιο ΚΥΑ του προτεινόμενου σχεδίου και οι περιοχές αποκλεισμού και οι ζώνες ασυμβατότητας για την εγκατάσταση αιολικών και φωτοβολταϊκών εγκαταστάσεων, για τις οποίες δεν αναφέρεται με ποια κριτήρια και επί τη βάση ποιων επιστημονικών μελετών και δεδομένων αποφασίστηκε η καταλληλότητα ή ο αποκλεισμός τους για την εγκατάσταση έργων ΑΠΕ σε αυτές.

Επίσης εσφαλμένα προβαίνει η ΣΜΠΕ του υπό κρίση ΕΧΠ στον καθορισμό ελάχιστων αποστάσεων από περιοχές «περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος» (πίνακας 4.4-1 παρ. Β, σελ. 4-44 ΣΜΠΕ), ενώ για τις επιπτώσεις των έργων ΑΠΕ που θα χωροθετηθούν ακόμα και πλησίον ή σε επαφή ή σε γειτνίαση με αυτές, θα πρέπει προηγουμένως να τηρηθεί η διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης που εφαρμόζεται για τις προστατευόμενες περιοχές, εντός των οποίων τα εν λόγω έργα χωροθετούνται, σύμφωνα με την περιβαλλοντική νομοθεσία.

8. Οδοποιία

Σύμφωνα άλλωστε με το άρθρο 5 παρ. 1 της υπό διαβούλευση σχεδίου ΚΥΑ, η μη επέκταση της ήδη υφιστάμενης οδοποιίας παρουσιάζεται ως ευεργεσία για τον τόπο, ενώ αποσιωπάται μεθοδευμένα ότι η ήδη υφιστάμενη οδοποιία δημιουργήθηκε για να περάσουν μέσα από τα δάση και τα βουνά της περιοχής τα αιολικά μεγαθήρια. Επίσης αναφέρεται στο σχέδιο ΚΥΑ (άρθ. 5) ότι η εκχέρωση της βλάστησης, ιδίως θάμνων και δένδρων, θα πρέπει να γίνεται σύμφωνα με τις υποδείξεις της οικείας Δασικής Υπηρεσίας που μετατρέπονται σε δικαιολογία κάθε

καταστροφής, αντί η υπηρεσία να υπερασπίζεται ουσιαστικά τα δάση σύμφωνα με το θεμελιώδες θεσμικό καθήκον της. Ορίζεται επιπλέον ότι η εσωτερική οδοποιία πρέπει να είναι χωμάτινη με επίστρωση χαλικιού, χωρίς διόλου να αναφέρεται στις μελέτες του ΕΧΠ πώς αιτιολογείται, με οικολογικά κριτήρια, η επίστρωση με χαλίκι των κορυφών των βουνών και των δασών ούτε ποια θέση έχουν οι τόνοι από χαλίκι μέσα σε προστατευόμενα δασικά οικοσυστήματα.

9. Έργα ΑΠΕ σε αναδασωτέες εκτάσεις

Με το άρθρο 5 παρ. 4 του υπό διαβούλευση πλαισίου επιτρέπεται η χωροθέτηση αιολικών εγκαταστάσεων εντός δασών, δασικών και αναδασωτέων εκτάσεων, η οποία παραβιάζει τη συνταγματική επιταγή του άρθρου 117 παρ. 3 και καταδικάζει σε αφανισμό τον δασικό πλούτο της χώρας. Εντελώς υποκριτικά και άστοχα υποστηρίζεται ότι θα πρέπει να *«λαμβάνεται ιδιαίτερη μέριμνα για τον περιορισμό της βλάβης της δασικής βλάστησης»*, αφού στην περίπτωση των αναδασωτέων εκτάσεων δεν υφίσταται καν δασική βλάστηση, προκειμένου να περιοριστεί η βλάβη της, η οποία έχει ήδη επέλθει.

Το υπό διαβούλευση σχέδιο επιτρέπει και τη χωροθέτηση φ/β εγκαταστάσεων σε αναδασωτέες εκτάσεις κατά παράβαση του Συντάγματος και της δασικής νομοθεσίας (άρθ. 53 ν. 998/1979) που την απαγορεύουν.

10. Εγκαταστάσεις ΑΣΠΗΕ εντός ΤΚΣ

Με τις διατάξεις του άρθρου 5 του σχεδίου ΚΥΑ παρέχεται στο εξής η δυνατότητα χωροθέτησης αιολικών εγκαταστάσεων εντός Τόπων Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ), η οποία απαγορεύεται από το ισχύον ΕΧΠ ΑΠΕ του 2008 (άρθ. 6).

11. Γενίκευση των ΜΥΗΕ

Απαράδεκτη και σκανδαλώδης κρίνεται και η γενίκευση με το υπό διαβούλευση ΕΧΠ της κατασκευής και λειτουργίας ΜΥΗΕ στο σύνολο της επικράτειας, που θα παρεμποδίζει τον ελεύθερο ρου των νερών των ποταμών ακόμα και πολύ κοντά στις πηγές τους, ενώ ταυτόχρονα υποστηρίζεται συστηματικά ακόμα και από επίσημους θεσμικούς φορείς ότι ευρείες περιοχές της χώρας κινδυνεύουν με ξηρασία και λειψυδρία και εκτρέπονται ποτάμια για να «ξεδιψάσει» η Αθήνα. Ο προωθούμενος ως άνω σχεδιασμός δυνάμει του υπό διαβούλευση ΕΧΠ έρχεται σε προφανή αντίθεση και με τη Στρατηγική της ΕΕ για τη Βιοποικιλότητα που προβλέπει την άρση εμποδίων και φραγμάτων σε ποτάμια και λοιπούς υδατικούς πόρους με ορίζοντα το 2030, της οποίας οι επιταγές έχουν πλήρως αγνοηθεί από το υπό εξέταση σχέδιο ΕΧΠ.

Το εξεταζόμενο πλαίσιο υιοθετεί εντελώς αόριστες έννοιες για τον υπολογισμό καθοριστικής σημασίας όρων και παραμέτρων της εγκατάστασης ΜΥΗΕ σε εκτάσεις της χώρας, οι οποίες μπορούν να ερμηνευτούν ποικιλοτρόπως ή και αντιφατικά κατά την εφαρμογή τους. Χαρακτηριστικά αναφέρονται οι διατάξεις της παρ. 6 του άρθρου 12 του σχεδίου ΚΥΑ, σχετικά με τους κανόνες και τα κριτήρια χωροθέτησης ΜΥΗΕ, όπου μεταξύ άλλων ορίζεται ότι: *«Δεν επιτρέπονται έργα οδοποιίας η κατασκευή των οποίων απαιτεί ουσιώδη μεταβολή στην παραποτάμια βλάστηση και σε γεωλογικούς σχηματισμούς»*, χωρίς να προσδιορίζεται από τη ΣΜΠΕ του ΕΧΠ πώς καθορίζεται η έννοια της «ουσιώδους μεταβολής», προκειμένου να υπολογιστεί με τη δέουσα ακρίβεια και ασφάλεια το ζήτημα των επιπτώσεων ενός ΜΥΗΕ στα παραποτάμια οικοσυστήματα και στους γεωλογικούς σχηματισμούς της περιοχής εγκατάστασής του.

12. Εσφαλμένη ερμηνεία του κριτηρίου της κλιματικής αλλαγής

Η ΣΜΠΕ του ΕΧΠ ΑΠΕ ουδεμία πρόβλεψη περιέχει όσον αφορά την αξιολόγηση των επιπτώσεων του σε οικοσυστήματα που λειτουργούν ως φυσικές καταβόθρες του άνθρακα (Κανονισμός 2021/1119), ενώ επίσης μη νομίμως αγνοείται πλήρως από τη ΣΜΠΕ και από το σχέδιο ΚΥΑ του υπό εξέταση πλαισίου και ο Κανονισμός (ΕΕ) 841/2018 (LULUCF), ο οποίος έθεσε τη δασοπονία ως κύριο μοχλό ανάσχεσης της κλιματικής αλλαγής, μέσω της βιώσιμης διαχείρισης των υφισταμένων δασών και της δημιουργίας νέων.

Απολύτως ατεκμηρίωτα το υπό εξέταση ΕΧΠ (παρ. 3.2.4.4) αναφέρει ότι βασικός στόχος του προωθούμενου Σχεδιασμού είναι η υλοποίηση της συνεισφοράς της χώρας *«στις παγκόσμιες και ευρωπαϊκές προσπάθειες για τη μείωση των αερίων του θερμοκηπίου και τη μετάβαση σε οικονομία μηδενικών εκπομπών άνθρακα»*, ενώ αγνοεί προκλητικά ότι η συμβολή της Ελλάδας στους παγκόσμιους ρύπους από αέρια του θερμοκηπίου είναι απειροελάχιστη έως μηδενική, σε κάθε δε περίπτωση έχουν προ πολλού υπερκαλυφθεί από την ηλεκτροπαραγωγή από ΑΠΕ στη χώρα όλοι οι στόχοι του ΕΣΕΚ, γεγονός που αποδεικνύει ότι δεν υπάρχει πλέον καμία ανάγκη για αδειοδότηση νέων έργων ΑΠΕ στη χώρα μας.

Είναι δε ενδεικτικό της αστοχίας, των αδυναμιών και της έλλειψης επιστημονικής τεκμηρίωσης της ΣΜΠΕ του υπό εξέταση ΕΧΠ, ότι μολονότι αυτό προορίζεται να αποτελέσει το κατεξοχήν νομοθέτημα για τη χωροθέτηση έργων με «πράσινο πρόσημο» που, όπως το ίδιο επικαλείται, στοχεύουν στον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής, ουδόλως εξηγείται με μετρήσιμα και αποδεικνυόμενα στοιχεία και μεγέθη, με ποιο τρόπο θα επιτευχθεί το αποτέλεσμα αυτό, σύμφωνα και με τις

επικαλούμενες στοχεύσεις του. Καθίσταται επομένως και για τους λόγους αυτούς το υπό εξέταση ΕΧΠ απορριπτέο στο σύνολό του.

13. Εσφαλμένη και αντιεπιστημονική αντίληψη του Τοπίου

Σύμφωνα με το Παράρτημα ΙΙΙ του σχεδίου ΚΥΑ του προτεινόμενου ΕΧΠ, κύριο κριτήριο ένταξης των αιολικών εγκαταστάσεων στο Τοπίο αποτελεί η «οπτική παρεμβολή» τους από τα σημεία «ιδιαίτερου ενδιαφέροντος», που ευρίσκονται εντός κύκλου, που ορίζεται με κέντρο το σημείο και ακτίνα που διαφοροποιείται αναλόγως της σημασίας και της ποιότητας του σημείου «ιδιαίτερου ενδιαφέροντος» και της κατηγορία χώρου, όπου ανήκει.

Είναι πράγματι απογοητευτική η διαπίστωση ότι και το νέο πλαίσιο υιοθετεί τις επιλογές του ισχύοντος ΕΧΠ ΑΠΕ, που έχουν σφοδρά επικριθεί για την αντιεπιστημονική, αντιπεριβαλλοντική και ξεπερασμένη εφαρμογή του κριτηρίου της «οπτικής» και μόνον επαφής των εγκαταστάσεων ΑΠΕ με τα προστατευόμενα τοπία και στοιχεία της φύσης, κατά την αδειοδότηση αιολικών έργων.

Όπως εύστοχα επισημαίνει ο Επίκ. Καθηγητής Τμ. Αγροτικής Οικονομίας και Ανάπτυξης του Γεωπονικού Παν/μίου Αθηνών Ευ. Παυλής, *«Το τοπίο δεν είναι μόνο μια εικόνα/αναπαράσταση ενός τόπου, ένα σκηνικό θέασης και ένα θέμα αισθητικής υποκειμενικής άποψης του παρατηρητή ... αλλά σύμφωνα με τη σύγχρονη επιστημολογία, βάσει της οποίας έχει σχεδιαστεί η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το Τοπίο (ν. 3827/2010), οι διαστάσεις του είναι ευρύτερες, η δε υποβάθμιση του τοπίου θα έχει άμεση επίδραση και στον Άνθρωπο. Το τοπίο είναι ο δυναμικός, αισθητηριακά βιωμένος και κοινωνικά κατασκευασμένος χώρος ... Η κοινωνική αποδοχή του σχεδίου δεν έχει διασφαλιστεί. Μέχρι στιγμής, πληθώρα συλλογικών φορέων συμμετέχουν και υποβάλλουν σχόλια κατά της πραγματοποίησης του έργου, από κοινού με εκατοντάδες πολίτες. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το Τοπίο δίνει ωστόσο μεγάλη βάση στη συμμετοχή του ευρύτερο κοινού (άρθρο 6) αναγνωρίζοντας ότι το τοπίο είναι καθοριστικό στοιχείο για την ατομική και κοινωνική ευημερία και ότι η προστασία, η διαχείριση και ο σχεδιασμός του συνεπάγονται δικαιώματα και ευθύνες για τον καθένα (προοίμιο όπως Σύμβασης). Σε κάποιες περιπτώσεις, η επιθυμία του κοινού να διατηρήσει το τοπίο δεν έχει να κάνει τόσο με την αισθητική, αλλά με την αντίληψη ότι το τοπίο εμπεριέχει μια σειρά από κοινωνικές, οικονομικές και πολιτισμικές αξίες που απαιτούν πολλά χρόνια για να οικοδομηθούν και τη συναίσθηση ότι πρέπει να διαφυλαχτούν οι ποιότητες του τοπίου, όπως είναι ο χαρακτήρας, η ταυτότητα και η κληρονομιά».*

Συνεπώς, η έννοια του τοπίου δεν λαμβάνεται υπόψη επαρκώς και νομίμως από τη ΣΜΠΕ του υπό εξέταση ΕΧΠ, οι δε αναφορές της στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το

Τοπίο είναι επιφανειακές χωρίς να διεισδύουν στην ουσία. Για όλους επομένως τους ως άνω λόγους που αφορούν τόσο την παράβαση διατάξεων του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου για την προστασία του τοπίου όσο και την παράλειψη της ενσωμάτωσης στη ΣΜΠΕ του ΕΧΠ των βασικών κανόνων και αρχών που προσδιορίζουν την έννοια και τη θεώρηση του τοπίου στις σύγχρονη αντίληψή του από το δίκαιο, την επιστήμη και την τεχνική, η υπό εξέταση ΣΜΠΕ θα πρέπει να απορριφθεί.

14. Βασικές παραλείψεις της ΣΜΠΕ

Η διαδικασία περιβαλλοντικής εκτίμησης του προτεινόμενου σχεδίου ΕΧΠ ΑΠΕ προβλέπεται από την οδηγία 42/2001 και την ΚΥΑ 107017/2006 (ΦΕΚ Β' 1225), οι οποίες εφαρμόζονται σε όλα τα σχέδια με σημαντικές επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον που εγκρίνονται από ορισμένη δημόσια αρχή. Σε περίπτωση υλοποίησης σχεδίων σε περιοχές που αποτελούν προστατευόμενους οικοτόπους απαιτείται Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση (ΣΠΕ) από την οδηγία 42/2001 και να έχει προηγουμένως καθορισθεί η δέουσα εκτίμηση των στόχων διατήρησής τους που θέτει η οδηγία για τους οικοτόπους, η οποία μάλιστα απαιτεί όχι απλώς πρόβλεψη αλλά πλήρη διασφάλιση ότι ο εκπονούμενος σχεδιασμός δεν θα έχει δυσμενείς επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον.

Επομένως η ύπαρξη προκαθορισμένων στόχων διατήρησης και η δυνατότητα πλήρους διασφάλισης ότι τα επιτρεπόμενα έργα ΑΠΕ δυνάμει του υπό διαβούλευση πλαισίου δεν θα έχουν επιπτώσεις στο περιβάλλον (άρθ. 6 παρ. 3 οδηγίας 92/43/ΕΚ), συνιστά βασική προϋπόθεση ορθής και εμπεριστατωμένης σύνταξης της ΣΜΠΕ του σχεδίου, η δε έλλειψή της, όπως εν προκειμένω, καθιστά τη ΣΜΠΕ μη νόμιμη στο σύνολό της και απορριπτέα.

15. Δημόσια διαβούλευση

Σύμφωνα με την οδηγία 42/2001 και την ΚΥΑ ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/οικ. 107017/2006 (ΦΕΚ Β' 1225), το προκαταρκτικό σχέδιο και η περιβαλλοντική μελέτη τίθενται σε διαδικασία δημόσιας διαβούλευσης και σε γνώση των λοιπών αρχών και του κοινού που πρέπει να έχουν την ευκαιρία να εκφράσουν τις απόψεις τους για το σχέδιο πριν την έγκρισή του, εντός πρόσφορου χρονικού πλαισίου. Οι δε απόψεις που εκφράζονται και τα αποτελέσματα της διαβούλευσης λαμβάνονται υποχρεωτικά υπόψη από την αρμόδια αρχή στο επόμενο στάδιο της εκπόνησης του σχεδίου, πριν την έγκρισή του.

Είναι δεδομένο ότι ουδόλως τηρήθηκαν οι κανόνες της διαδικασίας της δημόσιας διαβούλευσης, κυρίως όσον αφορά τη διάρκεια του διαθέσιμου χρόνου που δόθηκε

στο κοινό για την υποβολή τεκμηριωμένων σχολίων και αντιρρήσεων για το σχέδιο ΚΥΑ και τη ΣΜΠΕ που το συνοδεύει. Κρίνεται δε απολύτως απρόσφορος και περιορισμένος ο χρόνος που παρέχεται, κατά τον οποίο το προτεινόμενο ΕΧΠ θα παραμείνει στη δημόσια διαβούλευση, ενόψει της πληθώρας και της πολυπλοκότητας των τεχνικών και λοιπών στοιχείων που το συνοδεύουν και θα πρέπει να μελετηθούν, προκειμένου ο πολίτης να μπορέσει να διαμορφώσει με πληρότητα και ασφάλεια την άποψή του για το εξεταζόμενο ΕΧΠ και να διατυπώσει εμπεριστατωμένα σχόλια για αυτό.

16. Ομολογία κακής νομοθέτησης

Με τη θεώρηση των περιοχών με υψόμετρο άνω των 1.200 μ. αλλά και των οικοτόπων προτεραιότητας των ΕΖΔ, των ΖΕΠ και των Τοπίων Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους ως περιοχών που δεν είναι στο εξής κατάλληλες για την υποδοχή αιολικών εγκαταστάσεων καθώς και με τη θεώρηση όχι μόνο των δασών αλλά και των δασικών εκτάσεων ως περιοχών όπου απαγορεύεται στο εξής η χωροθέτηση φ/β εγκαταστάσεων, το υπό εξέταση σχέδιο ειδικού χωροταξικού πλαισίου των ΑΠΕ αποτελεί μία κραυγαλέα και αδιανόητη για κράτος δικαίου δημόσια παραδοχή ότι η επίσημη πολιτική για τις ΑΠΕ όλων των κυβερνήσεων που ηγήθηκαν του τόπου έως και σήμερα υπήρξε εσφαλμένη, ανεπιτυχής και αρνητική -αν όχι και καταστροφική- για τη χώρα, την κοινωνία και το φυσικό περιβάλλον.

Ουσιαστικά, με την απαγόρευση στο εξής της χωροθέτησης αιολικών εγκαταστάσεων σε βουνά πάνω 1.200 μ., ΖΕΠ, ΕΖΔ και τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, αλλά και φωτοβολταϊκών εγκαταστάσεων σε δασικές εκτάσεις, όλες οι ηγεσίες του ΥΠΕΝ και ο μηχανισμός της δασικής και περιβαλλοντικής διοίκησης της χώρας βρίσκεται εκτεθειμένος απέναντι σε ένα μεγάλο αναπάντητο «γιατί;» που αφορά το πάκτωμα με τόνους από μπετόν και οπλισμένο σκυρόδεμα των βουνών μας, την κάλυψη ατελείωτων εκτάσεων της ελληνικής υπαίθρου με φωτοβολταϊκά και τη μεθοδευμένη απώλεια τεράστιου φυσικού κεφαλαίου πολύτιμων, προστατευόμενων οικοτόπων με όλη τους τη βιοποικιλότητα, τα τοπία, τα πλάσματα της χλωρίδας και της πανίδας και τους φυσικούς τους πόρους, που ό,τι και να κάνουμε δεν θα γυρίσουν πίσω ούτε δύνανται σε πολλές περιπτώσεις να αποκατασταθούν.

Καταθέτοντας το υπό εξέταση σχέδιο ΚΥΑ στη δημόσια διαβούλευση, η ελληνική πολιτεία μόλις ομολόγησε απέναντι στο σύνολο της κοινωνίας και στην ιστορία, ότι μέχρι σήμερα κακώς έπραττε καθολικά σε βάρος της φύσης, η οποία κατά τη νομοθεσία μας λογίζεται και ως «εθνικό κεφάλαιο» (άρθ. 2 ν. 998/1979), το οποίο θα έπρεπε να είχε διαχειριστεί με τη δέουσα ευθύνη και τον σεβασμό που της

επιβάλλει η συνταγματική υποχρέωση να διαφυλάττει την οικολογική ισορροπία και τη βιωσιμότητα του περιβάλλοντος λαμβάνοντας όλα τα κατάλληλα μέτρα.

Απέναντι σε αυτή την τραγική ως προς το συμβολισμό και τις συνέπειές της παραδοχή, εγείρονται αναμφίβολα και σε νομικό επίπεδο μείζονος σημασίας ζητήματα κρατικής ευθύνης για την περιβαλλοντική ζημία που επήλθε στο φυσικό περιβάλλον της πατρίδας μας από την μακρόχρονη, συστηματική και παρατεταμένη εφαρμογή πολιτικών, νομοθεσίας και αποφάσεων που οδήγησαν μοναδικά οικοσυστήματα και τον φυσικό πλούτο ευρύτατων περιοχών της χώρας σε ραγδαία υποβάθμιση, οικολογική βλάβη και καταστροφή.

Στο πλαίσιο της θεώρησης αυτής, θα πρέπει να εξεταστεί σοβαρά το ενδεχόμενο ακόμα και μαζικών προσφυγών στη δικαιοσύνη και σε κάθε αρμόδιο θεσμικό φορέα από ενεργούς πολίτες, σωματεία, φορείς και περιβαλλοντικές οργανώσεις για την αποκατάσταση κάθε είδους περιβαλλοντικής βλάβης που έχει επέλθει σε οικοσυστήματα και στοιχεία της φύσης συνεπεία της εφαρμογής -ομολογουμένως- αντιπεριβαλλοντικών νομοθετημάτων επί μακρώ και της πλημμελούς ενσωμάτωσης και εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ στην εθνική έννομη τάξη, επί τη βάσει και της εμβληματικής προς τούτο νομολογίας του ΔΕΚ που έχει κρίνει ότι ένα κράτος μέλος υποχρεούται να αποκαταστήσει τις ζημιές που προκλήθηκαν στους ιδιώτες λόγω μη μεταφοράς ή πλημμελούς μεταφοράς και εφαρμογής της νομοθεσίας της ΕΕ στο εσωτερικό δίκαιό του.

Συμπέρασμα

Για όλους επομένως τους λόγους που αναλύθηκαν ως άνω, το υπό διαβούλευση σχέδιο ΚΥΑ ειδικού χωροταξικού πλαισίου των ΑΠΕ και η ΣΜΠΕ που το συνοδεύει κρίνονται μη νόμιμα, επιστημονικώς ατεκμηρίωτα και αντισυνταγματικά και θα πρέπει να απορριφθούν στο σύνολό τους.

Χάρις Γιαννοπούλου
Πυρηνική ιατρός

Θόρυβος αιολικών εγκαταστάσεων
και ανάγκη ειδικού κανονιστικού πλαισίου

Ο θόρυβος από τις αιολικές εγκαταστάσεις αποτελεί διεθνώς το σημαντικότερο ζήτημα δημόσιας υγείας που σχετίζεται με τη λειτουργία τους. Η διεθνής βιβλιογραφία, οι κατευθυντήριες οδηγίες του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας

(ΠΟΥ) και η εμπειρία πολλών χωρών καταδεικνύουν ότι η προστασία των κατοίκων από τις επιπτώσεις του θορύβου απαιτεί ειδική και προσεκτική αντιμετώπιση.

Ωστόσο, στο προτεινόμενο Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο (ΕΧΠ) για τις ΑΠΕ, το θέμα του θορύβου αντιμετωπίζεται εξαιρετικά περιορισμένα. Η μοναδική ουσιαστική πρόβλεψη αφορά την εξασφάλιση επιπέδου θορύβου μικρότερου των 45 dB στις μεμονωμένες κατοικίες και στα όρια των οικιστικών δραστηριοτήτων, χωρίς περαιτέρω εξειδίκευση ως προς τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του θορύβου των ανεμογεννητριών.

Το ίδιο το κείμενο της ΣΜΠΕ αναγνωρίζει ότι «ειδικότερα όρια θορύβου σχετικά με αιολικές εγκαταστάσεις δεν τίθενται από την κείμενη νομοθεσία», παραπέμποντας στις κατευθυντήριες οδηγίες του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας.

Ο ΠΟΥ αντιμετωπίζει τον περιβαλλοντικό θόρυβο ως σημαντικό παράγοντα δημόσιας υγείας και έχει εκδώσει ειδικές κατευθυντήριες οδηγίες για την προστασία των πληθυσμών από τις επιπτώσεις του θορύβου, συμπεριλαμβανομένου του θορύβου των ανεμογεννητριών. Παράλληλα, οι οδηγίες του ΠΟΥ για τον νυχτερινό θόρυβο θεωρούν ότι επίπεδο $L_{night,outside}$ 40 dB αποτελεί τον επιθυμητό στόχο για την προστασία της υγείας, ιδιαίτερα των ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού, ενώ τα 55 dB προτείνονται ως όρο συναγερμού.

Η σύγχρονη επιστημονική βιβλιογραφία συγκλίνει στο ότι οι συχνότερα αναφερόμενες επιπτώσεις από την έκθεση στον θόρυβο των ανεμογεννητριών αφορούν την έντονη ενόχληση (annoyance), τη διαταραχή του ύπνου, την υποβάθμιση της ποιότητας ζωής και τα συμπτώματα ψυχολογικής επιβάρυνσης. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι ότι οι σοβαρότερα ενοχλούμενοι κάτοικοι αναφέρουν ότι τα προβλήματα εμφανίζονται κυρίως κατά τη διάρκεια της νύχτας και στον χώρο του υπνοδωματίου, ενώ η επίμονη ενόχληση έχει συσχετισθεί με αυξημένο στρες και υποβάθμιση της ποιότητας ζωής.

Η έντονη ενόχληση (high annoyance) από τον θόρυβο δεν αποτελεί απλώς ένα υποκειμενικό αίσθημα δυσφορίας, αλλά αναγνωρίζεται διεθνώς ως δυσμενής επίπτωση στην υγεία. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας και πλήθος επιδημιολογικών μελετών, η επίμονη ενόχληση συνδέεται με χρόνιο στρες, διαταραχές ύπνου, μείωση της ποιότητας ζωής και πιθανώς με μακροχρόνιες καρδιομεταβολικές επιπτώσεις. Οι διαταραχές ύπνου και η ενόχληση αποτελούν τους κυριότερους μηχανισμούς μέσω των οποίων ο περιβαλλοντικός θόρυβος επιδρά στην ψυχική και σωματική υγεία.

Αν και δεν υπάρχει επιστημονική συναίνεση ως προς την ύπαρξη συγκεκριμένου «συνδρόμου ανεμογεννητριών», η συσχέτιση μεταξύ θορύβου ανεμογεννητριών, ενόχλησης και διαταραχών ύπνου αναγνωρίζεται ευρέως. Για τον λόγο αυτό, η αντιμετώπιση του ζητήματος διεθνώς βασίζεται όχι στην απόδειξη συγκεκριμένης

παθολογίας, αλλά βασίζεται κυρίως στην πρόληψη των επιπτώσεων στην υγεία και στην ποιότητα ζωής.

Επιπλέον, ο θόρυβος των ανεμογεννητριών παρουσιάζει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που τον διαφοροποιούν από άλλες πηγές περιβαλλοντικού θορύβου, όπως η σημαντική παρουσία χαμηλών συχνοτήτων, η μεταβαλλόμενη ένταση και το φαινόμενο διαμόρφωσης πλάτους (amplitude modulation), στοιχεία που δεν λαμβάνονται επαρκώς υπόψη από την απλή θέσπιση ενός γενικού ορίου στάθμης θορύβου. Το ζήτημα αυτό έχει επισημανθεί και από ειδικούς επιστήμονες της ακουστικής στη χώρα μας, οι οποίοι υπογραμμίζουν την ανάγκη αξιολόγησης του περιεχομένου συχνοτήτων και της ορθής μεθοδολογίας μέτρησης του θορύβου.

Ιδιαίτερη σημασία έχει η προστασία του ύπνου, καθώς ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας θεωρεί ότι για συνεχή νυχτερινό θόρυβο στο εσωτερικό της κρεβατοκάμαρας τα επίπεδα δεν θα πρέπει να υπερβαίνουν τα 30 dB(A), ενώ ως στόχος για τη νυχτερινή έκθεση στον εξωτερικό χώρο προτείνεται επίπεδο 40 dB L_{night,outside}. Αντίθετα, το προτεινόμενο ΕΧΠ περιορίζεται στην απλή αναφορά ενός γενικού ορίου 45 dB, χωρίς ειδική μέριμνα για τη νυχτερινή προστασία και την ποιότητα του ύπνου, παρά το γεγονός ότι οι διαταραχές ύπνου αποτελούν μία από τις πλέον τεκμηριωμένες επιπτώσεις της έκθεσης στον θόρυβο των ανεμογεννητριών. Η προστασία του ύπνου δεν αποτελεί απλώς ζήτημα άνεσης ή ευεξίας, αλλά βασική προϋπόθεση διασφάλισης της δημόσιας υγείας.

Κατά συνέπεια, η απλή αναφορά σε όριο 45 dB δεν επαρκεί για την ολοκληρωμένη προστασία της ανθρώπινης υγείας. Ένα σύγχρονο Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο οφείλει να περιλαμβάνει ειδικό κανονιστικό πλαίσιο για τον θόρυβο των αιολικών εγκαταστάσεων, με πρόβλεψη για τη νυχτερινή προστασία, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του θορύβου χαμηλών συχνοτήτων, τη συνεχή παρακολούθηση των πραγματικών επιπέδων θορύβου μετά την εγκατάσταση και αποτελεσματικούς μηχανισμούς αντιμετώπισης των προβλημάτων που ενδέχεται να ανακύπτουν για τους κατοίκους.

Αξίζει να σημειωθεί ότι αρκετές ευρωπαϊκές χώρες έχουν υιοθετήσει αυστηρότερα όρια ή ειδικές ρυθμίσεις για τον θόρυβο των αιολικών εγκαταστάσεων. Ενδεικτικά, στη Φινλανδία εφαρμόζεται όριο 40 dB, ενώ σε ορισμένες περιοχές της Γερμανίας προβλέπονται ακόμη χαμηλότερα επίπεδα για καθαρά οικιστικές ζώνες. Η διεθνής εμπειρία καταδεικνύει ότι η προστασία της υγείας των κατοίκων δεν εξαντλείται στη θέσπιση ενός ενιαίου γενικού ορίου, αλλά απαιτεί ειδικές ρυθμίσεις προσαρμοσμένες στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του θορύβου των ανεμογεννητριών.

Οι σύγχρονες ανεμογεννήτριες μεγάλου ύψους διαφέρουν σημαντικά από εκείνες στις οποίες βασίστηκε μεγάλο μέρος της παλαιότερης βιβλιογραφίας και των υφιστάμενων κανονιστικών πλαισίων, γεγονός που καθιστά αναγκαία τη συνεχή

επανεκτίμηση των διαθέσιμων δεδομένων. Ιδιαίτερη αναφορά απαιτείται στους υποήχους (<20 Hz), για τους οποίους αναπτύσσεται τα τελευταία χρόνια έντονη επιστημονική συζήτηση. Το ενδιαφέρον αυτό αποτυπώθηκε και στην ειδική ημερίδα που πραγματοποιήθηκε στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στις 24 Μαρτίου 2026, με αντικείμενο τις πιθανές επιπτώσεις των χαμηλών συχνοτήτων και των υποήχων από τις σύγχρονες ανεμογεννήτριες. Αν και τα διαθέσιμα δεδομένα δεν επιτρέπουν την εξαγωγή οριστικών συμπερασμάτων, πρόσφατες εργασίες έχουν αναφέρει συσχετίσεις όχι μόνο σε επιδημιολογικές και παρατηρησιακές μελέτες, αλλά και ευρήματα από πειραματικές μελέτες σε κυτταρικό επίπεδο και σε ανθρώπινο καρδιακό ιστό. Τα ευρήματα αυτά είναι ακόμη πρώιμα και απαιτούν περαιτέρω επιβεβαίωση, ωστόσο αναδεικνύουν ότι η σχετική επιστημονική συζήτηση βρίσκεται σε εξέλιξη. Δεδομένου ότι ένα Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο προορίζεται να ισχύσει για πολλά χρόνια, η πλήρης απουσία αναφοράς στους υποήχους και στις χαμηλές συχνότητες δεν συνάδει με την ανάγκη ενός σύγχρονου και προνοητικού σχεδιασμού, βασισμένου στην αρχή της προφύλαξης.

Η επιστημονική συζήτηση σχετικά με ορισμένες πτυχές του θορύβου των ανεμογεννητριών, ιδίως όσον αφορά τις χαμηλές συχνότητες και ορισμένους πιθανούς βιολογικούς μηχανισμούς, παραμένει ανοικτή. Το γεγονός ότι εξακολουθούν να δημοσιεύονται νέες εργασίες ακόμη και μέσα στο 2026 καταδεικνύει ότι η επιστημονική συζήτηση όχι μόνο δεν έχει λήξει, αλλά συνεχίζει να εξελίσσεται. Δεδομένου ότι το Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο προορίζεται να ισχύσει για πολλά χρόνια, η παράλειψη οποιασδήποτε αναφοράς σε αυτή την εξελισσόμενη επιστημονική συζήτηση δεν συνάδει με την ανάγκη ενός σύγχρονου και προνοητικού σχεδιασμού. Παράλληλα, υπάρχουν και μελέτες που δεν διαπιστώνουν άμεσες επιπτώσεις πέραν της ενόχλησης και των διαταραχών ύπνου. Ωστόσο, η απουσία πλήρους επιστημονικής συναίνεσης δεν αναιρεί την ανάγκη λήψης προληπτικών μέτρων, ιδιαίτερα όταν οι επιπτώσεις στην ποιότητα ζωής, στον ύπνο και στην ψυχική ευεξία έχουν τεκμηριωθεί επαρκώς.

Αρχή της προφύλαξης

Η έλλειψη πλήρους επιστημονικής συναίνεσης ως προς όλους τους μηχανισμούς μέσω των οποίων ο θόρυβος των ανεμογεννητριών ενδέχεται να επηρεάζει την υγεία δεν μπορεί να αποτελεί λόγο αδράνειας ή αποδυνάμωσης των μέτρων προστασίας. Αντίθετα, σύμφωνα με την αρχή της προφύλαξης, η οποία αποτελεί θεμελιώδη αρχή του ευρωπαϊκού περιβαλλοντικού δικαίου και κατοχυρώνεται στο άρθρο 191 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όταν υπάρχουν εύλογες επιστημονικές ενδείξεις για πιθανούς κινδύνους στην ανθρώπινη υγεία ή στο περιβάλλον, η απουσία πλήρους επιστημονικής βεβαιότητας δεν δικαιολογεί την αναβολή λήψης κατάλληλων προληπτικών μέτρων.

Η αρχή αυτή αποκτά ιδιαίτερη σημασία στην περίπτωση του θορύβου των αιολικών εγκαταστάσεων. Παρότι εξακολουθούν να υπάρχουν επιστημονικές διαφωνίες ως προς ορισμένες ειδικότερες επιπτώσεις, υπάρχει ευρεία συμφωνία ότι ο θόρυβος των ανεμογεννητριών συνδέεται με αυξημένη ενόχληση, διαταραχές ύπνου και υποβάθμιση της ποιότητας ζωής. Οι επιπτώσεις αυτές, ακόμη και όταν δεν συνιστούν άμεση οργανική βλάβη, αποτελούν ζητήματα δημόσιας υγείας, τα οποία οφείλουν να λαμβάνονται υπόψη κατά τον χωροταξικό σχεδιασμό.

Κατά συνέπεια, η προστασία της υγείας των κατοίκων δεν μπορεί να εξαντλείται στην απλή θέσπιση ενός γενικού ορίου θορύβου 45 dB. Ένα σύγχρονο Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τις ΑΠΕ οφείλει να ενσωματώνει την αρχή της προφύλαξης και να προβλέπει ειδικό και επικαιροποιημένο κανονιστικό πλαίσιο για τον θόρυβο των αιολικών εγκαταστάσεων, βασισμένο στη διεθνή επιστημονική γνώση, στις κατευθυντήριες οδηγίες του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας και στην υποχρέωση της Πολιτείας να προστατεύει αποτελεσματικά την υγεία, τον ύπνο και την ποιότητα ζωής των πολιτών, σύμφωνα με την αρχή της προφύλαξης και τις επιταγές της περιβαλλοντικής νομοθεσίας.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Abbasi M, Monazzam MR, Akbarzadeh A, Zakerian SA, Ebrahimi MH. *Impact of wind turbine sound on general health, sleep disturbance and annoyance of workers: a pilot study in Manjil wind farm, Iran*. Health and Quality of Life Outcomes. 2015;13:225.

Bakker RH, Pedersen E, van den Berg GP, Stewart RE, Lok W, Bouma J. *Impact of wind turbine sound on annoyance, self-reported sleep disturbance and psychological distress*. Science of the Total Environment. 2012;425:42-51.

Dastan M, Dyminski Parente Ribeiro E, Bellut-Staeck U, Zhou J, Lehmann C. *Infrasound and Human Health: Mechanisms, Effects, and Applications*. Applied Sciences. 2026;16(3):1553.

Ellenbogen JM, Kellam CB, Hankard M. *Noise-induced sleep disruption from wind turbines: scientific updates and acoustical standards*. Sleep. 2024;47:zsad286.

Grocott K, Mansour A, Shiels E, Bentley R, Mason K. *Mental health effects of exposure to environmental noise at home: A systematic review of potential mediating pathways*, 2025.

Health Canada. *Wind Turbine Noise and Health Study: Summary of Results*. Ottawa: Health Canada; 2014.

Michaud DS, Feder K, Keith SE, Voicescu SA, Marro L, Than J, et al. *Effects of wind turbine noise on self-reported and objective measures of sleep*. Sleep. 2016;39(1):97-109.

Müller FJ, Leschinger V, Hübner G, Pohl J. *Understanding subjective and situational factors of wind turbine noise annoyance*. Energy Policy. 2023;173:113361.

Onakpoya IJ, O'Sullivan J, Thompson MJ, Heneghan CJ. *The effect of wind turbine noise on sleep and quality of life: a systematic review and meta-analysis of observational studies*. Environment International. 2015;82:1-9.

Pawlaczyk-Łuszczynska M, Zaborowski K, Dudarewicz A, Zamojska-Daniszewska M, Waszkowska M. *Response to Noise Emitted by Wind Farms in People Living in Nearby Areas*. International Journal of Environmental Research and Public Health. 2018;15:1575.

Radun J, Maula H, Saarinen P, Keränen J, Alakoivu R, Hongisto V. *Health effects of wind turbine noise and road traffic noise on people living near wind turbines*. Renewable and Sustainable Energy Reviews. 2022;157:112040.

Smith MG, Cordoza M, Basner M. *Environmental Noise and Effects on Sleep: An Update to the WHO Systematic Review and Meta-Analysis*. Environmental Health Perspectives. 2022;130(7):76001.

Staniek A, Mitterska M. *Analysis of Noise Generated by Wind Turbines with Reference to Other Low Frequency Noise Sources and Their Possible Impact on Human Health*. International Journal of Occupational Medicine and Environmental Health. 2025.

Teneler AA, Hassoy H. *Health effects of wind turbines: a review of the literature between 2010–2020*. International Journal of Environmental Health Research. 2023;33(2):143-157.

van Kamp I, van den Berg F. *Health effects related to wind turbine sound, including low-frequency sound and infrasound*. Acoustics Australia. 2018;46:31-57.

Verheijen E, Jabben J, Schreurs E, Smith KB. *Impact of wind turbine noise in The Netherlands*. Noise and Health. 2011;13(55):459-463.

World Health Organization. *Night Noise Guidelines for Europe*. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2009.

World Health Organization. *Environmental Noise Guidelines for the European Region*. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2018.

Αθήνα, 24 Ιουνίου 2026

2] (Ακολουθούν τα στοιχεία των συμμετεχόντων:)

Συλλογικότητες & Φορείς

1. Επιμελητήριο Περιβάλλοντος και Βιωσιμότητας, Αθήνα
2. Σύλλογος ΣΙΔΕΡΙΤΗΣ, Χαλκίδα
3. Κίνημα Διάσωσης για την Λίμνη Κρεμαστών «Σώστε Την Λίμνη Κρεμαστών» “#SaveKremastake”, Δ.Κ. Ψηλοβράχου, Δήμος Αग्रινίου

4. Ελληνικό Δίκτυο ΦΙΛΟΙ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ, Χαϊδάρι
5. Φυσιολατρικός & Πολιτιστικός Σύλλογος Μετσόβου, Μέτσοβο
6. Εξωραϊστικός & Πολιτιστικός Σύλλογος Σχινού Κορινθίας "Τα Γεράνεια", Σχινός Κορινθίας
7. Επιτροπή Αγώνα Όχι Ανεμογεννήτριες Στα Γεράνεια, Λουτράκι
8. Σύλλογος Προστασίας Περιβάλλοντος Κορωνιού, Κορωπί
9. Σωματείο «Φίλοι Λαογραφικού Μουσείου Περαιχώρας», Περαιχώρα Κορινθίας
10. ΠΡΑΣΙΝΟΙ Οικολογία, Ηλίας Γιαννίρης, Επίτιμος Πρόεδρος, Θεσσαλονίκη
11. Κίνηση πολιτών ενάντια στις Ανεμογεννήτριες στην Όθρυ, Αλμυρός
12. Πρωτοβουλία Κατοίκων Αετομηλίτσας, Αετομηλίτσα, Κόνιτσα Ιωαννίνων
13. Περιβαλλοντικό Σωματείο Γράμμου, Κεφαλοχώρι, Κόνιτσα Ιωαννίνων
14. Σύλλογος Αρκάδων Ορειβατών Οικολόγων, Τρίπολη
15. Πολιτιστικός Σύλλογος Αλεστίων, Αλέστια Ευρυτανίας
16. Ερασιτεχνικός Αλιευτικός Σύλλογος Πανόρμου "Ο Ιππόκαμπος" Παραλία Πανόρμου Δωρίδας
17. Πρωτοβουλία Θεσσαλονίκης για το Περιβάλλον και την Ενέργεια, Θεσ/νίκη
18. Παναγιώτης Νάνος, Δήμαρχος Λίμνης Πλαστήρα, Δήμος Λίμνης Πλαστήρα
19. Οικολογική Κίνηση Δράμας, Δράμα
20. Φυσιολατρικός & Πολιτιστικός Σύλλογος Μετσόβου "ΑΝΙΝΤΖΙΟΥ" Μέτσοβο
21. Δίκτυο Φορέων Και Πολιτών Για Την Προστασία Των Αγράφων, Καρδίτσα
22. Κίνηση Πολιτών Κυθήρων, Κύθηρα
23. Πεζοπορικός και Φυσιοδιφικός Σύλλογος Καρπενησίου, Καρπενήσι
24. Σ. Α. Φ. Ε (Σύλλογος Απανταχού Φιλοπροόδων Ελλοπίας), Ελλοπία Θηβών
25. Περιβαλλοντικός & Πολιτιστικός Σύλλογος "Τα Λεύτερα Βουνά" Κερασσοχώρι, Ευρυτανία
26. Συντονιστικό Αθήνας των Ευρυτανικών Συλλόγων "Για Την Ευρυτανία & Τα Άγραφα", Αθήνα
27. Κίνηση Πολιτών για την Προστασία του Ευρυτανικού Περιβάλλοντος, Καρπενήσι
28. Σύλλογος Απεραντίων «Οι Άγιοι Ανάργυροι», Αθήνα

29. Σύλλογος Πρασιάς Αγράφων “Το Κυπαρίσσι”, Αθήνα
30. Εταιρεία Περιβάλλοντος Κύμης, Κύμη Ευβοίας
31. Θάσος Νερό ΣΟΣ, Θάσος
32. Πρωτοβουλία Σφακίων ενάντια στην εγκατάσταση Αιολικής ΒΑΠΕ, Σφακιά, Κρήτη
33. Σύλλογος Ενεργών Πολιτών Δήμου Ερέτριας ‘Η Μέδουσα’, Ερέτρια Ευβοίας
34. Μωυσής Παπαδόπουλος, Δρακοπούλου 18, Χαλκίδα
35. Παναγιώτης Πατέλης, Εξωραϊστικός Σύλλογος, Μαγούλα, Ερέτρια Ευβοίας
36. Όμιλος Φίλων Του Δάσους, Κραβαρίτου 3, Λαμία
37. Κίνηση Πολιτών Για Την Προστασία Της Οίτης, Λαμία
38. Μορφωτικός & Πολιτιστικός Σύλλογος Παύλιανης, Παύλιανη Φθιώτιδας
39. ΕΝ.Ο.Π.ΕΡ (Εξωραϊστικός Ναυτικός Όμιλος Πλακακίων Ερέτριας), Ερέτρια
40. Πολιτιστικός Περιβαλλοντικός Σύλλογος Νεοχωρίου, Νεοχώρι Βοιωτίας
41. Σύλλογος για την Προστασία του Περιβάλλοντος της Νότιας Καρυστίας (Σ.Π.ΠΕ.Ν.Κ), Κάρυστος Ευβοίας
42. Συνέλευση Κατοίκων Ερέτριας, Αμαρύνθου Γυμνού Σέπτας, Ερέτρια
43. Ενεργοί Πολίτες Θήβας, Θήβα
44. Πολιτιστικός Σύλλογος Στεφανιωτών ‘Η Νοσταλγία’ , Ελάτεια Φθιώτιδας
45. Αγρίνιο Ανοιχτό & Πράσινο, Αγρίνιο
46. Σύλλογος Ζωντανός Ασπροπόταμος, Κρανιά Ασπροποτάμου, Δ. Μετεώρων
47. Ριζοσπαστική Κίνηση Πολιτών Βάρης Βούλας Βουλιαγμένης, Βούλα
48. Σύλλογος Γυναικών Νάουσας Πάρου, Νάουσα Πάρου
49. Αδελφάτο Φίλων Του Μουσείου Μάνου και Αναστασίας Φαλταΐτς, Περιοχή Μπρουκ Οικισμού, Σκύρος
50. Λαογραφικό και Εθνολογικό Μουσείο Μάνου και Αναστασίας Φαλταΐτς, Παλαιόπυργος, Σκύρος
51. Περιβαλλοντικός Σύλλογος "Πιτυουσα" Νέας Λαμψάκου, Νέα Λάμψακος
52. Πολιτιστικός Σύλλογος Ανατ. Φραγκίστας, Ανατολική Φραγκίστα, Άγραφα Ευρυτανίας
53. Οικοτουριστικός Σύλλογος Βαλαώρας, Βαλαώρα, Άγραφα Ευρυτανίας

54. Σύλλογος Απανταχού Βαλαωριτών, Βαλαώρα, Άγραφα Ευρυτανίας
55. Πολιτιστικός Σύλλογος Δυτ. Φραγκίστας, Δυτική Φραγκίστα, Άγραφα Ευρυτανίας
56. Κίνηση για την Προστασία και Ανάδειξη του Μεγάλου Ρέματος Ραφήνας, Ραφήνα Αττικής
57. Κεδρυάδες, Βόρεια Πάρος Περιοχή Natura GR4220025
58. Ομοσπονδία Βατικιώτικων Συλλόγων Λακώνων Αττικής, Πειραιάς
59. ΚΟΙΝΣΕΠ Sustain Events, Χολαργός
60. Ενεργοί Πολίτες Σερρών – Myseety, Σέρρες
61. ΜΑΚΙΣΤΟΣ, Πολιτιστικός-Περιβαλλοντικός Σύλλογος Ελυμνίων, Λίμνη Ευβοίας
62. Φωνή του Δάσους, Εύβοια
63. Επιτροπή κατοίκων Αγίας Άννας Βοιωτίας, Αγία Άννα Βοιωτίας
64. Περιβαλλοντικός Σύλλογος Πιτυουσα Νέας Λαμψάκου, Νέα Λάμψακος, Χαλκίδας
65. Οι Φίλοι των Καλντεριμιών Νοτίου Πηλίου, Λαύκος Πηλίου
66. Σύλλογος Απανταχού Κατοίκων Ζωτικού "Η Βρυτζαχα", Ιωάννινα
67. Κέντρο Ερευνών Λάκκας Σουλίου, Αρτοπούλα Ιωαννίνων
68. Ελληνικός Ορειβατικός Σύλλογος (ΕΟΣ) Κόνιτσας, Κόνιτσα Ιωαννίνων
69. Πρωτοβουλία για την Προστασία και Ανάδειξη της χαράδρας του Αώου, Κόνιτσα Ιωαννίνων
70. Σωματείο Επαγγελματιών και Καταστηματαρχών Ερέτριας , Ερέτρια
71. Πρωτοβουλία Αθήνας για την Προστασία των Αγράφων, Αθήνα
72. Δίκτυο Πολιτών Χολαργού – Παπάγου, Χολαργός
73. Κίνηση Για Ελευθέρα Βουνά Στη Λέσβο, Λέσβος
74. Προοδευτικός Σύλλογος Μυρσίνης, Μυρσίνη Σητείας, Λασιθίου Κρήτης
75. Σύνδεσμος Νεαπολιτών τα Βάτικα, Πειραιάς
76. Επιτροπή Αγώνα Φορέων και Πολιτών Σκύρος SOS, Ν. Σκύρος
77. Επιτροπή Αγώνα κατά των Ανεμογεννητριών στη Χαλκιδική, Ορμύλια Χαλκιδικής
78. Πολιτιστικός Σύλλογος Απανταχού Κερασοβιτών " ΤΟ Καραούλι" , Κερασοχώρι Αγράφων Ευρυτανίας
79. Αδελφότητα Ασπροχώριτων Λάκκας Σουλίου, Ασπροχώρι, Ιωάννινα

Φυσικά Πρόσωπα

1. Βασίλειος Βλαχάκης, Σπυρίδων, Καμίνια
2. Λία Παπαδημητρίου, Θωμάς, Παραλία Πανόρμου
3. Θωμάς Παπαδημητρίου, Γεώργιος, Αθήνα
4. Δέσποινα Αργυροπούλου, Αναστάσιος, Παραλία Πανόρμου
5. Παντελής Σταγάκης, Μανούσος, Παραλία Πανόρμου
6. Γιώργος Παπαδημητρίου, Θωμάς, Παραλία Πανόρμου
7. Ελένη Λέκκου, Δρόσος, Δ. Δωρίδας, Φωκίδα)
8. Ηλίας Καραμπάς, Σωκράτης, Δροσιά Χαλκίδας
9. Κλέων Γιαβάσογλου, Γεώργιος, Φιλοθέη Αττικής
10. Γεώργιος Κόλλιας, Δημήτριος, Καλοσκοπή Δ. Δελφών Φωκίδας
11. Αυγή Παύλου, Κυριάκος, Καλοσκοπή Δ. Δελφών Φωκίδας
12. Δημήτρης Παπαθανάσης, Ιωάννης, Θεσσαλονίκη
13. Μαρία Παπαθεοδώρου, Ηλίας, Αχαρνές
14. Βασιλειάδης Φώτιος, Ευστάθιος, Ευκαρπία Σερρών
15. Μαρία Ανταράκη, Νικόλαος, Λυκόβρυση Αττικής
16. Παναγιώτης Κοχλίκης, Πέτρος, Θεσ/νίκη
17. Βασίλης Κοντογιάννης, Ιωάννης, Πάνορμος Φωκίδας
18. Μαργαρίτα Παπανικολάου, Γεώργιος, Αγρίνιο
19. Χρύσα Γκαλιούδη, Οδυσσεύς, Λαγκαδάς
20. Πάνος Τσετσώνης, Γιώργος, Αθήνα
21. Ελευθέριος Ανδρέου, Σέρρες
22. Δημήτρης Δεσύλλας, Ανδρέας, Σχίνος Κορινθίας
23. Αναστάσιος Αντωνόπουλος, Κωνσταντίνος, Φιλοθέη Αττικής
24. Χρήστος Παρθένης, Κωνσταντίνος, Αγρίνιο
25. Ραφαήλ Μεθόδιος Ντελής, Κωνσταντίνος, Γιρομέρι Φιλιάτες
Θεσπρωτίας
26. Νικόλαος Λέκκος, Δρόσος, Αθήνα
27. Θεοδώρα Παύλου, Νικόλαος, Κορωπί Αττικής
28. Ανδρέας Ανδρώνης, Ευάγγελος, Πεντάκορφο Αιτωλοακαρνανίας
29. Ανδρέας Κάγκας, Σπυρίδων, Κρανίδι Αργολίδας
30. Δημήτρης Κορδαλής, Βλάσιος, Αθήνα
31. Γιώργος Βασιλείου, Βασίλης, Άμφισσα
32. Δημήτρης Γερογιάννης, Ηλίας, Χαραυγή Αιτωλοακαρνανίας
33. Αδάμ Βασιλόπουλος, Αθανάσιος, Κόρινθος
34. Ελένη Φουντουλάκη, Εμμανουήλ, Αθήνα
35. Σταύρος Φουντουλάκης, Εμμανουήλ, Αθήνα
36. Μαρία Καρρά, Κωνσταντίνος, Γλυφάδα
37. Τσαρούχα Μαριάνθη, Φλώρινα

38. Φοίβος Μπιλλίνης, Χαράλαμπος,
39. Ευσταθία Τσακαλομάτη, Κωνσταντίνος, Αλμυρός
40. Αναστασία Κουκούλα, Στέφανος, Ηγουμενίτσα
41. Σκαπέρδα Ασπασία, Αθανάσιος, Αετομηλίτσα, Κόνιτσα Ιωάννινα
42. Νεοφώτιστος Ιωάννης, Χαράλαμπος, Αετομηλίτσα, Κόνιτσα Ιωάννινα
43. Τιμόθεος Παρθένης, Κωνσταντίνος, Αγρίνιο
44. Δημήτριος Καραγιάννης, Ηράκλειο
45. Αποστολία Δημάκη, Δημήτριος, Πάτρα
46. Όλγα Κουνέλη, Ιωάννης, Πάτρα
47. Δημήτριος Δημάκης, Απόστολος, Πάτρα
48. Κυριακή Δημάκη, Δημήτριος, Πάτρα
49. Φωτεινή Παρθένη, Ιωάννης, Χολαργός Αττικής
50. Βασίλειος Μπακάλης, Κωνσταντίνος, Αγρίνιο
51. Αμαλία Φιλιππάκη, Εμμανουήλ, Ηράκλειο
52. Φίλιππος Κάτσος, Σταύρος, Νέα Σελεύκεια, Ηγουμενίτσα
53. Λιάκου Χριστίνα, Θεόφιλος, Καρδίτσα
54. Ελένη Αναστασίου, Θήβα
55. Αν. Πορφύρης, Παπάγου Αθήνα
56. Περίχαρου Αθανασία, Λουτράκι Κορινθίας
57. Χρυσούλα Σινάνη, Χαϊδάρι Αθήνα
58. Χαράλαμπος Μυρίντζος, Κορωπί Αττικής
59. Δημήτρης Κολοσιώνης, Ταξιάρχης, Φραγκόσκαλα Αιτωλοακαρνανίας
60. Φωτεινιώτου Κωνσταντίνα, Χαράλαμπος, Καλλιθέα, Ηρακλείου Κρήτης
61. Γιάννης Καρακάσης, Νικόλαος, Μοσχάτο Αθήνα
62. Μαρία Καϊμακάμη, Μαρούσι Αθήνα
63. Φρυδάς Νικόλαος,
64. Κατερίνα Μπατσακούτσα, Πήλι Ευβοίας
65. Βασιλική Χαλαστάνη, Αθήνα
66. Ζωίτσα Σιδέρη, Θεόδωρος, Ταύρος Αττικής
67. Δημήτριος Πέτσας, Μάρκος, Ταύρος Αττικής
68. Έλενα Χρυσ αφίδου, Χρυσάφης, Καλαμαριά Θεσσαλονίκης
69. Μαρία Κούτσικου, Βασίλης, Μαρούσι Αθήνα
70. Ελένη Λέκκου, Δρόσος, Νέα Φιλαδέλφεια Αττικής
71. Δέσποινα Ζιόβα, Δημήτριος, Θέρμο, Τριχωνίδα Αιτωλοακαρνανίας
72. Λάμπρος Παπαϊωάννου, Λεωνίδας, Σύβοτα Θεσπρωτίας
73. Δημήτριος Ψαρράς, Νικόλαος, Ηράκλειο
74. Βασιλάκης Μάνος, Γεώργιος, Κύθηρα

75. Κυριακή Ζεφτυρίδου, Χριστόφορος, Βασιλειάδα Καστοριάς
76. Ελένη Παπαϊωάννου, Λάμπρος, Σύβοτα Θεσπρωτίας
77. Λεωνίδας Παπαϊωάννου, Λάμπρος, Σύβοτα Θεσπρωτίας
78. Χριστίνα Αγγελάκου, Παρασκευάς, Μονεμβασία Λακωνίας
79. Στυλιανός Γεωργίου, Δημήτριος, Νέα Ερυθραία Αττικής
80. Γιώργος Σαρτζετάκης, Νικόλαος, Χρούσσα Σύρου
81. Στέφανος Κουκούλας, Δημήτριος, Βούλα Αττικής
82. Λουκία Ζαχαρη, Ιωάννης, Μάνης 5, Άγιοι Θεόδωροι Κορινθίας
83. Μαρία Φακάλου, Γεώργιος, Ηλιούπολη Αττικής
84. Γεώργιος Ανηλιώτης, Δημήτριος, Ηγουμενίτσα
85. Μαρία - Ειρήνη Γαϊτανίδου, Νικόλαος, Ηγουμενίτσα
86. Γεώργιος Σκιάφος, Μάρκος, Ερμούπολη Σύρου
87. Φλώρα Ρούσσου, Ανδρέας, Ερμούπολη Σύρου
88. Χαράλαμπος Γεωργάκης, Δημήτριος, Ηγουμενίτσα
89. Αλεξάκη Βασιλική, Γεώργιος, Ηράκλειο Κρήτης
90. Γεώργιος Ξυλούρης, Ελευθέριος, Ερμούπολη Σύρου
91. Γιάννης Φρύδας, Μιλτιάδης, Αετοχώρι, Αργιθέα Καρδίτσας
92. Κωνσταντίνος Μακρής, Χαράλαμπος, Άγιος Κωνσταντίνος, Αγρίνιο
93. Ευαγγελία Σωτηροπούλου, Αντώνιος, Νέα Ερυθραία Αττικής
94. Αναστάσιος Καραγεωργίου, Αλέξανδρος, Συκιές Θεσ/νίκη
95. Ελευθέριος Καστρίσιος, Γεώργιος, Βάρη Σύρου
96. Κωνσταντίνος Νασιάκος, Μιχαήλ, Σέρρες
97. Στυλιανός Πελεκανάκης, Ιωάννης, Φρατί Ρεθύμνης
98. Σουλτάνα Σκρέτα, Παρίσης, Σύρος
99. Μάριος Μαγονέζος, Παναγιώτης, Αρωνιάδικα Κύθηρα
100. Παναγιώτης Νάνος, Ιωάννης, Μορφοβούνι Καρδίτσας (Δήμαρχος Λίμνης Πλαστήρα)
101. Αικατερίνη Λιλή, Δημήτριος, Σύρος
102. Αγγελική Φάρκωνα, Νικόλαος, Αθήνα
103. Τσάβαλος Αναστάσιος, Θωμάς, Καρδίτσα
104. Σοφία Κόλλια, Ευάγγελος, Κάρυστος Ευβοίας
105. Ευαγγελία Τσικνάκη, Σωκράτης,
106. Γρηγόρης Στέλιος, Αλέξανδρος, Κέρκυρα
107. Λένα Καραγιάννη, Δημήτριος, Σύρος, 84100
108. Στυλιανή Τσικούρη, Ιωακείμ, Πολύγυρος
109. Αικατερίνη Ρούσσου, Μιχαήλ, Κατάπολα, Αμοργός
110. Αθανάσιος Ζώτος, Ιωάννης, Πολύγυρος
111. Σοφία Ζώτου, Αθανάσιος, Πολύγυρος

112. Ιωάννης Ζώτος, Αθανάσιος, Πολύγυρος
113. Θωμάς Ζώτου, Αθανάσιος, Πολύγυρος
114. Μαυρογιάννη Μοσχούλα, Ιωάννης, Μήλος
115. Φρυδά Φωτεινή, Χρήστος, Θεσσαλονίκη
116. Γεώργιος Κεραστάρης, Σταμάτιος, Κάρυστος Ευβοίας
117. Βασίλειος Βροντίσης, Δημήτρης, Κάρυστος Ευβοίας
118. Χριστίνα Κατριβέση, Κωνσταντίνος, Σταυρούπολη Θεσσαλονίκης
119. Άννα Τριανταφύλλου, Βάιος, Ρεπανίδι, Λήμνος
120. Νικόλαος Βουτσίνος, Αντώνιος, Βάρη, Σύρος
121. Μαρία Αντζουλάτου, Αθήνα
122. Χαράλαμπος Αλεστάς, Αθήνα
123. Γεωργίου Σοφία, Αθήνα
124. Kotur Ljiljana, Κάρυστος
125. Βαρβάρα Νικολάου, Νικόλαος, Βάρη, Σύρος
126. Αικατερίνη Ιουλία Νταντάμη, Βασίλειος, Καρδίτσα
127. Νίκος Μοσχοφίδης, Βασίλης, Λαγκαδάς
128. Λουκία Μπαντή, Ιωάννης, Ηγουμενίτσα
129. Αθανασία Μανώλη, Κωνσταντίνος, Ηλιούπολη Αττικής
130. Ευαγγελία Σταύρου, Δημήτριος -Κρίτων, Ταύρος Αττικής
131. Βάσια Ευστρατίου, Γεώργιος, Καποδιστρίου
132. Αναστασόπουλος Αναστάσιος, Ιωάννης, Θεσσαλονίκη
133. Αθηνά Πανταζάτου, Παναγής, Θεσσαλονίκη
134. Καμπούρη Ηλιάννα, Ζαχαρίας, Τριοβασάλος Κυκλάδων
135. Αθηνά Μαυρίδου, Θεμιστοκλής, Αθήνα
136. Ελένη Ζαρζώνη, Σπυρίδων, Ηγουμενίτσα
137. Τσιαμαντάς Πέτρος, Ιωάννης, Καλύβια Φυλακτής Καρδίτσας
138. Ελένη Κρομμύδα, Αριστοτέλης, Χολαργός, Αθήνα
139. Αγγελική Κόφφα, Χρήστος, Καρδίτσα
140. Μαγδαληνή Παπαγιάννη, Πέτρος, Αθήνα
141. Κάρολος Γουτσίας, Κωνσταντίνος, Αθήνα
142. Ειρήνη Παπαγιάννη, Πέτρος, Λουτράκι - Άσπρα Χώματα
143. Μιχάλης Αργυροκαστρίτης, Κωνσταντίνος, Νεάπολη, Νίκαια Αττικής
144. Μαρία Παπακώστα, Άρης, Αθήνα
145. Γεώργιος Κοντογεώργος, Δημήτριος, Κερασώνας, Φιλιππιάδα Πρέβεζας
146. Ευάγγελος Χρήστου, Γεώργιος, Κουκάκι Αθήνα
147. Αναστασία Βοϊβόνδα, Αθανάσιος, Αθήνα

148. Χρήστος Φασούλας, Θεόφιλος, Καρδίτσα
149. Θεόνη Τρουβά, Γεώργιος, Παλαμάς Καρδίτσας
150. Γιώργος Τοζίδης, Μάρκος, Λαύκος, Νότιο Πήλιο
151. Ελένη Πολύση, Στέφανος, Λάρισα
152. Μιλτιάδης Φρύδας, Ιωάννης, Λάρισα
153. Κωνσταντίνος Καλύβας, Νικόλαος, Μονεμβασιά Λακωνίας
154. Ευθαλία Φρύδα, Ιωάννης, Λάρισα
155. Στάθης Φρύδας, Ιωάννης, Λάρισα
156. Γιάννης Μπαριτάκης, Εμμανουήλ, Περδίκι, Χρούσα Σύρου
157. Ελευθερία Τσουκνάκη, Νικόλαος, Παλλήνη Αττικής
158. Αλίκη Χούτα, Γεωργιος, Μορφοβούνι, Άγραφα Ευρυτανίας
159. Χρήστος Φασούλας, Θεόφιλος, Καρδίτσα
160. Άρης Παπαϊωάννου, Γεώργιος, Νέα Φιλαδέλφεια Αττικής
161. Παύλος Αλεξίου, Λάμπρος, Ηγουμενίτσα
162. Μιχάλης Θεοδωρόπουλος, Θεόδωρος, Κιάτο Κορινθίας
163. Αντώνιος Σπυριδάκης, Γεώργιος, Ηράκλειο
164. Παρασκευή Γαριτού, Γεώργιος, Παλαιοκκλήσι Καρδίτσας
165. Βασιλική Λάππα, Παναγιώτης, Καρπενήσι
166. Ελένη Χαρχαρέ, Γεώργιος, Ρόγγια, Βλάσι Καρδίτσας
167. Βασίλης Ράικος, Ηλίας, Παλαιοκκλήσι Καρδίτσας
168. Ιωάννης Αλεξίου, Μιχαήλ, Νικιά 1, Νίσυρος
169. Κωνσταντίνος Ζήσης, Ιωάννης, Αρίστη, Ζαγόρι Ιωαννίνων
170. Γεωργία Αμπατζή, Ιωάννης, Καρδίτσα
171. Ελένη Γαρίτου, Γεώργιος, Αθήνα
172. Σωτηρία Μειδάνη, Κωνσταντίνος, Ελλοπία Θηβών
173. Βασίλειος Μαγαλιός, Θωμάς, Καρδίτσα
174. Σταυρούλα Κοντογιάννη, Ιωάννης, Χρούσσα Σύρου
175. Βασιλική Χαλαστάνη, Βασίλειος, Αθήνα
176. Ελένη Βελούδη, Σπυρίδων, Ερμούπολη Σύρου
177. Παναγιώτης Χαρίσης, Βασίλειος, Κάτω Μέλπεια Μεσσηνίας
178. Περσεφόνη Τσιμάκη, Φώτιος, Βύρωνας Αττικής
179. Νίκος Κατσουλάκος, Μιχάλης, Δροσιά - Ρέα Αττικής
180. Πετράκης Αθανάσιος, Δημήτριος, Αμάρυνθος Ευβοίας
181. Αναστασία Λύρα, Παναγιώτης, Αθήνα
182. Ειρήνη Τζανετάκη, Εμμανουήλ, Βριλήσσια Αττικής
183. Εμμανουήλ Τζανετάκης, Ιωάννης, Βριλήσσια Αττικής
184. Αλέξης Λιάσκος, Κων/νος, Θήβα
185. Πέτρος Σιαφάκας, Ιωάννης, Χαλάνδρι Αττικής

186. Αθανάσιος Τσικούρας, Νικόλαος, Λακκιά Θέρμης
187. Αθανάσιος Καλούδης, Στυλιανός, Πυλαία, Θεσσαλονίκη
188. Λιάκου Χριστίνα, Θεόφιλος, Καρδίτσα
189. Χρήστος Μαυρογιώργος, Γεώργιος, Μέτσοβο
190. Μαρία Αυλακά, Φώτιος, Αγρίνιο
191. Παναγιώτα Μητρογιάννη, Ιωάννης, Νεάπολη, Κόρινθος
192. Κωνσταντίνος Παλαισιτίδης, Βασίλειος, Ταύρος, Αθήνα
193. Αλεξάνδρα Τουτουντζή, Παναγιώτης, Αθήνα
194. Έλλη Τζαβέλλα, Παντελής, Νέο Ηράκλειο
195. Χριστίνα Παπαγεωργίου, Γεώργιος, Δήλος Μύκονος
196. Παρασκευή Ματθαίου, Θήβα
197. Δημήτριος Δήμου, Θήβα
198. Γεώργιος Βασίλειου, Αντώνιος, Συκιές,
199. Μάρηβη Ζήση, Τιμολέων, Εσπερίδες Λουτρακίου
200. Λουκία Κρίκου, Ταξιάρχης, Παραλία Πανόρμου, Φωκίδα
201. Ειρήνη Κοντογεωργίου, Ιωάννης, Αθήνα
202. Σταύρος Γεννίτσαρης, Γεώργιος, Κοντός, Αίγινα
203. Αριστοτέλης Αγαπητός, Ιωάννης, Σκάλα Σωτήρος, Θάσος
204. Γεωργία Σιάγκα, Παναγιώτης, Μαρμάρι, Εύβοια
205. Ελένη Αντωνίου, Ηλίας Αγ. Παρασκευής, Αφιδνες
206. Κατερίνα Παπουτσή, Αναστάσιος, Εσπερίδες Λουτρακίου
207. Μαρία-Λουίζα Λαοπόδη, Βασίλειος, Θεσσαλονίκη
208. Γιάννης Μπαμπαδήμας, Δημήτριος, Τυροσαπουνακαίικα, Αρκαδία
209. Ελένη Παπαμιχαήλ, Πέτρος, Κόνιτσα
210. Βασιλική Μαστοράκη, Ανδρέας, Τυροσαπουνακαίικα, Αρκαδία
211. Σωτήρης Παντελής, Δημήτριος, Κανάρη, Πετρούπολη
212. Λουκία Παρασίδου, Ιωάννης, Χαλάνδρι
213. Παναγούλα Μέγκου, Αθανάσιος, Ιτέα, Φωκίδα
214. Νικόλαος Αργεΐτης, Κωνσταντίνος, Βενέτας, Κορώνη
215. Αντώνιος Βούλγαρης, Διονύσιος, Χαλκίδα
216. Αλέξης Καλέργης, Κωνσταντίνος, Καλλιθέα
217. Αρετή Αρτινοπούλου, Κωνσταντίνος, Μελίσσια
218. Ευδοκία Τασιούλα, Νικόλαος, Κόνιτσα Ιωαννίνων
219. Ματθίτσα Μπαβέα, Παναγιώτης, Νέα Χαλκηδόνα
220. Χριστίνα Αγγελάκου, Παρασκευάς, Μονεμβάσια
221. Μελίνα Αστουρακάκη, Κωνσταντίνος, Αθήνα
222. Φανή Φιλιππίδου, Δημήτριος, Μυτιλήνη
223. Ντουβραβκα Σαβιτς, Βλαδιμίρ, Παραμυθια

224. Χιωτάκης Ανδρέας, Σταύρος, Νεροκούρος, Χανιά, Κρήτη
225. Ρουμπίνα Ιωαννίδου, Ιωάννης, Βάρη, Σύρου
226. Πέτρος Μπακόλας, Θωμάς, Πρέβεζα
227. Σμπυρούνια Βασιλική, Ιωάννης, Νεστόριο, Καστοριά
228. Αικατερίνη Κερασία Ζυμαρικοπούλου, Δημήτριος, Αγ. Τριάδα,
Σκιάθος
229. Βασίλης Μπορνόβας, Ιωάννης, Χολαργός
230. Φιλιώ Χρήστου, Ταξιάρχης, Αθήνα
231. Πρόδρομος Ιωσηφίδης, Αλυκή, Βοιωτία
232. Χρήστος Ραφαήλ Φωτόπουλος, Λαμία
233. Χαρίκλεια Δημοπούλου, Αγροτική οδός, Ερέτρια
234. Ευάγγελος Γεωργίου, Λούτσα, Ερέτρια
235. Ιωάννα Δημοπούλου, Κυψέλη
236. Πορφύρης Νικόλαος, Παπάγου, Αττική
237. Φώτης Δημόπουλος, Κυψέλη
238. Ελένη Χρήστου, Σφαγεία, Θηβα
239. Κωνσταντία Αγγελική Τραμπάζαλη, Παναιτώλιο Αγρινίου
240. Φωτεινή Λαλαούνη, Ηλίας, Ταύρος Αττικής
241. Τούλα Σαβράμη, Σπύρος, Ερμούπολη Σύρου
242. Αλεξανδρή Κωνσταντίνα, Ιωάννης, Πάροδος Άνω Βάθεια
243. Δημήτριος Λαγός, Ιωάννης, Στείρι Βοιωτίας
244. Αικατερίνη Στατηρά, Δημήτριος, Ιωάννινα
245. Σάκης Παπαδόπουλος, Αβραάμ, Χαλκίδα
246. Παναγιώτα Τσέλιου, Βασίλειος, Νέος Κόσμος, Αθήνα
247. Αντιγόνη Καρνεσιώτη-Σημαντήρα, Ιωάννης, Ράμια, Τζουμέρκα
Άρτας
248. Γρηγόριος Γρίβας, Επαμεινώνδας
249. Θεανώ Φλεμετάκη, Παύλος, Βάμος Χανίων
250. Γιώργος Κουκουσούλας, Βασίλης, Κριού Φοίνικας Σύρου
251. Παναγιώτα Νικολάου, Νικόλαος, Σύρος
252. Ιωάννης Λάμπρου, Δημήτριος, Νεοχώρι Αλιάρτου
253. Σοφία Τζίμα, Δημήτριος, Άγιος Βασίλειος Βοιωτίας
254. Πάρης Φούντας, Στυλιανός, Λαμία
255. Ιάσωνας Λάμπρου, Γεώργιος, Σκύρος Χώρα
256. Βασιλική Ντουρντουρέκα, Κωνσταντίνος, Λιβαδειά
257. Στέφανος Σταμέλλος, Ελευθέριος, Λαμία
258. Γεωργία Σταματοπούλου, Ξενοφών, Σύρος
259. Σταμάτης Στεφανάκος, Αναστάσιος, Γαλάτσι

260. Σεραφείμ Κούτης, Χαράλαμπος, Αλίαρτος Βοιωτίας
261. Καρυώτης Δήμος, Νίκος, Ξάνθη
262. Καλοτίνα Σκώπτη, Αντώνιος, Εθν. Οδός Ιτέας- Άμφισσας
263. Βαβουλής Γιώργος, Παναγιώτης, Νέα Σμύρνη
264. Λέττα Κρέτσα, Ιωάννης, Παύλιανη, Λαμία
265. Δημητρα Σδράβου, Στέργιος, Θέρμη
266. Θεοχαρίστη Λαμπίδου, Σπυρίδων, Νέα Φιλαδέλφεια
267. Ελισάβετ Παππά, Παντελής, Αγ. Ανάργυροι
268. Φωτόπουλος Ευστάθιος, Αθήνα
269. Κατρακαζας Γεώργιος , Χαράλαμπος, Αθήνα
270. Άννα Ντόβα, Ιωάννης, Λαμία
271. Βασιλική Μανιαδάκη, Νικόλαος, Παλαιό Φάληρο
272. Ελένη Ντόβα, Ιωάννης, Λαμία
273. Ευάγγελος Εμμανουήλ, Ιωάννης, Ζωγράφου, Αθήνα
274. Παναγιώτης Κοτρώνης, Δημήτριος, Σέρρες
275. Πιτσοθανάση Αφεντούλα, Νικόλαος, Σέρρες
276. Αλεξάνδρα Ζησιμοπούλου, Αντώνιος, Κορυδαλλός
277. Ευάγγελος Αγγελής, Ιωάννης, Ερέτρια
278. Συκουτρή Μαρία, Στυλιανός, Ερμούπολη, Σύρος
279. Ηλιάδης Αναστάσιος, Αντώνιος, Νεοχώρι, Βοιωτία
280. Τάνια Τσαγκα, Ηρακλής, Αγ Παντελεήμονας
281. Θανάσης Μπινιάρης, Ελευθέριος, Κάρυστος Ευβοίας
282. Τουφίδης Πανταζής, Σωτήριος, Κόνιτσα
283. Ιωάννα Παπασταμάτη, Ευάγγελος, Αττική
284. Τσουκανέρη Νικολέττα, Αντώνιος, Αργυρούπολη, Αττική
285. Δεδεμάδη Ρέα, Δημήτρης, Ερμούπολη, Σύρος
286. Μηλιατζόγλου Σοφία, Παντελής, Σκύρος
287. Παρμαξή Αναστασία , Ιωάννης Θήβα
288. Νικολέττα Μιχαήλ, Ιωάννης, Αμάρυνθος Ευβοίας
289. Σοφία Παυλάκη, Ευθύμιος, Αθήνα
290. Julie Cooper, David, Νεοχώρι, Θεσπιδες, Αλίαρτος Βοιωτίας
291. Λάζου Περσεφόνη, Γεώργιος, Καρέας Αττικής
292. Αναστασία Τζελέπη, Κωνσταντίνος, Σέρρες
293. Στέφανος Ρεντίφης, Νικόλαος, Λιβαδειά
294. Ευάγγελος Καραθανάσης, Δημήτριος, Μεγάλο Μετόχι Ρεθύμνου
295. Χρυσόστομος Λακταρίδης, Δημήτρης, Νάουσα Πάρου
296. Δεσύλλας Αλέξανδρος, Ανδρέας, Σχίνος Κορινθίας
297. Φίλιππος Παππάς, Γεώργιος, Αγναντερό Καρδίτσα

298. Ζωή Σπυροπούλου, Κωνσταντίνος, Χαϊδάρι Αθήνα
299. Παναγιωτακοπούλου Αγγελική, Πάνος, Παγκράτι, Αθήνα
300. Γεράσιμος Κατσαϊτης, Κωνσταντίνος, Κρανίδι Αργολίδας
301. Κώστας Λεγάκης, Παναγιώτης, Μελίσσια
302. Αντώνιος Κοτσώνας, Σπυρίδων, Πετρούπολη
303. Ειρήνη Κολυβάκη, Νικόλαος
304. Δημήτριος Μακίδης, Ιωάννης, Κομοτηνή
305. Σεραφείμ Φουκάς, Αθανάσιος, Θεσσαλονίκη
306. Ειρήνη Κολυβάκη, Νικόλαος, Θεσσαλονίκη
307. Αναγνωστοπούλου Αργυρώ, Σπυρίδων, Ερέτρια
308. Δεναξά Βασιλική, Ευάγγελος, Χώρα Τήνου
309. Αγγέλου Χριστίνα, Αθανάσιος, Καρδίτσα
310. Παύλος Αγγελίδης, Ιωάννης, Νέα Σμύρνη
311. Αθανάσιος Άγγελος, Θωμάς, Καρδίτσα
312. Βοζίκη Ηλιάνα, Αθανάσιος, Ερέτρια
313. Σοφία Τσούμα, Χρήστος, Ακρωτήρι Αετού, Κάρυστος
314. Stela Cervello, Claudio, Αμπελάς, Πάρος
315. Κωνσταντίνος Ξιαλινάς, Παναγιώτης, Ακρωτήρι Αετού, Καρύστου
316. Χρήστου Ελένη, Αθανάσιος, Θήβα
317. Γιώργος Μπορλάς, Ηλίας, Καρδίτσα
318. Δημήτρης Καφούρος, Γεώργιος, Άγιος Κήρυκος, Ικαρία
319. Γεώργιος Οικονόμου, Απόστολος, Αθήνα
320. Γεώργιος Μπούτζας, Σωτήριος, Ιωάννινα
321. Παναγιώτης Σιδέρης, Νικόλαος, Νέα Αρτάκη
322. Βαρβάρα Κοκκίνη, Ευάγγελος, Ηγουμενίτσα
323. Ανθούλα Θεοδωράκου, Βασίλειος, Νάουσα Πάρου, Κυκλάδες
324. Μιχάλης Θεοδωράκος, Βασίλειος, Νάουσα Πάρου, Κυκλάδες
325. Φωτεινή Δεληβοριά, Παναγιώτης, Αγιά Πρέβεζας
326. Ισαάκ Βαλμάς, Βασίλειος, Σέρρες
327. Δημήτρης Παπαθανάσης, Ιωάννης, Θεσσαλονίκη
328. Ασπασία Καρβούνη, Σεραφείμ, Ελικώνας, Βοιωτία
329. Βασιλική Βαρελά, Γρηγόριος, Θήβα
330. Γεώργιος Λυμπερόπουλος, Γρηγόριος, Αετός, Κάρυστος
331. Κοροπούλης Παναγιώτης, Δημήτριος, Θήβα
332. Δημήτρης Τραπεζιώτης, Αγρίνιο
333. Καλλιόπη Μυρисиώτη, Αθήνα
334. Δημήτριος Μπουλούζος, Γεώργιος, Συκάμινο Ωρωπού
335. Απόστολος Μπουλούζος, Γεώργιος, Μακρυρράχη, Δομοκός

336. Μαρία Γκιώνη, Δαμιανός, Πετρούπολη
337. Ζωίτσα Σιδέρη Θεόδωρος, Ταύρος, Αττική
338. Χριστίνα Κουτσικά, Δημήτριος, Συκάμινο Ωρωπού
339. Δημήτριος Πέτσας, Μάρκος, Ταύρος, Αττική
340. Ντέλη Λεμονιά, Κωνσταντίνος, Αγία Βαρβάρα
341. Γεώργιος Καλλιμάνης, Ιωάννης, Μεταμόρφωση Χαλκιδικής
342. Στυλιανή Βασιλειάδου, Ιωάννης, Μεταμόρφωση Χαλκιδικής
343. Ιωάννης Καλλιμάνης, Γεώργιος, Μεταμόρφωση Χαλκιδικής
344. Πασχάλης Θεόδωρος, Νικόλαος, Νέα Σελεύκεια, Ηγουμενίτσα
345. Μαρία Παναγιωτοπούλου, Νικόλαος, Πετρούπολη Αττικής
346. Κωνσταντίνος Μποντίλας, Λεωνίδας, Αθήνα
347. Βασίλειος Λουκάκης, Γεώργιος, Γέρακας Αττικής
348. Αικατερίνη Σούμα, Αθανάσιος, Γέρακας Αττικής
349. Χριστίνα Κλιάφα, Λεωνίδας, Τρίκαλα, Θεσσαλία
350. Απόστολος Καψάλης, Νικόλαος, Πεύκη
351. Αικατερίνη Τζαμτζή, Ευστάθιος, Άμφισσα
352. Μαρία Σοφία Δαλαμάγκα, Βασίλειος, Λάρισα
353. Ηλίας Σπουρνίας, Βασίλειος, Μακρυρράχη, Δομοκού
354. Αθηνά Χρήστου, Χρηστάκης, Περούλι
355. Βασιλική Παπαστάθη, Χαράλαμπος, Φιλοθέη
356. Ζωή Γράψα, Διονύσιος, Ριόλος Αχαΐας
357. Χαμπέρη Παναγιώτα, Χρήστος, Αθήνα
358. Νικολέττα Οικονομοπούλου, Παναγιώτης, Μονεμβασιά
359. Βασίλειος Χουτρής, Χρηστάκης, Μονεμβασιά Λακωνίας
360. Βασίλης Καραλής, Κωνσταντίνος, Αθήνα
361. Ματόπουλος Αθανάσιος, Δημήτριος, Βούλα
362. Ντόβολος Ευάγγελος, Σεραφείμ, Θήβα
363. Ελένη Τζανετάκη, Ανδρέας, Βριλήσσια Αττικής
364. Μιχαήλ Καρπούτσης, Χαράλαμπος, Σέρρες
365. Δημήτριος Κλεφτοδήμος, Βασίλειος, Αθήνα
366. Ilia Mitre, Koco, Μονεμβασιά Λακωνίας
367. Irina Vosgerau, Hans Juergen, Βύρωνας Αττικής
368. Αφροδίτη Μπιλάλη, Γεώργιος, Ναύπακτος
369. Ειρήνη Παντελίδου, Ελευθέριος, Καλαμαριά
370. Χρήστος Βασιλόπουλος, Δημήτριος, Γρεβενά
371. Αλέξανδρος Αργυρόπουλος, Ιωάννης, Πόρτο Ράφτη
372. Ζουβγιάς Κωνσταντίνος, Τριαντάφυλλος, Μέτσοβο
373. Φωτεινή Κυριακίδη, Νικόλαος, Γυαλός Σύμης

374. Εμμανουήλ Οικονομάκης, Στυλιανός, Σκύρος
375. Θωμάς Κώτσιας , Μάρκος, Βαλαώρα Αγράφων Ευρυτανίας
376. Φωτεινή Λαδά, Δημήτριος, Βαλαώρα Αγράφων Ευρυτανίας
377. Βιόλα Μαργκίτα Μπάουερ, Γκίντο Άρμιν, Μέτσοβο
378. Άρτεμις Μπίτου , Νικόλαος, Μετσοβο
379. Αικατερίνη Σακκά, Απόστολος, Αστροχώρι, Τετραφυλίας Άρτας
380. Θάνος Οικονομόπουλος, Παναγιώτης, Ηράκλειο
381. Δημήτρης Λιώνης, Αλέξανδρος, Λουτράκι
382. Γιάννης Χατζάρας, Αθανασιος, Λάρισα
383. Ελένη Γερονικολού, Νικόλαος, Παύλιανη Φθιώτιδας
384. Γιώργος Μπάζιος, Σταύρος, Αθήνα
385. Αντώνιος Τσακανίκας, Αγγελος, Καρδίτσα
386. Κατερίνα Αποστολάτου, Νικόλαος, Μαρμάρι, Δήμος Καρύστου
387. Εμμανουέλα Τερζοπούλου, Ιωάννης, Ραφήνα
388. Ελεύθερος Φάφαλης, Νικόλαος
389. Κωνσταντίνα Κούρου, Αθανάσιος, Ψυχικό
390. Margitta Bauer Friedrich, Sehmatal, Γερμανία
391. Simon Benzaquen, Raymond, Κάρυστος Ευβοίας
392. Καλλιόπη Παπαδάκη, Μιχαήλ, Αρτέμιδα Αττικής
393. Τσιρογιάννης Σταύρος, Κωνσταντίνος, Μέτσοβο
394. Παύλος Τσιαντός, Αριστείδης, Αρτέμιδα Αττικής
395. Καλλιόπη Λιβανού, Ιωάννης, Καλλιθέα
396. Ευαγγελάτος Γεράσιμος , Νικόλαος, Αθήνα
397. Μαρία Νομικού, Νικόλαος, Χολαργός
398. Ιωάννα Κουκούλη, Τρύφων, Ραφήνα
399. Όλγα Παπαστεργίου, Δημήτριος, Αγ. Παρασκευή, Δ. Μετεώρων
400. Στυλιανός Λιάτσος, Νικόλαος, Καρδίτσα
401. Νέλλη Ψαρρού, Ιωάννης, Λίμνη Ευβοίας
402. Χρόνης Δρούγιας, Αθανάσιος, Ιωάννινα
403. Νίκος Ψαρρός, Ιωάννης, Εμπορείο, Σαντορίνης
404. Χρυσάνθη Ζυγογιάννη, Γεώργιος, Σκύρος
405. Ευύχιος Κατσαρέλιας, Γεώργιος, Σκύρος
406. Αντωνία Παπαστάθη, Αγαθοκλής, Σκύρος
407. Δάφνη Μαγγαλούση, Φώτιος, Κόρινθος
408. Ιωάννης Μαργαρωνης, Νικόλαος, Πάτρα
409. Αργυρώ Πετροπούλου, Παναγιώτης, Νάουσα Πάρου
410. Αλέξανδρος Παναγιωτίδης, Ανέστης, Χούνη Αιτωλοακαρνανίας
411. Ορσαλία Συντελή, Σταύρος

412. Ιάσων Μίχος, Ευθύμιος, Σύρος
413. Ελένη Σερπανού, Ανδρέας
414. Ελένη σκ., Χρήστος, Άνω Άγιοι Ανάργυροι Άρτας
415. Αναστ. Καρποδίνης, Γουλιέλμος, Χαλάνδρι
416. Ευάγγελος Ψαλλίδα, Βασίλειος, Μακρυρράχη Δομοκού
417. Δήμητρα Ψαλλίδα, Απόστολος, Μακρυρράχη Δομοκού
418. Στυλιανή Σκορδή, Κωνσταντίνος, Μελίσσια
419. Ιωάννης Μπαλαφούτης Χρήστος, Πάτρα
420. Φώτιος Θανασούλας, Δημήτριος, Αγρίνιο
421. Βαρβάρα Κοντελέ, Κωνσταντίνος, Λιβαδειά
422. Καλλιόπη Μπαλάσου, Εμμανουήλ, Σκύρος
423. Όλγα Τζήμα, Γεώργιος, Σκύρος
424. Σπυριδούλα Σημαντηράκη, Γεώργιος, Χανιά
425. Σπυρίδων Χονδρόγιαννος, Θεολόγος, Σκύρος
426. Κωνσταντίνα Κυριαζή, Βασίλειος, Ραφήνα
427. Εμμανουήλ Οικονομάκης, Στυλιανός, Σκύρος
428. Αναστασία Φαλταίτς, Απόστολος, Σκύρος
429. Σάββας Λαμπρίδης, Ελευθέριος, Δήμος Αλμωπίας
430. Ελένη Παπανικολάου, Γεώργιος, Αγρίνιο
431. Σωτήρης Δήμου, Χώστια Θηβών
432. Τερψιχόρη Ξανθοπούλου, Θεσσαλονίκη
433. Αντωνία Μπακόλα, Γαλάτσι, Αθήνα
434. Σωτηρία Στρατοπούλου, Πάτρα
435. Δημήτριος Κόρακας, Τρίκαλα
436. Αστέριος Μπατζιάκας, Αθήνα
437. Γιάννης Χατζάρας, Λάρισα
438. Γεράσιμος Καραμπότης, Αντώνιος, Αθήνα
439. Ιωάννα Βασιλειάδου, Ξάνθη
440. Μελίνα Κουτσοχέρα, Παναγιώτης, Ζήρια Αιγιαλείας
441. Κωνσταντίνα Ασημακοπούλου, Δημήτριος, Ψυχικό Αττικής
442. Δημήτριος Κόρακας, Γεώργιος, Τρίκαλα
443. Ευστάθιος Καλπακιώρης, Σπυρίδων, Δάφνη Ναυπακτίας
444. Αναστάσιος Κεφαλάς, Ηλίας, Ηλιούπολη Αττικής
445. Κάνναβος Κλεομένης, Απόστολος, Ψυχικό
446. Αθανάσιος Τσιαπαρίκος, Σωτήριος, Δυτική Φραγκίστα, Ευρυτανίας
447. Γιώργος Μπιτισκώκος, Ηλίας, Άγιος Βλάσιος, Αγρίνιο
448. Αλίκη Λιάσκα, Παναγιώτης, Λαμία
449. Τρίτου Πανωραία - Διονυσία, Κωνσταντίνος, Μέτσοβο

450. Άννα Γυπαράκη, Βασίλειος, Πέρα Κάμπος, Σκύρος
451. Νίκος Καραδήμας, Αλέξανδρος, Ναύπακτος
452. Σοφία Στενού, Γεώργιος, Νέα Τίρυνθα, Ναύπλιο
453. Τζώρτζης Μάνεσης, Νικόλαος, Χώρα-Κύθνου Κυκλάδων
454. Μαρία Τριγώνη, Αθανάσιος, Θεσσαλονίκη
455. Αθανάσιος Διδασκάλου, Ανδρέας, Χαλκί Κορινθίας
456. Συκουτρή Μαρία, Στυλιανός, Ερμούπολη Σύρος
457. Χρήστος Παναγιωτόπουλος, Ηλίας, Μονεμβασιά
458. Κατερίνα Δροσοπούλου, Γεώργιος, Κώστος Πάρος
459. Ζιόβα Δέσποινα, Δημήτριος, Θέρμο Αιτωλοακαρνανίας
460. Σπυριδούλα Δημητροπούλου, Γεώργιος, Αθήνα
461. Μάρτιν Στόϊκοβ Στόγιαν, Ραφήνα
462. Βασίλειος Διαμαντής, Νικόλαος, Μεσότοπος Λέσβου
463. Ευδοξία Λιόντου, Γεώργιος, Μεσότοπος Λέσβου
464. Λίλη Αναγνωστοπούλου, Γεώργιος, Γαλατάς Πρεβέζης
465. Παναγιώτης Παπαγεωργίου, Χριστόφορος, Σκύρος
466. Νικόλαος Μανωλάς, Νικόλαος, Πύργος
467. Ελένη Μαλακού, Γεώργιος, Κεφαλάρι Κορινθίας
468. Ελένη Μαρτζούκου, Σπυρίδων, Κερκυρα
469. Ρουθ Κούμμερ, Ζίγκφριντ, Άγιο Πνεύμα, Σέρρες
470. Ιωάννης Μπράζας, Δημήτριος, Αγρίνιο
471. Ιωάννης Νικίας, Χρήστος, Κοσμά Αρκαδίας
472. Χρυσούλα Κατσουλώτου, Γεώργιος, Άνω Στραπόδι, Κύθηρα
473. Μαρία Τσεκούρα, Δημήτριος, Λουτράκι Κορινθίας
474. Συμεών Φρυδάς, Χρήστος, Λάρισα
475. Ευαγγελία Παπαθανασίου, Κων/νος, Καρδίτσα
476. Σοφία Δημοπούλου, Αθανάσιος, Θέρμο Αιτωλοακαρνανίας
477. Γρηγόρης Λάγγας, Νικόλαος, Ζωγράφου
478. Γεωργία Χαλμούκη, Θεόδωρος, Μαρκόπουλο
479. Μιχάλης Σίμος, Ιωάννης, Κόρινθος
480. Γεώργιος Ανδρεάκης, Ανδρέας
481. Αικατερίνη Τσιαντή, Χελιδόνα Ευρυτανίας
482. Αθανάσιος Καρανίκας, Αγία Μαρίνα, Λοκρίδα Φθιώτιδας
483. Νικολάου Μαρία Μυρτώ, Νικόλαος, Νέα Σμύρνη, Αττική
484. Ελπίδα Σπύρου, Βασιλείου
485. Αικατερίνης Δημήτρης, Λουτράκι
486. Ελένη Μικροπούλου, Νάουσα
487. Ξηρογιάννης Δημήτριος, Λέχαιο Κορινθίας

488. Αθανάσιου Ευαγγελία, Νικόλαος, Αθήνα
489. Παναγιώτα Πετρόγλου, Αντώνιος, Ραφήνα
490. Μαλβίνα Παντίδου, Ιωάννης
491. Χαρίλαος Μαρτζούκος, Αλέξιος, Κέρκυρα
492. Μαρία Κορόποβα, Αλέξανδρος, Κέρκυρα
493. Παρασκευή Παπαγρηγορίου, Γρηγόριος, Ριζοβούνι Πρεβέζης
494. Μαριάννα Πιλάτη, Δημήτριος, Αλιβέρι Ευβοίας
495. Ελένη Πιλάτη, Αντώνιος, Αλιβέρι Ευβοίας
496. Κέπενος Δημήτρης, Ηλίας
497. Λουμίτη Φωτεινή, Διονύσιος, Ακρωτήρι Αετού, Κάρυστος
498. Αντώνης Παπούλης, Δημήτριος, Μονεμβασιά Λακωνίας
499. Στέλλα Παπαφώτη, Προκόπιος
500. Ελένη Παπαντωνίου, Ιωάννης, Αθήνα
501. Κρίνα Αναγνωστοπούλου, Παναγιώτης, Αγ. Παρασκευή
502. Αστέριος Μπατζιάκας, Γεώργιος, Αθήνα
503. Όλγα Δημοπούλου, Αλέξανδρος, Αφίδνες Αττικής
504. Γεώργιος-Λογγίνος Παπατριανταφύλλου, Θεόδωρος, Αθήνα
505. Γιώργος Ζούμπος, Στέφανος, Κέρκυρα
506. Πηνελόπη Βασιλείου, Θεόδωρος, Λογοθετιάνικα, Κύθηρα Αττικής
507. Συνοδινός Χίου, Κωνσταντίνος, Πειραιάς
508. Σωτήριος Σαμαράς, Χρήστος, Μελίσσια
509. Χρήστος Βασίλας, Γεώργιος, Ορμύλια Χαλκιδικής
510. Δήμητρα Σαρίκα, Ανθούσα Αττικής
511. Αρτεμισία Μαρτζούκου, Αθήνα
512. Αφροδίτη Νταουλλτζίου, Λουτρά ωραίας Ελένης, Κόρινθος
513. Ελένη - Ζυλιέτ Πανούση, Βασίλειος, Λουτράκι Κορινθίας
514. Ούτε Αλεξάνδρα Φουρ, Χέρμανν, Κατσαρώνι Ευβοίας
515. Eduard Interwies, Joseph, Berlin, Germany
516. Βασιλική Κατή, Ιωάννης, Κρανούλα Ιωαννίνων
517. Χόλης Κωνσταντίνος, Σπυρίδων, Θησείο, Αθήνα
518. Ζυγογιάννη Σοφία, Γεώργιος, Αθήνα
519. Γεωργία Σμυρνιώτη, Νικόλαος, Κόρινθος
520. Νικόλαος Μπατιστάτος, Αλέξανδρος, Αθήνα
521. Σοφία Κυριαζοπούλου, Κυριάκος, Κομοτηνή
522. Ευδόκιμος Καραγιώργης, Δημήτριος, Κομοτηνή
523. Περικλής Ζήκας, Χριστόδουλος, Χολαργός Αττικής
524. Παύλος Ζέρης, Γιάννης, Αγρίνιο
525. Δήμητρα Παπαδοπούλου, Κάρυστος

526. Παναγιώτα Μότση, Δημήτριος, Ζωτικό Ιωαννίνων
527. Ελένη Ευγενία Καρδιακού, Χρήστος, Ηλιούπολη
528. Στεργιούδης Ιωακείμ, Βασίλειος, Ορμύλια Χαλκιδικής
529. Διομήδης Σδούκος, Βασίλειος, Κεφαλοχώρι Κόνιτσα
530. Αλεξάνδρα Σδούκου, Βασίλειος, Δεσποτάτου Ηπείρου, Ιωάννινα
531. Μαρία Γιαννέλου, Χρήστος, Καρδίτσα
532. Γεώργιος Γουδέβενος, Ιωάννης, Ιωάννινα
533. Παναγιώτης - Πίτερ Σπύρου, Βασίλειος, Κόρινθος
534. Νικολέντζος Αναστάσιος, Πολυχρόνης, Νέα Λάμψακος, Χαλκίδα
535. Παγώνη Δέσποινα, Κερασίни
536. Ευαγγελία Στάνερ Καραταΐρη, Ερέτρια
537. Ανθή Γιαννοπούλου, Αργυρούπολη, Αττική
538. Αγγελική Μπέγκα, Αθήνα
539. Καραγεωργίου Άννα, Αναστάσιος, Αθήνα
540. Χρήστος Πιτσιλκας, Γεώργιος, Λάρισα
541. Τζαλαδήμα Χρυσούλα, Σωτήριος, Ιωάννινα
542. Ξυλούρη Μαρία, Βέροια
543. Αλεξάνδρα Πάνου, Κωνσταντίνος
544. Νικόλαος Λίβας, Βασίλειος, Άνω Δάφνη Αττικής
545. Χρήστος Νίκου, Παναγιώτης, Συκιές Θεσσαλονίκη
546. Ιωάννης Μότσης, Γεώργιος, Μαρούσι
547. Νάντια Καταντώνη, Δημήτριος, Καρδίτσα
548. Κατσιάρη Θεοδώρα, Αθήνα
549. Βαγγέλα Λαμπρινή - Δέσποινα, Θεσσαλονίκη
550. Βλαζάκη Κυριακή, Δημήτριος, Σκύρος
551. Αστέριος Βασίλας, Ορμύλια Χαλκιδικής
552. Νικόλαος Τσικούρας, Αθανάσιος, Αθήνα
553. Βασιλική Λάγγα, Νικόλαος, Τρίπολη
554. Αναστάσιος Παπαδόπουλος, Λεωνίδας, Τρίπολη
555. Σταμάτης Κυριακός, Νικόλαος, Κάρυστος Εύβοια
556. Μελίνα Έλενα Στυλιανού, Αντώνιος, Κάρυστος, Εύβοια
557. Βάσω Στριμμένου, Χαραλάμπους, Ναύπλιο
558. Μιχαήλ Πισκιούλης, Αλέξανδρος, Χρίστος, Σέρρες
559. Γεώργιος Βασίλας, Αστέριος, Ορμύλια Χαλκιδικής
560. Ιωάννα Τσεβά, Δημήτριος, Πάρος
561. Στέλλα Ρουμπαζάνη, Φανούριος, Λάρισα
562. Κώστας Κωνσταντινίδης, Παναγιώτης, Κιλκίς
563. Στέλλα Ματηγάκη, Σπυρίδων, Καναταδικά, Ιστιαία

564. Αναστασία Μακρή, Κωνσταντίνος, Σκύρος
565. Μαριάννα Καρανάσου, Δημήτρης, Πάνορμος Ν Φωκίδας
566. Καλή Μελέντη, Εμμανουήλ, Σκύρος
567. Φανούριος Ρουμπαζάνης, Αστέριος, Λάρισα
568. Χριστίνα Αλεξάνδρου, Φερντινάρτ, Σκύρος
569. Αικατερίνη Γρηγορίου, Γεώργιος
570. Παναγιώτης Γιαννόπουλος, Ιωάννης, Αθήνα
571. Βάχλα Θεανώ, Λάμπρος, Αγία Παρασκευή
572. Ελευθερία Τοδή, Αναστάσιος
573. Νικόλαος Καλοφύρης, Κωνσταντίνος, Μέτσοβο
574. Ζωή Καλοφύρη, Νικόλαος, Μέτσοβο
575. Μάριος Φουστέρης, Σταμάτης, Γούναρη, Θεσσαλία
576. Κατερίνα Κατερινοπούλου, Στυλιανός, Αγρίνιο
577. Κωστήνη Ελένη, Αθανάσιος, Πειραιάς
578. Κατερίνα Νικολοπούλου, Νικόλαος, Καλλιθέα, Αθήνα
579. Νεκτάριος Χητός, Βασίλειος, Ασπροχώρι, Ιωαννίνων
580. Μάρκου Βαΐα, Αθανάσιος, Γαλάτσι
581. Μακνεα Κριστίνα, Γεώργιος, Εύοσμος, Θεσσαλονίκη
582. Τσουκνάκη Μαρία, Νικόλαος, Δ.δ. Κούφης
583. Κατερίνα Κωτσάκη, Ευκλείδης, Κυψέλη
584. Γκούμας Άκης, Γεώργιος
585. Ελένη Παπαϊωάννου, Νικόλαος, Μητρόπολη, Καρδίτσας
586. Κατερίνα Πλειώνη, Λεωνίδα, Αθήνα
587. Μαντή Διωτη Γλυκερία, Κωνσταντίνος, Χρύσω Αγράφων
588. Ανδρούτσος Οδυσσέας, Αλέξανδρος, Νέος Κόσμος
589. Έλενα Κρητικού, Βασίλης, Κορωπί
590. Γιάννης Σβώλης, Κων/νος, Λαμία
591. Φρειδερίκη Κουκουλά, Γεώργιος, Βούλα, Αττική
592. Πρωτόγερου Στέλλα, Κωνσταντίνος, Νέα Ιωνία Αττικής
593. Αριστείδης Αποστολόπουλος, Ευάγγελος, Λυκόρεμα, Δήμος
Μαρμαρίου-Καρύστου
594. Ηρακλής Πιτσιλαδής, Νικόλαος, Μόρια, Μυτιλήνη
595. Αριστοτέλης Γκουλιάφας, Κωνσταντίνος, Αιανή, Κοζάνη
596. Χάρης Παπαγιαννάκης, Δημήτριος, Ηρακλειο
597. Ευάγγελος Γιούλης, Λάμπρος, Πράμαντα Ιωαννίνων
598. Ζαχαρένια Καραγιάννη, Κωνσταντίνος, Βέροια
599. Μαριάνθη Τσαρούχα, Φώτιος, Φλώρινα
600. Μάνθα Τόκα, Βησσαρίων, Δερβίζιανα Ιωάννινα

- 601. Γεωργία Παπαφίλη, Παναγιώτης, Κορινθος
 - 602. Βέρα Θεοδωρίδου, Εμμανουήλ, Π. Φάληρο
 - 603. Αντώνης Κουνέλλας, Μελίσσια Πεντέλη
 - 604. Αγγελική Αραβόγλου, Λουτράκι Κορινθίας
 - 605. Γαλάνης Αντώνιος, Αργυρούπολη
 - 606. Αγγελική Ρωμανού, Κωνσταντίνος, Αγία Παρασκευή
 - 607. Κωνσταντίνος Τζόμπρας, Πέτρος, Λέχοβο
-